

ISSUE №15

Part №6

International periodic scientific journal

—*ONLINE*

www.moderntechno.de

Indexed in
INDEXCOPERNICUS
(ICV: 98.95)

MODERN ENGINEERING AND INNOVATIVE TECHNOLOGIES

Heutiges Ingenieurwesen und
innovative Technologien

Issue №15
Part 6
February 2021

Published by:
Sergeieva&Co
Karlsruhe, Germany

ISSN 2567-5273
DOI 10.30890/2567-5273

Editor: Shibaev Alexander Grigoryevich, *Doctor of Technical Sciences, Professor, Academician*
Scientific Secretary: Kuprienko Sergey, *PhD in technical sciences*

Editorial board: More than 200 doctors of science. Full list on pages 4

UDC 08
LBC 94
DOI: 10.30890/2567-5273.2021-15-06

Published by:
Sergeieva&Co
Lußstr. 13
76227 Karlsruhe, Germany
e-mail: editor@moderntechno.de
site: www.moderntechno.de

The publisher is not responsible for the validity of the information or for any outcomes resulting from reliance thereon.

Copyright
© Authors, 2021

About the journal

The International Scientific Periodical Journal "Modern Technology and Innovative Technologies" has been published since 2017 and has gained considerable recognition among domestic and foreign researchers and scholars.

Periodicity of publication: Quarterly

The journal activity is driven by the following objectives:

- Broadcasting young researchers and scholars outcomes to wide scientific audience
- Fostering knowledge exchange in scientific community
- Promotion of the unification in scientific approach
- Creation of basis for innovation and new scientific approaches as well as discoveries in unknown domains

The journal purposefully acquaints the reader with the original research of authors in various fields of science, the best examples of scientific journalism.

Publications of the journal are intended for a wide readership - all those who love science. The materials published in the journal reflect current problems and affect the interests of the entire public.

Each article in the journal includes general information in English. The journal is registered in INDEXCOPERNICUS.

Sections of the Journal:

Library of Congress Classification Outline	Sections
Subclass TJ / TJ1-1570	Mechanical engineering and machinery
Subclass TK / TK1-9971	Electrical engineering.
Subclass TA / TA165	Engineering instruments, meters, etc. Industrial instrumentation
Subclass TK / TK5101-6720	Telecommunication
Subclass TK / TK1-9971	Electrical engineering. Electronics. Nuclear engineering
Subclass TN / TN1-997	Mining engineering. Metallurgy
Subclass TS / TS1950-1982, TS2120-2159	Animal products., Cereals and grain. Milling industry
Subclass TS / TS1300-1865	Textile industries
Subclass TK / TK7800-8360	Electronics
Subclass T / T55.4-60.8	Industrial engineering. Management engineering
Subclass T / T351-385	Mechanical drawing. Engineering graphics
Subclass TA / TA1001-1280, Subclass TL / TLI-484, Subclass TE / TE1-450, Subclass TF / TF1-1620	Transportation engineering, Motor vehicles. Cycles, Highway engineering. Roads and pavements, Railroad engineering and operation
Subclass TH / TH1-9745	Building construction
Subclass T / T55-55.3	Industrial safety. Industrial accident prevention
Additional sections	Innovative economics and management, Innovations in pedagogy, Innovative approaches in jurisprudence, Innovative philosophical views

Requirements for articles

Articles should correspond to the thematic profile of the journal, meet international standards of scientific publications and be formalized in accordance with established rules. They should also be a presentation of the results of the original author's scientific research, be inscribed in the context of domestic and foreign research on this topic, reflect the author's ability to freely navigate in the existing bibliographic context on the problems involved and adequately apply the generally accepted methodology of setting and solving scientific problems.

All texts should be written in literary language, edited and conform to the scientific style of speech. Incorrect selection and unreliability of the facts, quotations, statistical and sociological data, names of own, geographical names and other information cited by the authors can cause the rejection of the submitted material (including at the registration stage).

All tables and figures in the article should be numbered, have headings and links in the text. If the data is borrowed from another source, a bibliographic reference should be given to it in the form of a note.

The title of the article, the full names of authors, educational institutions (except the main text language) should be presented in English.

Articles should be accompanied by an annotation and key words in the language of the main text and must be in English. The abstract should be made in the form of a short text that reveals the purpose and objectives of the work, its structure and main findings. The abstract is an independent analytical text and should give an adequate idea of the research conducted without the need to refer to the article. Abstract in English (Abstract) should be written in a competent academic language.

The presence of UDC, BBK

Acceptance of the material for consideration is not a guarantee of its publication. Registered articles are reviewed by the editorial staff and, when formally and in substance, the requirements of the journal are sent to peer review, including through an open discussion using the web resource www.sworld.education

Only previously unpublished materials can be posted in the journal.

Regulations on the ethics of publication of scientific data and its violations

The editors of the journal are aware of the fact that in the academic community there are quite widespread cases of violation of the ethics of the publication of scientific research. As the most notable and egregious, one can single out plagiarism, the posting of previously published materials, the misappropriation of the results of foreign scientific research, and falsification of data. We oppose such practices.

The editors are convinced that violations of copyrights and moral norms are not only ethically unacceptable, but also serve as a barrier to the development of scientific knowledge. Therefore, we believe that the fight against these phenomena should become the goal and the result of joint efforts of our authors, editors, reviewers, readers and the entire academic community. We encourage all stakeholders to cooperate and participate in the exchange of information in order to combat the violation of the ethics of publication of scientific research.

For its part, the editors are ready to make every effort to identify and suppress such unacceptable practices. We promise to take appropriate measures, as well as pay close attention to any information provided to us, which will indicate unethical behavior of one or another author.

Detection of ethical violations entails refusal to publish. If it is revealed that the article contains outright slander, violates the law or copyright rules, the editorial board considers itself obliged to remove it from the web resource and from the citation bases. Such extreme measures can be applied only with maximum openness and publicity.

Editorial board

Averchenkov Vladimir Ivanovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Bryansk State Technical University, Russia
 Angelova Polya Georgieva, Doctor of Economic Sciences, Professor, Economic Academy D A Tsenova, Svishov, Bulgaria, Bulgaria
 Animica Evgenij Georgievich, Doctor of Geographical Sciences, Professor, Ural State University of Economics, Russia
 Antonov Valerij Nikolaevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, National Technical University of Ukraine "Kiev Polytechnic Institute", Ukraine
 Antrapeva Nadezhda Mihajlovna, Doctor of Chemical Sciences, Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine
 Ahmadiev Gabdulhat Malikovich, Doctor of Veterinary Sciences, Professor, Kazan (Volga) Federal University, Russia
 Bazheva Rima Chamalovna, Doctor of Chemical Sciences, Professor, Kabardino-Balkarian State University named after H M Berbekov, Russia
 Batyrgareeva Vladislava Stanislavovna, Doctor of Law, Research Institute for the Study of Crime Problems named after academician V V Stashisa NAPRN of Ukraine, Ukraine
 Bezdenezhnyh Tatyana Ivanovna, Doctor of Economic Sciences, Professor, St Petersburg State University of Economics, Russia
 Blatov Igor Anatolevich, Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Professor, Volga State University of Telecommunications and Informatics, Russia
 Burda Aleksey Grigorevich, Doctor of Economic Sciences, Professor, Kuban State Agrarian University, Russia
 Buharina Irina Leonidovna, Doctor of Biological Sciences, Professor, Udmurt State University, Russia
 Bushueva Inna Vladimirovna, Doctor of Pharmaceutical Sciences, Professor, Zaporizhzhya State Medical University, Ukraine
 Bykov Yuriy Aleksandrovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Moscow State University of Railway Engineering, Russia
 Velichko Stepan Petrovich, Doctor of Education, Professor, Kirovograd State Pedagogical University named after Vladimir Vinnichenko, Ukraine
 Vizir Vadim Anatolevich, Doctor of Medical Sciences, Professor, Zaporizhzhya State Medical University, Ukraine
 Vozhegova Raisa Anatolevna, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Institute of Irrigated Agriculture of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine, Ukraine
 Volgrieva Galina Pavlovna, Candidate of Historical Sciences, assistant professor, Perm State University, Russia
 Voloh Dmitriy Stepanovich, Doctor of Pharmaceutical Sciences, Professor, A A National Medical University Pilgrim, Ukraine
 Vorozhitova Aleksandra Anatolevna, Doctor of Philology, Professor, Sochi State University, Russia
 Gavrilenko Nataliya Nikolaevna, Doctor of Education, assistant professor, Peoples' Friendship University of Russia, Russia
 Georgievskij Gennadiy Viktorovich, Doctor of Pharmaceutical Sciences, senior scientific employee, SE "Ukrainian Scientific Pharmacopoeia Center for the Quality of Medicines", Ukraine
 Getman Anatolij Pavlovich, Doctor of Law, Professor, National Law University named after Yaroslav the Wise, Ukraine
 Gilev Gennadiy Andreevich, Doctor of Education, Professor, Moscow State Industrial University, Russia
 Goncharuk Sergej Mironovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Russia
 Granovskaya Lyudmila Nikolaevna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Kherson State Agrarian University, Ukraine
 Grebneva Nadezhda Nikolaevna, Doctor of Biological Sciences, Professor, Russia
 Grizodub Aleksandr Ivanovich, Doctor of Chemical Sciences, Professor, SE "Ukrainian Scientific Center for the Quality of Medicines", Ukraine
 Gricenko Svetlana Anatolevna, Doctor of Biological Sciences, assistant professor, Ural State Academy of Veterinary Medicine, Russia
 Gudzenko Aleksandr Pavlovich, Doctor of Pharmaceutical Sciences, Professor, Lugansk State Medical University, Ukraine
 Demidova V G, candidate of pedagogical sciences, assistant professor, Ukraine
 Denisov Sergej Aleksandrovich, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Russia
 Dorofeev Andrej Viktorovich, Doctor of Education, assistant professor, Bashkir State University, Russia
 Dorohina Elena Yurevna, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, G V Russian University of Economics Plekhanova, Russia
 Ermagambet Bolat Toleuhanovich, Doctor of Chemical Sciences, Professor, Director of the Institute of Coal Chemistry and Technology LLP, Kazakhstan
 Zhovtonog Olga Igorevna, Doctor of Agricultural Sciences, Institute of Water Problems and Land Reclamation NAAS, Ukraine
 Zaharov Oleg Vladimirovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Saratov State Technical University, Russia
 Zubkov Ruslan Sergeevich, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, Nikolaev Interregional Institute for Human Development of the Higher Educational Institution "University of Ukraine", Ukraine
 Irzhi Hlahula, Doctor of Geological and Mineralogical Sciences, Professor, FLKR - T Bati University, Zlin, Czech
 Kalajda Vladimir Timofeevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Tomsk State University, Russia
 Kalenik Tatyana Kuzminichna, Doctor of Biological Sciences, Professor, Far Eastern Federal University, Russia
 Kantarovich Yu L, Ph D in History of Arts, Odessa National Music Academy, Ukraine
 Kapitanov Vasilij Pavlovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Odessa National Maritime University, Ukraine
 Karpova Nataliya Konstantinovna, Doctor of Education, Professor, South Federal University, Russia
 Kafarskij Vladimir Ivanovich, Doctor of Law, Professor, Director of Science Center of Ukrainian Constitutionalism, Ukraine
 Kirillova Elena Viktorovna, Doctor of Technical Sciences, assistant professor, Odessa National Maritime University, Ukraine
 Kirichenko Aleksandr Anatolevich, Doctor of Law, Professor, Ukraine
 Klimova Natalya Vladimirovna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Kuban State Agrarian University, Russia
 Knyazeva Olga Aleksandrovna, Doctor of Biological Sciences, assistant professor, Bashkir State Medical University, Russia
 Kovalenko Elena Mihajlovna, doctor of philosophical science, Professor, South Federal University, Russia
 Kovalenko Petr Ivanovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Institute of Water Problems and Land Reclamation of the National Academy of Agrarian

Sciences of Ukraine, Ukraine
 Kokebaeva Gulzhauhar Kakenovna, Doctor of Historical Sciences, Professor, Al-Farabi Kazakh National University, Kazakhstan
 Kondratov Dmitriy Vyacheslavovich, Doctor of Physical and Mathematical Sciences, assistant professor, Russian Academy of National Economy and Public Administration under the President of the Russian Federation, Russia
 Kopej Bogdan Vladimirovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ukraine
 Kosenko Nadezhda Fedorovna, Doctor of Technical Sciences, assistant professor, Ivanovo State University of Chemical Technology, Russia
 Kostenko Vasilij Ivanovich, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Ukraine
 Kotlyarov Vladimir Vladislavovich, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Kuban State Agrarian University, Russia
 Kochinev Yuriy Yurevich, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, St Petersburg State Polytechnic University, Russia
 Kravchuk Anna Viktorovna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Academy of the State Prison Service, Ukraine
 Kruglov Valerij Mihajlovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Moscow State University of Railway Engineering, Russia
 Kuderin Marat Krykbaevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, PSU named after S Toraygrovna, Kazakhstan
 Kurmaev Petr Yurevich, Doctor of Economic Sciences, Professor, Uman State Pedagogical University named after Pavel Tychyna, Ukraine
 Kuhar Elena Vladimirovna, Doctor of Biological Sciences, assistant professor, Kazakh Agro Technical University S Seifullina, Kazakhstan
 Lapkina Inna Aleksandrovna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Odessa National Maritime University, Ukraine
 Latygina Natalya Anatolevna, Doctor of Political Science, Professor, Kiev National University of Trade and Economics, Ukraine
 Lebedev Anatolij Timofeevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Stavropol State Agrarian University, Russia
 Lebedeva Larisa Aleksandrovna, candidate of psychological sciences, assistant professor, Mordovian State University, Russia
 Lipich Tamara Ivanovna, doctor of philosophical science, assistant professor, Belgorod State University, Russia
 Lomoto Denis Viktorovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ukrainian State Academy of Railway Transport, Ukraine
 Lytkina Larisa Vladimirovna, Doctor of Philology, assistant professor, Russian Academy of National Economy and Public Administration under the President of the Russian Federation, Russia
 Lyalkina Galina Borisovna, Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Professor, Perm National Research Polytechnic University, Russia
 Majdanuk Irina Zinovievna, doctor of philosophical science, assistant professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine
 Makarova Irina Viktorovna, Doctor of Technical Sciences, Professor, Kazan (Volga) Federal University, Russia
 Maksin Viktor Ivanovich, Doctor of Chemical Sciences, Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine
 Malahov A V, Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Professor, Ukraine
 Malcheva Anna Vasilevna, Doctor of Sociology, assistant professor, Altai State University, Russia
 Melnik Alyona Alekseevna, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, Kiev National University of Technology and Design, Ukraine
 Milyaeva Larisa Grigorevna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Byisk Technological Institute (branch) "Altai State Technical University named after I I Polzunova", head of the department of business economics, Russia
 Mishenina Tatyana Mihajlovna, Doctor of Education, Professor, Kryvyi Rih State Pedagogical University, Ukraine
 Mogilevskaya I M, candidate of pedagogical sciences, Professor, Ukraine
 Moisejkina Lyudmila Guhaevna, Doctor of Biological Sciences, Professor, Kalmyk State University, Russia
 Morozov Aleksey Vladimirovich, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Kherson State Agrarian University, Ukraine
 Morozova Tatyana Yurevna, Doctor of Technical Sciences, Professor, Moscow State University of Instrument Engineering and Computer Science, Russia
 Nefedeva Elena Eduardovna, Doctor of Biological Sciences, assistant professor, Volgograd State Technical University, Russia
 Nikolaeva Alla Dmitrievna, Doctor of Education, Professor, Northeast Federal University named after M K Ammosova, Russia
 Orlov Nikolaj Mihajlovich, Doctor of Science in Public Administration, assistant professor, Academy of Internal Troops of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Department of Operational Conquest of the BB, Ukraine
 Otepova Gulgira Elubayevna, Doctor of Historical Sciences, Professor, Pavlodar State Pedagogical Institute, Kazakhstan
 Pavlenko Anatolij Mihajlovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Poltava National Technical University Yuri Kondratyuk, Ukraine
 Parunakyan Vaagn Emilevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Priazov State Technical University, Ukraine
 Patyka Nikolaj Vladimirovich, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, National Scientific Center "Institute of Agriculture of NAAS", Ukraine
 Pahomova Elena Anatolevna, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, International University of Nature, Society, and Man "Dubna", Russia
 Pachurin German Vasilevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Nizhny Novgorod State Technical University R E Alekseeva, Russia
 Pershin Vladimir Fedorovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Tambov State Technical University, Russia
 Piganov Mihail Nikolaevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Samara State Aerospace University named after academician S P Queen, Russia
 Polyakov Andrej Pavlovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Vinnitsa National Technical University, Ukraine
 Popov Viktor Sergeevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Saratov State Technical University, Russia
 Popova Taisiya Georgievna, Doctor of Philology, Professor, Peoples' Friendship University of Russia, Russia
 Rastrygina Alla Nikolaevna, Doctor of Education, Professor, Kirovograd State Pedagogical University named after Vladimir Vinnichenko, I Shevchenko, Kropyvnytskyi, Ukraine
 Rebezov Maksim Borisovich, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Russia
 Reznikov Andrej Valentinovich, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, Moscow State Technological University "Stankin", Russia
 Rokochinskij Anatolij Nikolaevich, Doctor of Technical Sciences, Professor,

National University of Water Resources and Environmental Management, Ukraine
 Romashenko Mihail Ivanovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Institute of Water Problems and Land Reclamation of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine, Ukraine
 Rylov Sergej Ivanovich, PhD in Economics, Professor, Odessa National Maritime University, Ukraine
 Saveleva Nelli Aleksandrovna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Sochi State University, Russia
 Safarov Artur Mahmudovich, Doctor of Philology, Senior Lecturer, Russia
 Svetlov Viktor Aleksandrovich, doctor of philosophical science, Professor, Petersburg State University of Railway Engineering, Russia
 Semencov Georgij Nikiforovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ukraine
 Sentyabrev Nikolaj Nikolaevich, Doctor of Biological Sciences, Professor, Volgograd State Academy of Physical Culture, Russia
 Sidorovich Marina Mihajlovna, Doctor of Education, Professor, Kherson State University, Ukraine
 Sirota Naum Mihajlovich, Doctor of Political Science, Professor, State University of Aerospace Instrumentation, Russia
 Smirnov Evgenij Ivanovich, Doctor of Education, Professor, Yaroslavl State Pedagogical University named after K D Ushinsky, Russia
 Sokolova Nadezhda Gennadevna, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, Izhevsk State Technical University, Russia
 Starodubcev Vladimir Mihajlovich, Doctor of Biological Sciences, Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine
 Stegnij Vasilij Nikolaevich, Doctor of Sociology, Professor, Perm National Research Polytechnic University, Russia
 Stepenko Valerij Efremovich, Doctor of Law, assistant professor, Pacific State University, Russia
 Stoypec Olesandr Vasilovich, Doctor of Philosophy, assistant professor, Odessa National Maritime University, Ukraine
 Stoypec Vasil Grigorovich, Candidate of Philology, assistant professor, Odessa National Maritime University, Ukraine
 Strelcova Elena Dmitrievna, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, South Russian State Technical University (NPI), Russia
 Suhenko Yuriy Grigorevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine
 Suhova Mariya Gennadevna, Doctor of Geographical Sciences, assistant professor, Gorno-Altai State University, Russia
 Tarariko Yuriy Aleksandrovich, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Ukraine
 Tarasenko Larisa Viktorovna, Doctor of Sociology, Professor, South Federal University, Russia
 Testov Boris Viktorovich, Doctor of Biological Sciences, Professor, Tobolsk Integrated Scientific Station, Ural Branch of the Russian Academy of Sciences, Tobolsk, Russia
 Tokareva Natalya Gennadevna, Candidate of Medical Sciences, assistant professor, Medical Institute FSBEI HE "Moscow State University named after NP Ogarev, Russia
 Tolbatov Andrej Vladimirovich, candidate of technical sciences, assistant professor, Sumy National Agrarian University, Ukraine
 Tonkov Evgenij Evgenievich, Doctor of Law, Professor, Law Institute of the National Research University Belgorod State University, Russia
 Trigub Petr Nikitovich, Doctor of Historical Sciences, Professor, Ukraine
 Tungushbaeva Zina Bajbagusovna, Doctor of Biological Sciences, Kazakh National Pedagogical University named after Abay, Kazakhstan
 Ustenko Sergej Anatolevich, Doctor of Technical Sciences, assistant professor, Nikolaev State University named after V O Sukhomlinsky, Ukraine
 Fateeva Nadezhda Mihajlovna, Doctor of Biological Sciences, Professor, Tyumen State University, Russia
 Fatyhova Alevtina Leontevna, Doctor of Education, assistant professor, Bashkir State University (Sterlitamak branch), Russia
 Fedorishin Dmitro Dmitrovich, Doctor of Geological and Mineralogical Sciences, Professor, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ukraine
 Fedotova Galina Aleksandrovna, Doctor of Education, Professor, Novgorod State University, Russia
 Fedyanina Lyudmila Nikolaevna, Doctor of Medical Sciences, Professor, Far Eastern Federal University, Russia
 Habibullin Rifat Gabdulhakovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Kazan (Volga) Federal University, Russia
 Hodakova Nina Pavlovna, Doctor of Education, assistant professor, Moscow City Pedagogical University, Russia
 Hrebina Svetlana Vladimirovna, Doctor of Psychology, Professor, Pyatigorsk State Linguistic University, Russia
 Chervonyj Ivan Fedorovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Zaporizhzhya State Engineering Academy, Ukraine
 Chigirinskaya Natalya Vyacheslavovna, Doctor of Education, Professor, Volgograd State Technical University, Russia
 Churekova Tatyana Mihajlovna, Doctor of Education, Professor, Russia
 Shajko-Shajkovskij Aleksandr Gennadevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Chernivtsi National University Y Fedkovich, Ukraine
 Shapovalov Valentin Valerevich, Doctor of Pharmaceutical Sciences, Professor, Kharkov Medical Academy of Postgraduate Education, Ukraine
 Shapovalov Valerij Vladimirovich, Doctor of Pharmaceutical Sciences, Professor, Kharkiv Regional State Administration, Ukraine
 Shapovalova Viktoriya Alekseevna, Doctor of Pharmaceutical Sciences, Professor, Kharkov Medical Academy of Postgraduate Education, Ukraine
 Sharagov Vasilij Andreevich, Doctor of Chemical Sciences, assistant professor, Balti State University "Alecu Russo", Moldova
 Shevchenko Larisa Vasilivna, Doctor of Veterinary Sciences, Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine

Shepitko Valerij Yurevich, Doctor of Law, Professor, National Law University named after Yaroslav the Wise, Ukraine
 Shibaev Aleksandr Grigorevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Odessa National Maritime University, Ukraine
 Shishka Roman Bogdanovich, Doctor of Law, Professor, National Aviation University, Ukraine
 Sherban Igor Vasilievich, Doctor of Technical Sciences, assistant professor, Russia
 Elezovich M Dalibor , Doctor of Historical Sciences, assistant professor, Pristina University K Mitrovica, Serbia
 Yarovenko Vasilij Vasilievich, Doctor of Law, Professor, Admiral G I Maritime State University Nevelsky, Russia
 Yacenko Aleksandr Vladimirovich, Professor, Institute of Maritime Economics and Entrepreneurship, Scientific Research Design Institute of the Marine Fleet of Ukraine, Ukraine
 Evstropov Vladimir Mikhailovich, Doctor of Medical Sciences, Professor, Russian Customs Academy, Russia
 Kononova Alexandra Evgenievna, PhD in Economics, docent, Pridneprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture, Ukraine
 Svitlana Titova, PhD in Geography, docent, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
 Tatchuk Tetiana, PhD in technical sciences, NU "Zaporizhzhya Polytechnic", Ukraine
 Chupakhina Svitlana Vasylivna, PhD in pedagogical sciences, docent, Vasil Stefanyk Precarpathian National University, Ukraine
 Boiko Ruslan Vasilovich, PhD in Economics, docent, Khmelnytsky National University, Ukraine
 Voropayeva Tetiana Sergiivna, PhD in Psychology, docent, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
 Zakharenko Natalia, PhD in Economics, Priazov State Technical University, Ukraine
 Kirkin Olesandr Pavlovich, PhD in technical sciences, docent, Priazov State Technical University, Ukraine
 Kyianovskiy Aleksandr Moiseevich, PhD in Chemistry, docent, Kherson State Agrarian University, Ukraine
 Tharkahova Irma Grigorevna, PhD in Economics, docent, Adyge State University, Russia
 Vitroviy Andriy Orestovych, PhD in technical sciences, docent, Ternopil National Economic University, Ukraine
 Khodakivska Olga, Doctor of Economic Sciences, senior research assistant, National Research Center "Institute of Agrarian Economics", Ukraine
 Shatkovskiy Andrii, Doctor of Agricultural Sciences, Institute of Water Problems and Melioration of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine, Ukraine
 Katerynchuk Ivan Stepanovych, Doctor of Technical Sciences, Professor, National Academy of the State Border Service of Ukraine named after Bohdan Khmelnytsky, Ukraine
 Goncharenko Igor Vladimirovich, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine, Ukraine
 Gornostaj Oryslava Bogdanivna, PhD in technical sciences, docent, Lviv State University of Life Safety, Ukraine
 Stanislavchuk Oksana Volodymyrivna, PhD in technical sciences, docent, Lviv State University of Life Safety, Ukraine
 Mirus Olesandr-Zenovij Lvovich, PhD in Chemistry, docent, Lviv State University of Life Safety, Ukraine
 Nashynets-Naumova Anfisa, Doctor of Law, docent, Boris Grinchenko Kyiv University, Ukraine
 Kyselov Iuriy Olexandrovych, Doctor of Geographical Sciences, Professor, Uman National University of Horticulture, Ukraine
 Smutchak Zinaida Vasylivna, Doctor of Economic Sciences, docent, Flight Academy of the National Aviation University, Ukraine
 Polenova Galina Tikhonovna, Doctor of Philology, Professor, Rostov-on-Don State University of Economics, Russia
 Makeeva Vera Stepanovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Russian State University of Physical Culture, Sports, Youth and Tourism, Russia
 Bunchuk Oksana, Doctor of Law, docent, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Ukraine
 Gladukh Ievgenii, Doctor of Pharmacy, Professor, National University of Pharmacy, Ukraine
 Benera Valentyna , Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Taras Shevchenko Regional Humanitarian-Pedagogical Academy of Kremenets, Ukraine
 Demyanenko Natalia, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Taras Shevchenko Regional Humanitarian-Pedagogical Academy of Kremenets, Ukraine
 Makarenko Andriy Viktorovich, PhD in pedagogical sciences, docent, Donbass State Pedagogical University, Ukraine
 Kharkovliuk-Balakina Natalia, PhD in biological sciences, docent, State Institution "Institute of Gerontology of the National Academy of Medical Sciences of Ukraine", Ukraine
 Chushenko Valentina Mykolayivna, PhD in pharmaceutical sciences, docent, National Pharmaceutical University, Ukraine
 Malinina Nina Lvovna, doctor of philosophical science, docent, Far Eastern Federal University", Russia
 Brukhansky Ruslan Feoktistovich, Doctor of Economic Sciences, Professor, Western Ukrainian National University, Ukraine
 Zastavetska Lesya Bogdanovna, Doctor of Geographical Sciences, Professor, Ternopil National Pedagogical University named after V Gnatyuk, Ukraine
 Kalabska Vira Stepanivna, PhD in pedagogical sciences, docent, Uman State Pedagogical University named after Pavel Tychna, Ukraine
 Kutishchev Stanislav Nikolaevich, Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Professor, VSTU, Russia
 Pikas Olha Bohdanivna, Doctor of Medical Sciences, Professor, National Medical University named after A A Bogomolets, Ukraine

УДК 378.147:004

MODERN TRENDS AND INNOVATIONS IN TEACHING

UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ІННОВАЦІЇ У ВИКЛАДАННІ

УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Fomenko T. M. / Фоменко Т. М.

с.р.с., аs.prof. / к.п.н., доц.

ORCID: 0000-0002-3048-7097

Sumy National Agrarian University, Sumy, Herasya Kondratieva 160, 40021

Сумський національний аграрний університет, вул.Г. Кондратьєва 160, 40021

Abstract. The article deals with the principles of using innovative technologies when teaching Ukrainian as a foreign language under conditions of distance learning. The didactic possibilities of Internet technologies, the expediency of their implementation at Ukrainian as a foreign language classes are characterized. The possibilities and practical importance of using educational websites, Zoom platform, Skype software are considered. It is emphasized that the sites help to solve a number of didactic tasks, namely: to develop reading skills, improve listening skills and grammar skills, practice pronunciation and intonation, to replenish vocabulary. As a result of the research it was found out that the implementation of Internet technologies optimizes the educational process and creates effective conditions for foreign language training of international students; the use of new forms and methods of distance teaching and learning will contribute to more effective mastering the learning material by international students.

Keywords: Internet technologies, Ukrainian as a foreign language, distance learning, information and communication technologies, international students

Introduction. Nowadays the educational process in higher education institutions of Ukraine is being reformed in accordance with the European requirements for the quality of education, namely: informatization of the educational space, integration processes in modern home education, cooperation with European educational institutions in the field of education and research, expansion of international contacts and involvement foreign citizens to study in Ukrainian higher education institutions, etc. Ukrainian universities are actively involved into the process of training international students. Currently, according to official international enrollment statistics, 80,470 international students from 158 countries are attending universities in Ukraine [5].

Given that the Ukrainian language is used by international students both for higher education and for communication in a foreign language environment, this necessitates the modernization of the process of language training of international students. Educators face the problem of finding ways to increase the cognitive interest of international students in learning the Ukrainian language, consolidating their positive motivation to learn. A significant role in improving the system of foreign language training of international students belongs to communication and information technologies, in particular the implementation of distance learning methods. The issue of distance learning is especially relevant now, because due to the COVID-19 pandemic, students all over the world are unable to attend classes, so distance learning is becoming the only opportunity to obtain higher education.

The purpose of the paper is to characterize the didactic possibilities of Internet

technologies, the expediency of their implementation into the process of teaching Ukrainian as a foreign language.

Results. In response to safety requirements in the context of the spread of coronavirus, from March 12, 2020 at Sumy National Agrarian University (SNAU), Ukraine, educators and students were transferred to the remote form of work. The educators faced the problem of finding resources that would help to conduct quality distance learning. The main e-learning platform at SNAU is Moodle, where each educator has the opportunity to download the necessary teaching materials (lectures, presentations and videos), as well as test tasks. In the Moodle e-learning system, international students have access to all text, audio and video materials on the topics of the course. Students take tests and receive a final grade for each module.

According to the scholars' opinion, working with Moodle enables students to develop self-discipline and habits to work independently with a foreign language learning materials, that includes recognizing the need for separate self-study without the help of a teacher; to develop the ability to learn through the integration of formal (regular courses and content uploaded on the Moodle platform) and informal learning outside the classroom and beyond the control of the teacher [1].

Practical classes are conducted online with the use of Zoom software, Google Classroom, which allows to work in video conferencing mode. The tasks for independent work are sent through e-mail. Regular attestation in the electronic journal allows students to monitor their academic achievements. In addition to preparing presentations, various tasks, testing for online classes, the educator must also communicate with international students, giving them recommendations on how to complete the tasks, send messages, check students' independent work, etc. If somebody has any questions, he can always talk to the educator in a specially created group Viber or Telegram.

The students receive commentary on responses and mistakes analysis in real time thanks to the group chat function and individual messages in Zoom and Skype. The ability to record video conferencing in Zoom also becomes useful for students in the process of working on dialogic speech. Among the main advantages of this web application are the exchange of audio and video content, the ability to set a time limit for tasks to control writing and listening skills, discussion of individual problems in grammar and speaking practice (through the forum), automatic evaluation system, etc. Creating conditions for the organization of synchronous (on-line – chat, Skype technology) and asynchronous (off-line – e-mail, web forum, blog) communication between Internet users, modern information and communication technologies contribute to the creation of an informational educational environment in which students have the opportunity to develop language and speech skills [6].

Modern WEB 2.0 Internet technologies have great potential for learning a foreign language. The huge information capacity of Internet technologies allows to present and generalize a much larger amount of educational material that students learn during one practical class. Internet technologies can be successfully used in classes on Ukrainian as a foreign language in order to find additional information on the topic being studied, to collect data for creation a multimedia presentation in Power Point, to test students' knowledge, to work with online dictionaries, etc.

For better visual and auditory perception of information, multimedia presentations on topics are created. Multimedia tools require the involvement of all senses at the same time, having a deep emotional impact, as they present information in different formats: visual, verbal and audio. Graphics, animation, photos, videos, sound, text in interactive mode create an integrated information environment in which the user finds qualitatively new opportunities.

Accordingly, the diversification of forms of presentation of information contributes to better learning of educational material. The scientists [3, p. 49] consider that when using multimedia the involvement of video materials is a communicatively important measure, as it involves language learning on the basis of authentic audiovisual materials, the use of which is especially relevant in the teaching of a foreign language outside its native speakers. Thus, the presentation of information (based on independently selected material) using the Power Point program allows you to cover all types of speech activities of students (reading, writing, speaking, listening and translation) [4].

In our opinion, for effective teaching of the Ukrainian language as a foreign language it is expedient to use of various sites. Websites offer a variety of study materials and allow international students to independently and quickly find the information they need in Ukrainian. Thanks to the use of sites, all the basic principles of didactics are realized: accessibility, individualization, clarity, consciousness and activity. Lexical, linguistic, grammatical sites are presented in the Internet. Additional learning platforms that are actively used by international students for self-monitoring and self-training include: Ukrainian Lessons (<http://www.ukrainianlessons.com>), Ukrainian Lessons-Loecsen (<http://www.loecsen.com/en/learn-ukrainian>), Speak Ukrainian (<http://www.SpeakUkraine.net>), etc. Using the mentioned sites, international students improve their listening skills, grammar skills, practice pronunciation and intonation, replenish their vocabulary.

It should be noted that distance learning allows international students not only to continue to study Ukrainian as a foreign language in accordance with the curriculum of the discipline, but also to acquire the skills needed by modern specialists. According to the scientists, the use of Internet technologies (compared to traditional) in the learning process promotes the development in students not only the skills important for language improvement, but also additional skills and strategies related to mental operations: analysis, synthesis, abstraction, identification, comparison, juxtaposition, verbal and meaningful prediction, testing, etc. [2].

Conclusions. The Internet provides many opportunities to improve the quality of learning process of Ukrainian as a foreign and independent activity of international students. The use of Internet technologies allows to significantly optimize the educational process and create effective conditions for foreign language training of international students. Active use of new forms and methods of distance teaching and learning will contribute to more effective mastering the learning material by international students. In particular, thanks to the forms of work used by educators in the process of learning the Ukrainian language, international students can develop such soft skills and digital competencies as communication skills in the Internet

environment, the ability to work with online platforms and video conferencing, mastering presentation programs creation, office programs, a high level of self-organization and time management skills.

References

1. Bilotserkovets, M., & Gubina, O. (2019) Target Language Teaching by Means of E-Learning: A Case Study. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 11(4), 17-29. doi:10.18662/rrem/154
2. Khodakevych O. H. (2015) Vykorystannia internet-resursiv dlia pidvyshchennia efektyvnosti navchannia inozemnoi movy dlia profesiinoho spilkuвання u studentiv-ekonomistiv. [Use of Internet resources to increase the effectiveness of foreign language teaching for professional communication among students of Economics.] *Materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. «Linhvokulturnyi dyskurs u paradyhmi profesiinoy osvity» (m. Kyiv, 5 berez. 2015 r.)*. Kyiv: KNEU. 633-639. [in Ukrainian]
3. Kostikova I. I., & Masluik A. O. (2013) Profesiino-pedahohichna kompetentnist maibutnoho vchytelia inozemnoi movy v umovakh vprovadzhennia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii: monohrafiia. [Professional and pedagogical competence of the future teacher of a foreign language in the conditions of introduction of information and communication technologies: monograph.] Kharkiv: Tsyfrova drukarnia № 1. 200 p. [in Ukrainian]
4. Roman L. A. (2015) Informatsiini tekhnolohii yak innovatsiia u vykladanni ukraïnskoi movy yak inozemnoi. [Information Technology as an Innovation in Teaching Ukrainian as a Foreign Language.] *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, III(22), Issue: 45. 42-45 [in Ukrainian]
5. Study in Ukraine [Blog source]. Retrieved from <http://studyinukraine.gov.ua/life-in-ukraine/international-students-in-ukraine>
6. Syisoev P. V., & Yevstigneev M. N. (2010) Metodika obucheniya inostrannomu yazyku s ispolzovaniem novyih informatsionno-kommunikatsionnyih Internet-tehnologiy: uchebno-metodicheskoe posobie. [Methodology of teaching a foreign language using new information and communication Internet technologies: a teaching manual.] Moscow. 182 p. [in Russian]

Анотація. У статті розглядаються принципи використання інноваційних технологій у під час викладання української мови як іноземної в умовах дистанційного навчання. Охарактеризовано дидактичні можливості Інтернет-технологій, доцільність їх упровадження на заняттях української мови як іноземної. Розглянуто можливості та практичне значення використання навчальних веб-сайтів, платформи Zoom, програмного забезпечення Skype. Підкреслюється, що навчальні сайти допомагають вирішити низку дидактичних завдань, а саме: розвивати навички читання, вдосконалювати навички аудіювання та граматичні навички, відпрацьовувати вимову та інтонацію, поповнювати словниковий запас. У результаті дослідження було встановлено, що упровадження Інтернет-технологій оптимізує навчальний процес і створює ефективні умови для іноземної підготовки іноземних студентів; використання нових форм і методів дистанційного навчання сприятиме більш ефективному засвоєнню навчального матеріалу іноземними студентами.

Ключові слова: Інтернет-технології, українська мова як іноземна, дистанційне навчання, інформаційно-комунікаційні технології, іноземні студенти

УДК: 378.147.016:616-036.22

**USE OF INNOVATIVE AND TRADITIONAL TECHNOLOGIES OF
LEARNING IN THE STUDY OF THE DISCIPLINE "EPIDEMIOLOGY"****ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ І ТРАДИЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ "ЕПІДЕМІОЛОГІЯ"****Davydenko O.M./ Давиденко О.М.***c.med.s., as.prof./ к.мед.н., доц.*

ORCID: 0000-0002-8897-8913

Myronyk O.V./Мироник О.В.*c.med.s., as.prof., / к.мед.н., доц.*

ORCID: 0000-0002-5717-7267

SPIN:5163-7385

*Bukovinian State Medical University, Chernivtsi, Teatral'na Sq., 2, 58000**Буковинський державний медичний університет, Театральна площа, 2, 58000*

Анотація. В роботі розглянуті питання впровадження інноваційних технологій навчання і сучасних методик організації навчального процесу при вивченні дисципліни "Епідеміологія". Сучасні потреби суспільства вимагають оновлення змісту, форм і методів навчання. Використання сучасних систем Google Hangouts Meet та Moodle є доцільним та перспективним.

Ключові слова: дистанційне навчання, епідеміологія, студент.

Introduction

In Ukraine, 2021 has been declared the year of digitalization. This applies to the educational process in the country. National quarantine has given impetus to the reorganization and reform of the education sector [1-3].

Open education involves the use of new means of telecommunications, attracting the applicant to the wider information world, it also allows a young person of a new social formation to realize their full potential [2,5].

One of the most dynamically developed areas of open education is distance education - a form of organization and implementation of the educational process, in which its participants carry out educational interaction extraterritorially, at a distance.

The implementation of distance learning will solve a number of problems that can be formulated as follows:

- 1) ensuring the availability of various educational resources;
- 2) obtaining general and professional education in a convenient, adequate and appropriate form for the student;
- 3) development of creative and intellectual abilities of the applicant through open and free use of all educational resources and programs, including those available on the Internet;
- 4) data exchange, communicative activities based on common interests, primarily professional and educational.

The main advantages of distance learning are: extraterritoriality, synchronous and asynchronous modes of interaction of participants in the educational process: teacher - student, student - student, student - study group; simultaneous with the study of other subjects practical mastering of tools of information and communication technologies [2].

Modern information technologies open new perspectives for improving the efficiency of the educational process. An important role is given to the methods of active cognition, self-education, distance educational programs [1].

Distance learning - a set of information technologies that provide delivery to the applicant of higher education of the main volume of educational material; interactive interaction of students and teachers in the learning process; giving them the opportunity to work independently on the assimilation of educational material; as well as assessing their knowledge and skills in the learning process.

The main text

Thanks to the BSMU IT team, a distance learning strategy was clearly formulated, which includes the use of the Google Hangouts Meet system. This system is designed to organize online learning in a networked environment using Internet technologies.

The Moodle platform is also widely used in the educational process. The system provides a variety of online learning procedures, a combination of which can be organized effective learning in the school. Moodle provides the ability to install educational resources (learning materials) and provide means to access and manage resources; provides communication interaction of participants in the educational process, which is implemented in the form of Internet conferences, forums, discussions, as well as the exchange of messages, including, in particular, tasks for learners, tasks and comments [2].

Teachers of the course "Epidemiology" post educational materials (lecture texts, tasks for practical and independent work; additional materials (books, reference books, manuals, methodological developments) in .doc, .odt, .html, .pdf formats, as well as video, audio and presentation materials in various formats and through additional plugins. The Moodle system allows for quick modification of training materials.

Successful implementation of this type of training, the Department of Infectious Diseases is not limited to this one. After all, teaching the discipline "Epidemiology" in the 5th year has certain methodological approaches.

Analysis of the main aspects of epidemiology: laws of epidemiology, epidemic process, epidemiological analysis, principles of evidence-based medicine, organization of preventive vaccinations, organization of anti-epidemic measures in foci of infections with different transmission mechanisms. The distance lesson on "Epidemiology" is conducted in the form of a discussion in which all students are involved. This type of online lesson allows you to objectively assess the preparation of the student, even because of the availability of various resources (book, synopsis, Internet) in direct access to the answer.

Analysis of thematic tasks from the base of the licensed integrated exam "Step 2" is carried out using the resource google form, which is ideal for online testing. Students also take a test on the MOODLE platform to assess the mastery of the material.

Classes at our department include a practical part, namely the supervision of a thematic patient. It is impossible to provide this online, which is a significant disadvantage in the training of future doctors. Demonstration of visual materials only

partially replaces the practical part of the lesson (photo, video). Unfortunately, communication with the patient in real time will not replace anything.

Conclusions.

The introduction of innovative teaching technologies and modern methods of organizing the educational process in the study of the discipline "Epidemiology" allows to update the content, forms and methods of teaching in accordance with modern needs of society in innovative development; to individualize the learning process taking into account the needs of higher education students, to optimize the whole learning process.

References:

1. Organization of distance learning. Creation of electronic training courses and electronic tests: textbook. manual / VV Vyshnivsky, MP Gnidenko, G.I. Gaidur, O.O. Ilyin. - K.: ДУТ, 2014. - 140 с.
2. On approval of the Regulation on distance learning: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 25.04.2013 № 466 [Electronic resource]. - Access mode: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.
3. Rafalska OO Technology of blended learning as an innovation of distance education / O.O. Rafalska // Scientific journal "Computer-integrated technologies: education, science, production". - Lutsk, 2013. - Issue. 11. - P. 128-133.
4. Ryazantseva OV Skills of the teacher of the distance education system, necessary for successful communicative interaction with the participants of the educational process / OV Ryazantseva. Ryazantseva // Young scientist. - № 12.1 (40). - December. - 2016. – P. 531-534.
5. Quendler E. Learning as a lifelong process-meeting the challenges of the changing employability landscape: competencies, skills and knowledge for sustainable development / Quendler E., Lamb M. // International Journal of Continuing Engineering Education and Life Long Learning. - № 26.3. - 2016. - pp. 273-293.

Література:

1. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів: навч. посібн. / В.В.Вишнівський, М.П. Гніденко, Г.І. Гайдур, О.О. Ільїн. – К. : ДУТ, 2014. – 140 с.
2. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : Наказ МОН України від 25.04.2013 № 466 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.
3. Рафальська О.О. Технологія змішаного навчання як інновація дистанційної освіти / О.О. Рафальська // Науковий журнал «Комп'ютерно-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво». – Луцьк, 2013. – Вип. 11. – С. 128-133.
4. Рязанцева О. В. Уміння викладача дистанційної системи освіти, необхідні для успішної комунікативної взаємодії з учасниками навчального процесу / О.В. Рязанцева // Молодий вчений. – № 12.1 (40). – December. – 2016. – С. 531-534.
5. Quendler E. Learning as a lifelong process-meeting the challenges of the changing employability landscape: competences, skills and knowledge for sustainable development / Quendler E., Lamb M. // International Journal of Continuing Engineering Education and Life Long Learning. – № 26.3. – 2016. – p. 273-293.

Abstract. The issues of introduction of innovative teaching technologies and modern methods of organization of educational process at studying of discipline "Epidemiology" are considered in the work. Modern needs of society require updating the content, forms and methods of teaching. Using modern Google Hangouts Meet and Moodle systems is appropriate and promising.

Key words: distance learning, epidemiology, student.

УДК:378.147.016:616.9

**USE OF MIXED TEACHING METHODS OF THE DISCIPLINE
“INFECTIOUS DISEASES” IN THE EDUCATIONAL PROCESS AT THE
FACULTY “DENTISTRY”****ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІНИ
“ІНФЕКЦІЙНІ ХВОРОБИ” У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ НА ФАКУЛЬТЕТІ
“СТОМАТОЛОГІЯ”****Myronyk O.V./ Мироник О.В.***s.med.s., as.prof., / к.мед.н., доц.*

ORCID: 0000-0002-5717-7267

SPIN:5163-7385

Davydenko O.M./ Давиденко О.М.*s.med.s., as.prof./ к.мед.н., доц.*

ORCID: 0000-0002-8897-8913

*Bukovinian State Medical University, Chernivtsi, Teatral'na Sq., 2, 58000**Буковинський державний медичний університет, Театральна площа, 2, 58000*

Анотація. В роботі розглянуті питання використання методів змішаного навчання при викладанні дисципліни “Інфекційні хвороби” у навчальному процесі на факультеті “Стоматологія”. Перспективним є використання різних систем та платформ інформаційного простору та нових методологічних підходів.

Ключові слова: змішане навчання, інфекційні хвороби, стоматологія.

Introduction

In the educational process of higher medical educational institutions of Ukraine methods of mixed education of students are increasingly used. Modern technologies allow to form study groups in the online community, to use electronic classes, webinar technology and various electronic resources [4]. Mixed teaching is not only the use of technologies, the change of which should be compared with the cultural paradigm of learning, which is changing and actively influencing the educational process, but also the use of various techniques, theoretical justifications and techniques [1,2,5].

Mixed teaching involves two main areas - theory should be mixed with practical skills (ideally in the technology of dual education and the introduction of virtual and real projects); collective cooperation and a convenient single electronic information space that will allow to achieve the set goals. Modern mixed teaching uses the technology of transition between personal learning environment and e-learning environment of the university using a live virtual classroom. But effective cooperation requires clear plans, instructions and the work of individual modules of the learning management system [3].

The main text

At Bukovynian State Medical University, the study of the discipline "Infectious Diseases" at the Faculty of Dentistry, distance learning is conducted using the video conference service Google Meet.

The organization of the educational process is based on the principles of open learning. Computer programs for various purposes are used and information educational environments are created with the help of modern telecommunications

for the supply of educational material and communication. The stationary educational space is provided by the MOODLE platform.

To implement the methodology of mixed teaching, the teacher has not only a program of the discipline and teaching materials, but also develops scenarios for working with students. We use the following scenarios of mixed teaching with students of the Faculty of Dentistry in teaching the discipline "Infectious Diseases". It should be noted that this discipline is intended for students who already have initial knowledge of related disciplines (biology, physiology and pathophysiology, microbiology, virology, propaedeutics, pathological anatomy, etc.). At the beginning of the study of this discipline, teachers conduct a test survey of the initial level of knowledge in related disciplines. According to the results of the assessment of basic knowledge of students, before teaching the discipline "Infectious Diseases", a scenario of mixed teaching is formed. When teaching the discipline, methodical recommendations and educational materials of the staff of the Department of Internal Medicine and Infectious Diseases are used.

The scenario of teaching practical classes was developed as follows:

1. Performing a simulation of a clinical situation (solving cases).
2. Execution of examples of emergencies in the clinic of infectious diseases.
3. Visual presentation of the results of additional laboratory and instrumental studies with subsequent interpretation.
4. Development of algorithms for further tactics of the dentist.

Cognitive processes of blended learning are implemented as follows for the discipline "Infectious Diseases":

- remember - to reproduce correct information from memory;
- understand - learn the material;
- apply - act in accordance with the protocols of medical care in accordance with the nosological form;
- to analyze - disease syndromes, to distinguish pathognomonic symptoms;
- evaluate - the results of physical, laboratory and instrumental examination;
- to create, synthesize - to generalize the received data on the patient and to substantiate the preliminary diagnosis and tactics of conducting.

Conclusions

The use of blended learning methods in teaching the discipline "Infectious Diseases" in the educational process at the Faculty of Dentistry involves the use of different systems and platforms of information space and a new methodological approach.

References:

1. Bugaychuk KL Mixed learning: theoretical analysis and strategy of implementation in the educational process of higher educational institutions [Electronic resource] / Bugaychuk Konstantin Leonidovich // Information technologies and teaching aids. - 2016. - № 4 (54). - Access mode: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1434>.
2. Organization of distance learning. Creation of electronic training courses and electronic tests: textbook. manual / VV Vyshnivsky, MP Gnidenko, G.I. Гайдур,

O.O. Ilyin. - К.: ДУТ, 2014. - 140 с.

3. On approval of the Regulation on distance learning: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 25.04.2013 № 466 [Electronic resource]. - Access mode: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.

4. Rafalska O.O. Technology of blended learning as an innovation of distance education / O.O. Rafalska // Scientific journal "Computer-integrated technologies: education, science, production". - Lutsk, 2013. - Issue. 11. - P. 128-133.

5. Theory and practice of blended learning: a monograph / V.M. Кухаренко, С.М. Berezenskaya, K.L. Bugaychuk, N.Yu. Oliynyk, T.O. Oliynyk, O.V. Рибалко, Н.Г. Сиротенко, А.Л. Stolyarevskaya; for order. V.M. Kukhareno - Kharkiv: "Miskdruk", NTU "KhPI", 2016. - 284 p.

6. Quendler E. Learning as a lifelong process-meeting the challenges of the changing employability landscape: competencies, skills and knowledge for sustainable development / Quendler E., Lamb M. // International Journal of Continuing Engineering Education and Life Long Learning. - № 26.3. - 2016. - pp. 273-293.

Література:

1. Бугайчук К. Л. Змішане навчання: теоретичний аналіз та стратегія впровадження в освітній процес вищих навчальних закладів [Електронний ресурс] / Бугайчук Костянтин Леонідович // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2016. – № 4 (54). – Режим доступу : <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1434>.

2. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів: навч. посібн. / В.В.Вишнівський, М.П. Гніденко, Г.І. Гайдур, О.О. Ільїн. – К. : ДУТ, 2014. – 140 с.

3. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : Наказ МОН України від 25.04.2013 № 466 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.

4. Рафальська О.О. Технологія змішаного навчання як інновація дистанційної освіти / О.О. Рафальська // Науковий журнал «Комп'ютерно-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво». – Луцьк, 2013. – Вип. 11. – С. 128-133.

5. Теорія та практика змішаного навчання : монографія / В.М. Кухаренко, С.М. Березенська, К.Л. Бугайчук, Н.Ю. Олійник, Т.О. Олійник, О.В. Рибалко, Н.Г. Сиротенко, А.Л. Столяревська; за ред. В.М. Кухаренка – Харків: «Міськдрук», НТУ «ХПІ», 2016. – 284 с.

6. Quendler E. Learning as a lifelong process-meeting the challenges of the changing employability landscape: competences, skills and knowledge for sustainable development / Quendler E., Lamb M. // International Journal of Continuing Engineering Education and Life Long Learning. – № 26.3. – 2016. – p. 273-293.

Abstract. The paper considers the use of blended learning methods in teaching the discipline "Infectious Diseases" in the educational process at the Faculty of Dentistry. The use of various information space systems and platforms and new methodological approaches is promising.

Key words: mixed teaching, infectious diseases, dentistry.

УДК 378.147:81'234

**COMPLEX COORDINATION APPLICATION FOR INTERACTIVE
METHODS WHILE TEACHING FOREIGN LANGUAGES**
**ЗАСТОСУВАННЯ КОМПЛЕКСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ
НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

Voloshyna O.V. / Волошина О.В.

c.philol.s., as.prof.

Vinnytsia National Agrarian University, Vinnytsia, Sonyachna 3, 21000

Abstract. The article examines interactive teaching methods, which are dialogical teaching methods based on the active interaction of the teacher with students. It is noted that interactive teaching methods are a form of organization of the educational and communicative activities through mutual communication and a dialogue of the teacher with students. The ability of interactive teaching methods to help to develop intellectual abilities of students, to think analytically, to form responsibility for tasks is proved. There have been identified specific functions including motivational, communicative, developmental, educational, and evaluative for reflection. The main interactive teaching methods including a large circle, carousel, Brownian motion, work in small groups, sparring partnership, decision tree, aquarium, brainstorming, case study, project method, cluster, cinquain, puzzle are studied. A modular version of interactive teaching methods consisting of separate stages is proposed for the use in the process of teaching foreign languages.

Keywords: interactive teaching methods, foreign language, higher education, interactive technologies, innovative teaching methods.

Introduction. The education system of our country is experiencing a turbulent period of reconsideration of the approaches to teaching foreign languages, which is caused by the needs for the financial, economic and social development. Despite the presence of a solid theoretical basis in the field of teaching foreign languages, graduates of technical, agrarian, financial and economic institutions are still experiencing difficulties in business communication facing the need to negotiate in a foreign language, communicate with foreign partners, and manage enterprise at the international level.

International cooperation of our state in the fields of economy, finance, politics, defense and culture has revealed the state's need for competent, mobile and competitive specialists. Joint production and trade enterprises, representative offices of foreign enterprises, educational and research projects demand competent, creative professionals who are able to achieve the objectives set on their own.

Labor market requires modernized higher education system, in particular, the one with the strengthened professional component. A special role is occupied by foreign languages, and nowadays foreign language competence is an essential skill of a successful specialist.

Rapid development of globalization of industrial and trade relationships has actualized the issue of training university students for future professional activities. Among the professional skills of specialists under the conditions of intensification of international cooperation, the skills of professional foreign language communication is becoming of great importance. Texts related to the profession are the sources of practical information and they facilitate the readiness of students for professional communication in a foreign language.

Application of interactive teaching methods enables to expand the scope of professional communication in a foreign language, which is achieved on the basis of professional texts, and it has become an objective necessity for the non-linguistic institution due to globalization of the modern society.

Interactive teaching methods are dialogic teaching methods based on the interaction with students. The teacher acts as a supporter, whose main task is to direct the process of exchange of information, namely, to identify different points of view, apply to the individual experience of each student, support the student's activity, combine the theory and practice, gain new experience by the students.

The essence and characteristics of interactive teaching methods are clarified in the scientific works by V.A. Sukhomlynskyi, M.I. Makhmutov, V.V. Davydov, Sh.A. Amonashvili, I.P. Podlasyi, V.F. Shatalov, L. Rean, E.N. Iliin, Y.K. Chabanskyi, I.Y. Lerner, V.V. Raievskyi, M.N. Skatkin and others.

These scientific papers identify a wide range of teaching methods, including interactive methods, their social and emotional aspects. However, they are represented as separate methodological techniques without consideration of the complex interaction during the learning process.

The main text. Modern tendencies of the development of education are directly connected with self-realization of the student as an individual. Innovative methods that motivate productive language activities are substituting traditional teaching methods. There is a need to use the methods that allow students to feel, think and announce problematic situations that may possibly arise in the future career, provide opportunities to interact with employees and find together the most relevant and productive professional solutions. Since the texts are the main sources of professional information, the meaningful aspect of communication is formed on their basis and the situations are modeled. Using information from the texts, the students choose one or another model and strategy of behavior [1, p. 23; 2, p. 46; 3, p. 32].

Interactive teaching methods are a form of organization of cognitive and communicative activities through mutual communication and the dialogue between the teacher and students. The main advantage of interactive learning is the constant interaction of teachers and students. Such communication allows everyone to take an active part in the educational process, freely express opinions and analyze conclusions, receive feedback not only from the teacher but also from classmates, facilitate the process of memorizing new information.

Specific organization of the educational process of assimilation of information with the help of interactive teaching methods allows students to receive more professionally oriented information, promotes formation of the ability to ask questions and be able to find answers.

Interactive teaching methods help to develop students' intellectual abilities, think analytically, form responsibility for their individual learning.

Organization of interactive learning is carried out at any stage of studying the topic. Different methods can be used depending on the content of the training material and level of the group competence.

Investigation of interactive methods allows us to identify their specific functions: motivational, communicative, developmental, educational, and evaluative

for reflection [4, p. 339; 5, p. 17; 6, p. 31; 7, p. 208].

The following interactive teaching methods are used to develop students' abilities for intercultural foreign language communication during the educational process:

- large circle;
- carousel;
- Brownian motion;
- work in small groups;
- sparring partnership;
- decision tree;
- aquarium;
- brainstorming;
- case study;
- project method;
- cluster;
- cinquain;
- puzzle [8, p. 549; 9, p. 182; 10, p. 77; 11, p. 18; 12, p. 88; 13, p. 445].

A large circle is a form of group interaction. The work takes place in several stages:

- students sit in a large circle. And at the first stage the task is formulated;
- each student writes down his version of the problem individually on his sheet of paper;
- then each student reads his propositions, the group listens silently (does not criticize) and votes on each item whether to include it in a mutual decision, which is recorded on the board during the conversation.

This technique is suitable in cases when it is possible to quickly identify the ways of solving the problem or the way directly aimed at solving the problem.

When using the carousel strategy, two circles are formed: internal and external. The students sit motionless in the outer circle, and in the inner circle the students change every minute. Thus, in a few minutes the students have time to discuss several topics, as well as listen to the theory of their classmates. This technology is based on the idea that several students act out the situation in a circle, while others observe and analyze their actions.

Brownian motion technology involves the movement of students around the audience to gather necessary information. Besides, the roles and tasks of students can be pre-assigned. Each participant receives a bypass letter with questions and tasks. At the end of the lesson, students should present their ideas on how to solve the problem and ways of their implementation. The teacher sets the task and corrects the answers.

One of the most popular interactive teaching methods is teamwork, since it provides opportunities for all students to participate in the classroom activities, practice skills of cooperation and interpersonal communication. In addition, this method develops the ability of students to actively listen, formulate their opinions, listen to the opinions of classmates, and tactfully correct interlocutors.

The main idea of sparring partnership is comprehensive preparation for the task. By the form of organization, sparring partnership is a kind of pair work, in which

students who perform the role of rivals, do the tasks according to a pre-defined algorithm offered by the teacher.

When using the decision tree method, students are divided into several groups with the same number. Each group is asked to discuss the task and make a note on their “tree”, and then the groups change the “trees” and add their ideas and opinions on the branches of the neighbors’ trees. This method is effective when considering a big topic or paragraph. It is advisable to form a tree at the beginning of the study of the topic, and in the course of work to adjust and supplement.

The aquarium method represents a dialogue when the students are asked to speak in front of the audience. A group of students act out the situation in a circle, and other classmates observe their actions and analyze the progress of the problem.

Brainstorming involves formation by the students of any number of proposals when solving the problem, and the opinion of each student is important. The answers are written on a piece of paper or on the board for joint review. Participants should know that they are not required to justify or explain the answers. Brainstorming is a simple method of formulating ideas on how to solve the problem. When all the ideas are voiced, the students analyze them, choose some of the most suitable ones and test them.

Application of the case study method is practiced when solving situational problems, which can be standard, critical or extreme. This method helps to activate the students, stimulate their activities and successfully solve the problems. The students analyze specific situations, suggest possible solutions and choose the best ones.

The project method involves uniting the students in small groups to solve practical problems. This analytical work enables to improve the skills of logical thinking, maximally reveals creative potential of students and stimulates them to further research.

A cluster is a card of tasks that allows students to think on any topic, provides opportunities for the assessment of their knowledge and ideas about the object being studied, and helps to develop the memory. The cluster is a graphical method of mastering the material that allows you to clearly describe the mental processes that occur when a person studies the topic.

Cinquain is a short unrhymed poem consisting of five lines. It synthesizes information and facts of the task in a concise statement that describes or reflects the task of the teacher. When compiling a cinquain, it is necessary to state the basic educational material or its idea in short expressions. Writing a cinquain is a creative activity that requires the author to be able to find the most essential elements in the information material, draw conclusions and summarize them. The ability to summarize information, present complex ideas, feelings and ideas in a few words is a necessary skill. It requires thoughtful reflection based on a comprehensive conceptual base. Under external simplicity of the form, cinquain is a fast and, at the same time, powerful tool for reflection, synthesis, generalization of the material studied. It teaches to use the concept meaningfully and to determine the attitude to the problem. According to the rules of poetry, traditional cinquain consists of five unrhymed lines:

The 1st line should contain a noun or pronoun, i.e. a given topic;

The 2nd line covers two adjectives that describe and characterize the object of discussion;

The 3rd line consists of three verbs related to the activity of the object;

The 4th line is a key phrase, a conclusion to the topic (can be a quote from a text or a proverb);

The 5th line is a summary word (usually a noun, synonym, or word-association to the topic) that defines the content of the object.

According to the puzzle method, the tasks are performed on the basis of the game. The material studied is partially recorded on separate cards. Each card should contain information before searching for the next card. The student must collect all the cards according to the task set by the teacher. This method promotes formation of attention, concentration, ability to collect and analyze the information obtained. The educational puzzle can be made with students at any stage of studying the material. It can be individual work or teamwork.

Therefore, the listed interactive teaching methods can be characterized by the following tasks:

- ✓ increase of the level of students' desire to learn;
- ✓ high-quality mastering of the educational material;
- ✓ individual search by the students of their own variants and versions for performing educational tasks;
- ✓ training of students for teamwork, respect for different points of view;
- ✓ formation of students' ability to defend their point of view based on specific facts.

During the educational process, interactive teaching methods listed are mainly used as separate methodological techniques without consideration of the complex interaction in the educational process. Thus, we can offer to use a modular version of interactive teaching methods consisting of separate stages in the process of teaching foreign languages.

Each stage should consist of a set of technologies, forms and methods of teaching that are based on the active interaction not only of the teacher with students, but also of the student with classmates. Combining of interactive methods in separate stages will contribute to the effective assimilation of the educational material, development of creative thinking and skills of communication in a foreign language in a group.

The first stage is introductory. At this stage there will take place an initial acquaintance of students with the sphere of the professional activity, generation of ideas. It is advisable to use such interactive methods as a large circle, carousel, brainstorming, and cinquain.

The second stage is systematization. At this stage, there will be a systematization of information received by the students in the field of their professional activities and the expansion of vocabulary. It is advisable to use such interactive methods as Brownian motion, work in small groups, aquarium, decision tree.

The third stage is professionally oriented. At this stage, the simulation of situations of future professional activity will take place. It is advisable to use such

interactive methods as sparring partnership, decision tree, case study, work in small groups, puzzle.

The fourth stage is analytical. At this stage, there will take place analysis and critical thinking of previously performed tasks with their subsequent adjustment. It is advisable to use such interactive methods as the project method, cluster, aquarium.

The fifth stage is resultative. At this stage, there will take place a visual and verbal display of the results of the processed material. It is advisable to use such interactive methods as case study, project method, and aquarium.

The sixth stage is generalizing. At this stage, the teacher will assess the training of students, and there will take place self-assessment of the level of acquired knowledge and skills of business communication in a foreign language. It is advisable to use such interactive methods as a large circle, sparring partnership.

Thus, this stage is final and emphasizes the fact that the successful outcome of any pedagogical activity is the student who is able to apply his knowledge in practice, feel confident outside the classroom, has a sufficient level of self-esteem and confidence in his knowledge.

Therefore, application of six stages of interactive teaching methods in the educational process includes methods, techniques, tools for developing, conducting and improving the teaching process that meet the following requirements:

- priority of characteristics, individual traits of character of students in the educational process with the subsequent control of the quality of mastering the material;
- cooperation of students with the teacher when planning and implementing all stages of the learning process (from setting the educational tasks to assessing the level of their achievement);
- active, creative, proactive participation of students in the process of obtaining the results expected;
- maximum proximity of the results of interactive learning to the sphere of practical activity of the future specialist;
- suitability of learning outcomes for practical implementation, development and improvement;
- development – together with the specific skills being studied;
- competences in the field of rationalization and innovation activity.

Conclusions and propositions. Interactive teaching methods are developmental in nature and related to future professional activities. The basis of interactive methods is the productive interaction of all subjects of the educational process, both teachers and students. It is the dialogue with the direct involvement of students in the educational process, which in its turn motivates them to engage in active mental and practical activities, since both the teacher and students should be active.

Interactive methods enable to carry out training with the emphasis on the students' attention, individual perception, personal potential, activation of the memory and critical thinking.

Mutual activities during the educational process encourage each participant to make a special individual contribution, promote the process of exchange of knowledge, ideas, and methods of activity. All this takes place in the atmosphere of

friendliness and mutual support, so that the students feel their success and intellectual abilities.

This makes the educational process productive and allows not only to acquire new knowledge and practical skills, but also to develop the cognitive activity itself.

Thus, interactive teaching methods are the strategies of training that require well-organized feedback of all participants of the educational process, with mutual exchange of information between them. Interactive training involves social interaction of subjects of the educational process with the exchange of information and development of students' capabilities.

Therefore, the main features of interactive methods of teaching foreign languages are as follows: active task performance, teamwork in the classroom, communicative and situational nature of educational activities. Imagination, attention, observation, logical and critical thinking, persistence, analytical thinking, efficiency, creativity will actively develop. Interactive teaching methods are promising in the educational process, as they define the dialogue between the teacher and students as the main type of communicative interaction with active feedback.

References.

1. Voloshyna OV, Kravchuk LV (2018) Aktualnist vyvchennia inozemnoi movy v umovakh hlobalizatsii osvithnoho prostoru [Actuality of study of foreign language is in the conditions of globalization of educational space]. *Aktualni problemy filolohii ta metodyky vykladannia inozemnykh mov u suchasnomu miltylinhvalnomu prostori (Ukraine, Vinnytsia, November 22, 2018)*, Vinnytsia, pp. 22-24.
2. Voloshyna OV, Ivashchenko AV, Vlasenko IV (2018) Navchalnyi posibnyk dlia studentiv, mahistriv spetsialnosti «Turyzm» [Train aid for students, master's degrees of speciality, «Tourism»]. *Recreational and tourism activity and its modern aspects of development University of Tourism and Foreign Languages in Warsaw*, 409 p.
3. Voloshyna OV, Popenko YV (2020) Ihrovi metody, yak zasib vyvchennia inozemnoi movy [Playing methods, as a mean of study of foreign language]. *SworldJournal. Bolgariya*. no. 4, pp. 31-39.
4. Voloshyna OV (2020) Vykorystannia multymediinykh tekhnolohii u vyvchenni inozemnykh mov u zakladakh vyshchoi osvity [The use of multimedia technologies is in the study of foreign languages in establishments of higher education]. *Proceedings of the Aktualni pytannia teorii ta praktyky v haluzi prava, osvity, sotsialnykh ta povedinkovykh nauk (Ukraine, Chernigov, April 23-24, 2020)*, Chernigov, pp. 338-340.
5. Voloshyna O, Bilous O (2020) Some aspects of the essence of intercultural communicative competence with the future specialist of higher education. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. Pedagogichni nauky*, no. 3. (102), pp. 15-26.
6. Voloshyna OV (2018) Vykorystannia interaktyvnykh tekhnolohii dlia formuvannia estetychnoho smaku u studentiv VNZ z zasobamy inozemnykh mov [Use of interactive technologies for forming of aesthetically beautiful taste for the students of VNZ with facilities of foreign languages]. *Visnyk Chernihivskoho*

natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Serii: Pedahohichni nauky, no. 151, pp. 30-33.

7. Voloshyna OV (2017) Inshomovna komunikatyvna kompetentnist studentiv-ahraryiv u nezalezhnii Ukraini [A foreign communicative competence of students-agrarians is in independent Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats «Silske hospodarstvo ta lisivnytstvo»*, no. 6, pp. 204-212.

8. Yarmolenko VO, Polischuk NV (2011) Skladovi rezultatyvnosti protsesu profesiinoi spriamovanosti navchannia studentiv yak obiekty modeliuvannia: praktychnyi aspekt [Constituents of effectiveness of process of professional orientation of studies of students as design objects: practical aspect]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy. Vinnytskyi derzhavnyi pedahohichniy universytet imeni Mykhaila Kotsiubynskoho*, no. 27, pp. 547-553.

9. Yarmolenko VO, Polischuk NV (2004) Otsinka rezultatyvnosti profesiinoi spriamovanosti navchannia [Estimation of effectiveness of professional orientation of studies]. *Novi tekhnolohii navchannia. Zbirnyk naukovykh prats. Rozvytok dukhovnosti ta profesionalizmu v umovakh hlobalizatsii. Spets. Vypusk*, no. 55, pp. 182-183.

10. Hrischenko IV (2017) Tsili ta zavdannia keis-metodu pry vykladanni kursu «Derzhavnyi finansovy kontrol» [Aims and tasks the method of keis at teaching of course «State financial control»]. *Proceedings of the Dystantsiine navchannia yak suchasna osvitalia tekhnolohiia, (Ukraine, Vinnytsia, March 31, 2017)*, Vinnytsia: VTEI KNTEU, pp. 76-78.

11. Hrynychuk TP (2016) Formuvannia dilovykh yakosti maibutnikh fakhivtsiv ekonomichnoho profilu [Forming of professional qualities of future specialists of economic type]. *Proceedings of the Naukovo-metodychni oriientyry profesiinoho rozvytku osobystosti (Ukraine, Vinnytsia, April 20, 2016)*, Vinnytsia, pp. 17-19.

12. Hrynychuk TP (2018) Interaktyvni metody navchannia ekonomichnykh dystsyplin [Interactive methods of studies of economic disciplines]. *Proceedings of the Suchasnyi pidkhid do vykladannia dystsyplin (Ukraine, Vinnytsia, March 14, 2018)*, Vinnytsia, pp. 87-89.

13. Kravets RA (2017) Pedahohichna tekhnolohiia formuvannia polikulturnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv ahrarnoi haluzi na zaniattiakh inozemnoi movy [Pedagogical technology of forming of political and cultural competence of future specialists of agrarian industry is on employments of foreign language]. *Molodyi vchenyi*, no. 1, pp. 444-447.

14. Kravets RA (2013) Strukturni komponenty polikulturnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv ahrarnoi haluzi [Structural components of political and cultural competence of future specialists of agrarian industry]. *Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka*, no. 1-2, pp. 80-86.

15. Kravets RA (2013) Kulturolohichna paradyhma osvity u profesiinii pidhotovtsi maibutnoho fakhivtsia ahrarnoi haluzi [A cultural paradigm of education is in professional preparation of future specialist of agrarian industry]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: Pedahohika i psykholohi*, no. 39, pp. 187-192.

16. Kravets RA (2013) Kulturna kompetentnist ta mizhkulturna komunikatsiia u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh ahrarnykyv [A cultural competence and communication is in professional preparation of future squirearchies]. *Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnolohii Universytetu Ukraina*, no. 1, pp. 112-115.

17. Kravets RA (2017) Vprovadzhennia interaktyvnykh metodiv navchannia u polikulturnii osviti maibutnikh fakhivtsiv ahrarnoi haluzi na zaniattiakh inozemnoi movy [Introduction of interactive methods of studies in cultural education of future specialists of agrarian industry is on employments of foreign language]. *Liudynoznavchi studii. Pedahohika*, no. 4, pp. 135-145.

18. Kravets RA (2016) Typy komunikatyvnykh sytuatsii u konteksti polikulturnoi osvity maibutnikh fakhivtsiv ahrarnoi haluzi na zaniattiakh z inozemnoi movy [Types of communicative situations in the context of cultural education of future specialists of agrarian industry on employments from a foreign language]. *Zbirnyk naukovykh prats «Pedahohichni nauky»*, no. 71, pp. 102-106.

19. Kravets RA (2015) Praktychna realizatsiia spetsyficnykh pryntsypiv polikulturnoi osvity maibutnikh fakhivtsiv ahrarnoi haluzi na zaniattiakh z inozemnoi movy [Practical realization of specific principles of cultural education of future specialists of agrarian industry is on employments from a foreign language]. *Pedahohika i psykholohiia profesiinoi osvit.*, no. 4-5, pp. 26-38.

20. Kravets RA, Romanyshyna LM (2013) Linhvokrainoznavchyi pidkhid do vykladannia inozemnoi movy v ahrarnomu VNZ [The linguistic and national going is near teaching of foreign language in agrarian Higher educational establishment]. *Naukovi zapysky [Vinnytskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu]. Serii: Sotsialno-humanitarni nauky*, no. 2, pp. 154-166.

21. Kravets RA (2020) Pedahohichne proektuvannia tekhnolohii formuvannia polikulturnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv ahrarnoi haluzi [Pedagogical planning of technology of forming of cultural competence of future specialists of agrarian industry]. *Aktualni problemy filolohii i profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv u polikulturnomu prostori*, no. 3, pp. 209-212.

22. Dovhan LI (2010) Suchasnyi stan problemy formuvannia pedahohichnoi maisternosti vykladacha inozemnoi movy vyshchoho navchalnoho zakladu [Modern state of problem of forming of pedagogical trade of teacher of foreign language of higher educational establishment]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka*, no. 50, pp. 90-93.

23. Dovhan LI (2009) Vykorystannia testiv u navchanni inozemnoi movy studentiv nemovnykh vyshchykh navchalnykh zakladiv [The use of tests is in the studies of foreign language of students of unlinguistic higher educational establishments]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka*, no. 44, pp. 22-25.

24. Dovhan LI (2017) Innovatsiini tekhnolohii navchannia v osvitnomu protsesi vyshchoi shkoly [Innovative technologies of studies in the educational process of higher school]. *Rol innovatsii v transformatsii suchasnoi nauky*, no. 1, pp. 19.

25. Dovhan LI (2018) Suchasni transformatsiini protsesy v osvitnomu protsesi vyshchoi shkoly v umovakh informatsiinoho suspilstva [Modern transformation

processes are in the educational process of higher school in the conditions of informative society]. *Rol innovatsii v transformatsii suchasnoi nauky*, no. 1, pp. 23.

26. Dovhan LI (2012) Orhanizatsiia polikulturnoho vykhovannia u shkolakh SSHA u konteksti formuvannia kulturnoi ta etnichnoi tolerantnosti [Organization of cultural education is in schools of the USA in the context of forming of cultural and ethnic tolerance]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: Pedahohika i psykhologhiia*, no. 36, pp. 113-116.

27. Dovhan LI (2007) Analitychnyi pidkhid do moralnoho vykhovannia u pedahohitsi SSHA [The analytical going is near moral education in pedagogics of the USA]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka*, no. 32, pp. 70-74.

28. «Movakast» <http://movacast.wordpress.com..>

29. BBC <http://www.bbc.co.uk/podcasts/series/ukranianenglish>.

30. Cambridge university podcasts <http://www.sms.cam.ac.uk/media>.

31. Transportation Podcast <http://robocaster.com/pe/podcast-home>.

32. Up Close <http://upclose.unimelb.edu.au/episode>.

Literature:

1. Волошина О.В. Кравчук Л.В. Актуальність вивчення іноземної мови в умовах глобалізації освітнього простору. *Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов у сучасному мільтилінгвальному просторі*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. 22 листопада 2018 р. Вінниця, 2018. С.22-24.

2. Voloshyna O.V., Ivashchenko A.V., Vlasenko I.V. Навчальний посібник для студентів, магістрів спеціальності «Туризм». *Recreational and tourism activity and its modern aspects of development University of Tourism and Foreign Languages in Warsaw* Al. Prymasa Tysiaclecia 38, 01 – 242 Warszawa 2018, 409 p.

3. Волошина О.В, Попенко Ю.В. Ігрові методи, як засіб вивчення іноземної мови. *SworldJournal*. 2020. № 4, Болгария, р.31-39.

4. Волошина О.В. Використання мультимедійних технологій у вивченні іноземних мов у закладах вищої освіти. *Актуальні питання теорії та практики в галузі права, освіти, соціальних та поведінкових наук*: матеріали Міжн. наук.-практ. конф. 23-24 квітня 2020 р. м. Чернігів, 2020. С. 338 - 340.

5. Voloshyna O., Bilous O. Some aspects of the essence of intercultural communicative competence with the future specialist of higher education. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. 2020. Вип. 3. (102). С. 15-26.

6. Волошина О.В. Використання інтерактивних технологій для формування естетичного смаку у студентів ВНЗ з засобами іноземних мов. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2018. Вип. 151. Том 1. С. 30-33.

7. Волошина О.В. Іншомовна комунікативна компетентність студентів-аграріїв у незалежній Україні. *Збірник наукових праць «Сільське господарство та лісівництво»*. 2017. № 6. Том 2. С. С. 204 - 212.

8. Ярмоленко В.О., Поліщук Н.В. Складові результативності процесу професійної спрямованості навчання студентів як об'єкти моделювання: практичний аспект. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. 2011. № 27. С. 547-553.

9. Ярмоленко В.О., Поліщук Н.В. Оцінка результативності професійної спрямованості навчання. *Нові технології навчання. Збірник наукових праць. Розвиток духовності та*

професіоналізму в умовах глобалізації. Спец. Випуск. 2004. № 55. С. 182-183.

10. Гріщенко І.В. Цілі та завдання кейс-методу при викладанні курсу «Державний фінансовий контроль». *Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія*: матеріали міжвузівського вебінару. 31 березня 2017 р. Вінниця, 2017. С. 76-78.

11. Гринчук Т.П. Формування ділових якостей майбутніх фахівців економічного профілю. *Науково-методичні орієнтири професійного розвитку особистості*: матеріали IV Всеукраїнської науково-методичної конференції. 20 квітня 2016 р. Вінниця. 2016. С. 17-19.

12. Гринчук Т.П. Інтерактивні методи навчання економічних дисциплін. *Сучасний підхід до викладання дисциплін*: матеріали міжнародної науково-методичної конференції. 14 березня 2018 р. Вінниця. 2018. С. 87-89.

13. Кравець Р.А. Педагогічна технологія формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі на заняттях іноземної мови. *Молодий вчений*. 2017. № 1. С. 444-447.

14. Кравець Р.А. Структурні компоненти полікультурної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2013. № 1-2. С. 80-86.

15. Кравець Р.А. Культурологічна парадигма освіти у професійній підготовці майбутнього фахівця аграрної галузі. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2013. № 39. С. 187-192.

16. Кравець Р.А. Культурна компетентність та міжкультурна комунікація у професійній підготовці майбутніх аграрників. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету України*. 2013. № 1. С. 112-115.

17. Кравець Р.А. Впровадження інтерактивних методів навчання у полікультурній освіті майбутніх фахівців аграрної галузі на заняттях іноземної мови. *Людинознавчі студії. Педагогіка*. 2017. № 4. С. 135-145.

18. Кравець Р.А. Типи комунікативних ситуацій у контексті полікультурної освіти майбутніх фахівців аграрної галузі на заняттях з іноземної мови. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. 2016. № 71. С. 102-106.

19. Кравець Р.А. Практична реалізація специфічних принципів полікультурної освіти майбутніх фахівців аграрної галузі на заняттях з іноземної мови. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2015. № 4-5. С. 26-38.

20. Кравець Р.А., Романишина Л.М. Лінгвокраїнознавчий підхід до викладання іноземної мови в аграрному ВНЗ. *Наукові записки [Вінницького національного аграрного університету]*. Серія: Соціально-гуманітарні науки. 2013. № 2. С. 154-166.

21. Кравець Р.А. Педагогічне проектування технології формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі. *Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі*. 2020. № 3. С. 209-212.

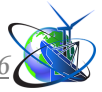
22. Довгань Л.І. Сучасний стан проблеми формування педагогічної майстерності викладача іноземної мови вищого навчального закладу. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2010. № 50. С. 90-93.

23. Довгань Л.І. Використання тестів у навчанні іноземної мови студентів немовних вищих навчальних закладів. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2009. № 44. С. 22-25.

24. Довгань Л.І. Інноваційні технології навчання в освітньому процесі вищої школи. *Роль інновацій в трансформації сучасної науки*. 2017. № 1. С. 19.

25. Довгань Л.І. Сучасні трансформаційні процеси в освітньому процесі вищої школи в умовах інформаційного суспільства. *Інтеграція світових наукових процесів як основа суспільного прогресу*. 2018. № 1. С. 23.

26. Довгань Л.І. Організація полікультурного виховання у школах США у контексті формування культурної та етнічної толерантності. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*.

2012. № 36. С. 113-116.

27. Довгань Л.І. Аналітичний підхід до морального виховання у педагогіці США. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2007. № 32. С. 70-74.

28. «Мовакаст» <http://movacast.wordpress.com..>

29. BBC <http://www.bbc.co.uk/podcasts/series/ukrainianenglish>.

30. Cambridge university podcasts <http://www.sms.cam.ac.uk/media>.

31. Transportation Podcast <http://robocaster.com/pe/podcast-home>.

32. Up Close <http://upclose.unimelb.edu.au/episode>.

Анотація: В статті відмічено, що система освіти нашої країни переживає бурхливий період переосмислення підходів до викладання іноземної мови. Це обумовлено потребами розвитку фінансової, економічної та соціальної сфери. Відмічено, що міжнародне співробітництво нашої держави в галузях економіки, фінансів, політики, оборони та культури виявило потребу держави в компетентних і конкурентоспроможних фахівцях. Сучасний ринок праці диктує необхідність модернізації системи вищої освіти, а саме посилення її професійної складової. Особливу роль тут грає іноземна мова, володіння якою являється неодмінним атрибутом успішного фахівця. Відмічено, що застосування інтерактивних методів навчання дозволяє розширити діапазон професійного спілкування іноземною мовою. Це здійснюється на основі текстів за фахом, та являється для немовного вузу об'єктивною необхідністю, обумовленою глобалізацією сучасного суспільства. На сьогоднішній день сучасні тенденції розвитку освіти напряду пов'язані з самореалізацією студента як особистості. Зазначена необхідність застосовування методів, які дозволяють студентам відчувати, продумати і промовити проблемні ситуації, можливі в його майбутній професійній діяльності, надати можливості взаємодіяти з працівниками і знаходити разом найбільш актуальне і продуктивне професійне рішення. Досліджено інтерактивні методи навчання, які являються діалоговими методами навчання, що ґрунтуються на активній взаємодії викладача зі студентами. Відмічено, що інтерактивні методи навчання являються формою організації навчальної і комунікативної діяльності шляхом двостороннього спілкування і діалогу викладача зі студентами. Доведено здатність інтерактивних методів навчання допомагати у розвиванні інтелектуальних здібностей у студентів, аналітично мислити, формувати відповідальність за виконання завдань. Виділено специфічні функції: мотиваційну, комунікативну, розвиваючу, виховну, оціночну для рефлексії. Досліджено основні інтерактивні методи навчання: велике коло; карусель; броунівський рух; робота в малих групах; спаринг-партнерство; дерево рішень; акваріум; мозковий штурм; кейс-метод; метод проєктів; кластер; синквейн; пазл. Запропоновано до застосування в процесі викладання іноземної мови модульний варіант інтерактивних методів навчання, що складається з окремих етапів.

Ключові слова: інтерактивні методи навчання, іноземна мова, вища світа, інтерактивні технології, інноваційні методи навчання

Стаття отправлена: 24.01.2021 г.

© Волошина О.В.

УДК 159.922. 2: 373

**PSYCHOLOGICAL PREREQUISITES FOR THE DEVELOPMENT OF
ENTREPRENEURSHIP AS A SPECIAL TYPE OF ECONOMIC
MENTALITY****ПСИХОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК
ОСОБЛИВОГО ТИПУ ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ****Tomashevska O.A./ Томашевська О.А.***Phd in economics/ кандидат економічних наук**ORCID: 0000-0002-2444-7259**National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, 03041,**Kyiv, Heroiv Oborony Str.11**Національний університет біоресурсів і природокористування України, 03041,**Київ, вул. Героїв Оборони, 11*

Анотація. Досліджено основні психологічні риси суб'єктів підприємництва й фактори, що впливають на їх формування та розвиток.

Ключові слова: підприємництво, підприємницькі здібності, психологічні передумови.

Вступ. Наприкінці ХХ століття Всесвітньою конференцією ЮНЕСКО з вищої освіти стратегічним завданням останньої було визначено підготовку громадян до самостійного життя, навчання їх умінню самим собі організовувати робочі місця в підприємницькій діяльності [2].

Згідно ст. 42 Господарського кодексу України, підприємництво - це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [3].

Основний текст. Багатоаспектність підприємництва та особливе значення підприємницької діяльності у розвитку економічної системи зумовлюють актуальність дослідження цього феномену, психологічних чинників, які його зумовлюють, зокрема стимулів і мотивів.

Підприємницька здатність - специфічна здатність людини, що дозволяє йому знаходити і використовувати кращу комбінацію ресурсів у процесі відтворення, створювати і застосовувати нововведення, йти на допустимий виправданий ризик [9].

Підприємницькі здібності можуть включати: ініціативу по з'єднанню різних ресурсів для виробництва будь-якого товару або послуги; ухвалення неординарних рішень по управлінню виробництвом; упровадження інновацій, шляхом вдосконалення виробництва або радикальних змін виробничих процесів для виробництва нової продукції; ухвалення відповідальності за всі економічні ризики, пов'язані із змінами виробництва [11].

Фахівці з підприємницькими здібностями здатні в майбутньому заснувати та сприяти розвитку малих та середніх підприємств. В свою чергу малий та середній бізнес відіграє важливу роль в економіці будь-якої країни, саме він здатний зберігати й розвивати конкурентне середовище. Так, Європейська комісія вважає малі та середні підприємства ключовими в забезпеченні еконо-

мічного зростання, інновацій, створення робочих місць та інтеграції в ЄС. У країнах Західної Європи малі й середні підприємства створюють 60-70 % ВВП у секторі підприємств. У США незалежно від стану економіки малий бізнес (в даний час це більше 90% фірм країни) розцінюється як основне джерело нових робочих місць та інновацій і експортує більше чверті товарів і послуг із США, реєструє у тринадцять разів більше патентів, ніж його великі конкуренти [5].

З точки зору психології, підприємницька компетентність — це особистісна якість, здібність, модель поведінки, необхідні для успішного вирішення певних бізнес-завдань та досягнення високих результатів у підприємницькій діяльності [10].

Йозеф Шумпетер, видатний австрійський економіст, соціолог визначив підприємництво як властивість людського характеру, що не залежить від класової і соціальної належності.

Найбільш значним здобутком Шумпетера як економіста-теоретика є його епохальна робота «Теорія економічного розвитку» (Theory of Economic Development), яка, до речі, була написана у Чернівцях, коли Шумпетер викладав у місцевому університеті (1909-1911 рр.). Ця книга - свого роду «гімн підприємцю». Шумпетеру навіть довелося захищатися від обвинувачень багаточисельних критиків у непомірному возвеличенню підприємця. Але ж саме після цієї книги в економічній теорії підприємництво почали розглядати як четвертий фактор виробництва [4]. Саме завдяки підприємництву відбувається ефективна взаємодія економічних ресурсів – землі, праці, капіталу тощо (рис.1).

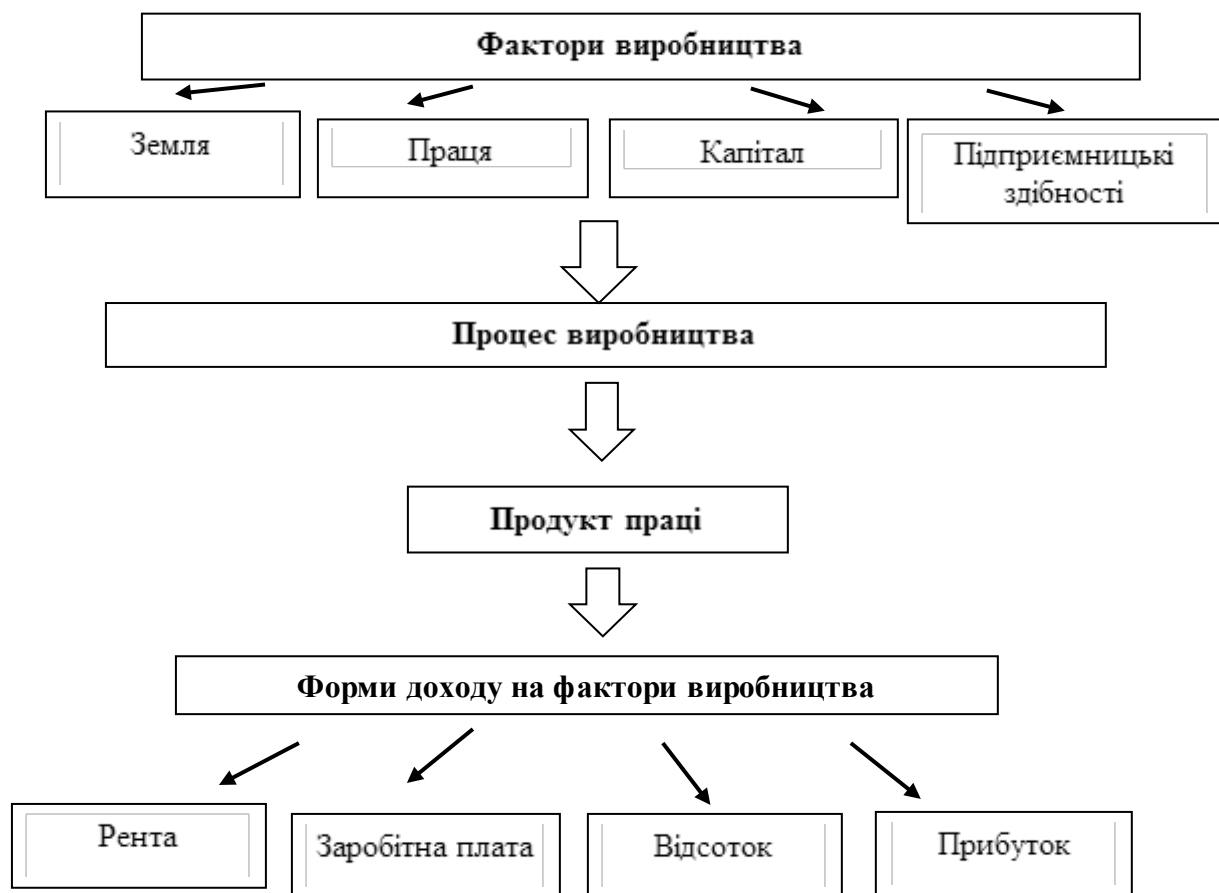
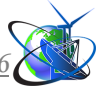

Рис. 1. Формування доходів на фактори виробництва

Джерело [13].

Концепція підприємництва Й. Шумпетера ґрунтується на трьох головних засадах:

- по-перше, функція підприємництва полягає, головним чином, у революціонізації та реформуванні виробництва шляхом використання різноманітних можливостей для випуску нових або старих товарів новими методами, відкриття нових джерел сировини, ринків, реорганізації виробництва. Отже, змістом підприємництва є «здійснення нових комбінацій» факторів виробництва та обігу або різноманітні нововведення;

- по-друге, підприємництво є універсальною загальноекономічною функцією будь-якої економічної системи та поєднується з виконанням інших видів діяльності (управлінням, науковими розробками, маркетингом та ін.) і тому «розсіюється» серед багатьох спеціалістів. Статус власника не виступає у Й. Шумпетера визначальною властивістю підприємця;

- по-третє, підприємництво є функцією господарсько-політичного середовища, яке визначає його можливості, типи, мотивації [7, с. 119].

У психології підприємництва, в залежності від об'єкта дослідження, рівня аналізу, поставлених завдань та засобів їх вирішення, виокремились два підходи (вектори) досліджень феномену підприємництва: підприємництво як особливий тип поведінки та підприємництво як особливий вид людської діяльності (поведінковий та діяльнісний підходи).

Перший підхід розглядає підприємництво як особливий тип поведінки – підприємництво як поведінка. Предметом аналізу, в даному випадку, виступає поведінка підприємців. Головною особливістю даного підходу є те, що досліджується поведінка як реально працюючих підприємців, так і, так званих, «потенційних» підприємців (тобто тих, які виказують ознаки підприємницької поведінки).

У рамках другого підходу підприємництво розглядається як особливий вид людської діяльності – підприємництво як діяльність. З позицій цього підходу підприємницька діяльність розглядається порівняно з іншими видами діяльності людини. При цьому аналізуються їх спільні ознаки, а також ознаки, специфічні для цього виду діяльності [6].

Передумовою успішного здійснення будь-якого виду діяльності є, насамперед, наявність стимулу та мотиву. Зазначені поняття пов'язані між собою, однак не є тотожними. Мотив являє собою внутрішню причину, яка спонукає до вчинення певних дій чи здійснення діяльності. Стимул передбачає зовнішній вплив на людину чи групу індивідів, який трансформується у свідомості під впливом психологічних особливостей характеру в рішення, що переростає в певну дію, що призводить до певного результату. Модель мотивації підприємницької діяльності включає:

Основними складовими моделі мотивації підприємницької діяльності є безпосередні та опосередковані мотиви (рис. 2).

У цілому ж найважливіші якості психологічного портрета підприємця науковці виокремлюють у три блоки.

1. До інтелектуального блоку входять: компетентність, комбінаційний хист, розвинена уява, реальна фантазія, розвинена інтуїція, перспективне

мислення.

2. Комунікативний блок – талант координатора зусиль співробітників, здатність і готовність до терпимості у спілкуванні з іншими людьми і водночас здатність йти проти течії.

3. Мотиваційно-вольовий блок - це схильність до ризику, відповідальність, прагнення боротися й перемагати, потреба в самореалізації й суспільному визнанні, вираженість мотиву успіху.

Рис. 2. Класифікація мотивів підприємницької діяльності

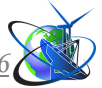
Джерело: складено за [12].

Повний перелік наведених якостей характерний до портрета ідеального, а не типового підприємця. У портреті типового підприємця для забезпечення його успішної діяльності слід розвивати обов'язкову наявність компонентів мотиваційно-вольового блоку, тому що підприємець, насамперед, фігура діюча, активна, творча [1].

Висновки. Таким чином, підприємницька діяльність являє собою спосіб мислення, психологічне налаштування, а підприємницькі здібності формуються під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх чинників.

Література:

1. Бутко М. П. Економічна психологія: навч. посіб. / М. П. Бутко, А. П. Неживенко, Т. В. Пепа. – Київ: Центр учбової літератури, 2017. – 232 с.
2. Всемирная декларация о высшем образовании для 21 века: подходы и практические меры // Вестник Высшей школы. Alma mater. – 1999. – №3. – С. 29–35.
3. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22. – 2003. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
4. Йозеф Шумпетер: «Процес творчого руйнування є самою сутністю капіталізму» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.management.com.ua/vision/vis021.html>.
5. Камбур О. Л. Розвиток підприємницьких здібностей майбутніх фахівців під час вирішення інвестиційних задач / О. Л. Камбур, С. О. Ракицька, К. О. Тюлькіна. // Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – №1. – С. 19–24.

6. Креденцер О. В. Основні підходи до розуміння сутності феномену підприємництва [Електронний ресурс] / О. В. Креденцер – Режим доступу до ресурсу: http://novyn.kpi.ua/2005-3-1/12_Kredencer.pdf.

7. Ложкін Г. В. Економічна психологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Г. В. Ложкін, В. Л. Комаровська. – Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2014. – 412 с.

8. Лугова В. М. Соціально-психологічні аспекти мотивації підприємницької діяльності / В. М. Лугова, О. А. Єрмоленко О. // Проблеми економіки. – 2017. – №4. – С. 296–301.

9. Підприємницька здатність [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://epi.cc.ua/predprinimatelskaya-sposobnost-27624.html>.

10. Спенсер Л. М. Компетенции на работе. Модели максимальной эффективной работы / Л. М. Спенсер; пер. с англ. — М. : 2005. — 384 с.

11. Філіпенко А.В. Готовність молоді до підприємницької діяльності як філософсько-педагогічна проблема / А.В. Філіпенко // Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2009. – №3. – С. 13–19.

12. Худякова Н. Ю. Психологічні особливості мотивації підприємницької діяльності [Електронний ресурс] / Н. Ю. Худякова – Режим доступу до ресурсу: <https://mydisser.com/en/catalog/view/252/255/18358.html>.

13. Шигун М. М. Фактори виробництва та засоби виробництва: економічна природа та взаємозв'язок категорій / М. М. Шигун, В.В. Бондарчук. // Вісник ЖДТУ. – 2011. – №2. – С. 172–178.

References

1. Butko M. P. Ekonomichna psykholohiia: navch. posib. / M. P. Butko, A. P. Nezhyvenko, T. V. Repa. – Kyiv: Tsentri uchbovoi literatury, 2017. – 232 s.

2. Vsemirnaia deklaratsiia o vysshem obrazovanii dlia 21 veka: podkhody u prakticheskiye меры // Vestnyk Vysshei shkoly. Alma mater. – 1999. – #3. – S. 29–35.

3. Hospodarskyi kodeks Ukrainy [Elektronnyi resurs] // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 2003, # 18, # 19-20, # 21-22. – 2003. – Rezhym dostupu do resursu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.

4. Yozef Shumpeter: «Protses tvorchoho ruynuvannia ye samoiu sutnistiu kapitalizmu» [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu do resursu: <http://www.management.com.ua/vision/vis021.html>.

5. Kambur O. L. Rozvytok pidpriemnytskykh zdibnostei maibutnikh fakhivtsiv pid chas vyrishennia investytsiinykh zadach / O. L. Kambur, S. O. Rakytska, K. O. Tiulkina. // Investytsii: praktyka ta dosvid. – 2018. – #1. – S. 19–24.

6. Kredentser O. V. Osnovni pidkhody do rozuminnia sutnosti fenomenu pidpriemnytstva [Elektronnyi resurs] / O. V. Kredentser – Rezhym dostupu do resursu: http://novyn.kpi.ua/2005-3-1/12_Kredencer.pdf.

7. Lozhkin H. V. Ekonomichna psykholohiia: navch. posib. dlia stud. vyssh. navch. zakl. / H. V. Lozhkin, V. L. Komarovska. – Kyiv: DP «Vyd. dim «Personal», 2014. – 412 s.

8. Luhova V. M. Sotsialno-psykholohichni aspekty motyvatsii pidpriemnytskoi diialnosti / V. M. Luhova, O. A. Yermolenko O. // Problemy ekonomiky. – 2017. – #4. – S. 296–301.

9. Pidpriemnytska zdatnist [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu do resursu: <http://epi.cc.ua/predprinimatelskaya-sposobnost-27624.html>.

10. Spenser L. M. Kompetentsyy na rabote. Modely maksimalnoi effektivnoi raboty / L. M. Spenser; per. s anhl. — M. : 2005. — 384 s.

11. Filipenko A.V. Hotovnist molodi do pidpriemnytskoi diialnosti yak filosofsko-pedahohichna problema / A.V. Filipenko // Visnyk NTUU «KPI». Filosofiia. Psykholohiia. Pedahohika. – 2009. – #3. – S. 13–19.

12. Khudiakova N. Yu. Psykholohichni osoblyvosti motyvatsii pidpriemnytskoi diialnosti [Elektronnyi resurs] / N. Yu. Khudiakova – Rezhym dostupu do resursu: <https://mydisser.com/en/catalog/view/252/255/18358.html>.

13. Shyhun M. M. Faktory vyrobnytstva ta zasoby vyrobnytstva: ekonomichna pryroda ta vzaiemozviazok katehorii / M. M. Shyhun, V.V. Bondarchuk. // Visnyk ZhDTU. – 2011. – #2. – S. 172–178.

Abstract. *The main psychological features of business entities and the factors influencing their formation and development are studied.*

Key words: *entrepreneurship, entrepreneurial abilities, psychological preconditions.*

Стаття відправлена 08.01.2021 р.

© Томашевська О.А.

УДК 37.013.83

THE IMPLEMENTATION OF ICT AS ESSENTIAL EDUCATIONAL RESOURCES IN SYNCHRONOUS AND ASYNCHRONOUS MODES OF DISTANCE LEARNING

ПРИМЕНЕНИЕ ИКТ КАК ОСНОВНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ РЕСУРСОВ В СИНХРОННОМ И АСИНХРОННОМ РЕЖИМАХ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ

Berestok O.V. / Бересток О.В.

assistant prof. / ст.векл.

ORCID iD 0000-0001-7912-9592

Sumy National Agrarian University, Sumy, Gerasym Kondratiev, 160, 40000

Сумской национальный аграрный университет,

Сумы, Герасима Кондратьева, 160, 40000

Abstract. The article deals with the implementation of ICT as essential educational resources in synchronous and asynchronous modes of learning. The application of ICT tools by the teaching staff as an essential and effective instrument to modernize the educational process is emphasized. Online-learning environments, namely synchronous and asynchronous ones, essential to provide distance education, are mentioned. Various forms of interaction involved in synchronous and asynchronous modes are pointed out. The ICT-based distance educational resources are identified. Basic tips for interacting online by means of various ICT platforms are examined. The importance of distance learning implied to make a safe background for the students to gain necessary knowledge in terms of strict quarantine measures is underlined. Various options of multimedia resources used to organize the study of both theoretical and practical material in terms of strict quarantine measures are presented. The basic problems of contemporary ICT, the difference and peculiarities of the synchronous and asynchronous methods of e-communication are determined. The general tendencies, content, sources, means, forms and methods of ICT implementation in terms of strict quarantine circumstances are highlighted. Certain ICT tools implemented by higher educational establishments to provide distance learning in the educational institutions are defined. The key ways of overcoming the contradictions that arise in the path of self-improvement of a student in the present are mentioned.

Key words: ICT, synchronous mode, asynchronous mode, learning environment, distance educational resources.

Introduction.

Educational institutions all over the world have changed their educational activity in the direction of distance learning to make a safe background for their students to gain necessary knowledge. Any university in terms of strict quarantine cannot indicate a lack of lectures and practical activities essential for a complete educational process. The use of ICT instruments is an important and effective tool to modernize the educational process. Learning and free communication via the Internet is not a new way of interaction. But its irreplaceability has become obvious because its importance has increased especially in terms of quarantine. Such tools did not dominate in the work of higher educational establishments, and long-term quarantine forced educators to gain new experience. Restrictive measures during the period of strict quarantine put the education system in a rapid transition from full-time studying to distance one. Circumstances motivated teachers of educational institutions to move to new activities with the use of ICT, which helped to ensure partnership of all participants of the educational process. For the first time the integration of various

forms of education was announced by K.J. Bonk (Curtis J. Bonk) and Ch.R. Graham (Charles R. Graham) in the book "Blended Learning" in 2006. [2] At present the application of different types of distant learning is explored by modern scholars, namely Shahabadi, Hung, Lu, Zare, Fryer and Bovee who investigated the development of the theoretical and practical background of distance learning and classified its modes. [10], [4], [6], [11], [3]

The study is aimed to define the basic peculiarities and characteristics of synchronous and asynchronous E-Learning Modes in order to modernize methods, specify strategies and set objectives of active practice in obtaining knowledge, distinguish the forms of its structuring and introduce the theoretical, experimental and methodological levels of the research.

How to arrange the online environment for distance learning.

The use of ICT instruments is an important and effective tool to modernize the educational process. Learning and free communication via the Internet is not a new way of interaction. But its irreplaceability has become obvious because its importance has increased especially in terms of quarantine. Such tools did not dominate in the work of higher educational establishments, and long-term quarantine forced educators to gain new experience.

According to the current Regulation of the Ministry of Education and Science of Ukraine "On Distance Education" dated October 16 2020, the organization of distance learning can be implemented by providing education with distance learning as a separate form of education, using various forms of distance learning technologies (full-time, correspondence, network, external, family (home), pedagogical patronage) in terms of strict quarantine and other emergency circumstances). [8] In terms of strict quarantine, the methodological board of each educational institution must decide on the use of certain ICT tools for distance learning in accordance with the Regulations on distance learning. [9]

Basic characteristics of synchronous and asynchronous modes of distance learning

We should take into consideration that basic modes for distance learning can be represented by its synchronous and asynchronous types. The synchronous type is characterized by the following aspects, such as: 1) this is a "live broadcast", a student communicates directly with the teacher by means of media, for instance, video, audio, chat; 2) it allows the teacher to support students. Even when the teacher sends a smiley face, kind words, it is a manifestation of humanity for students. This causes the child to understand that he is involved in the joint process. [5]

The mode of "Asynchronous distance learning" appeared in education much earlier than the synchronous one due to the lack of ICT development at that moment. It can be characterized as a teaching method which involves contact between the trainer and the student with a time delay. Online resources used to support asynchronous learning include email, electronic mailing lists, e-courses (e.g. Intuit, Cisco Networking Academy), CD-ROMs, conferencing systems, e-tests, virtual training systems, online forums, wikis, blogs (Habrahabr), podcasts (PodFM), screencasts (Skillopedia). [7] One of the models of asynchronous learning is the so-called. peer-to-peer learning (other names: horizontal learning, peer learning, P2P

learning). This approach combines self-learning with asynchronous communication between students and teachers. The group of individuals involved in asynchronous learning via the Internet is called the Asynchronous Learning Network.

When describing the asynchronous type of distance learning, it is important to take into account that: 1) it requires independent planning or planning with the help of a teacher while setting the deadlines and aims; 2) now we should deal with rigid and flexible deadlines. Flexible deadlines are more preferable: when you don't have time, time for completion is added; 3) you can communicate by means of e-mail, TV lessons, blogs, websites, etc. Asynchronous distance learning is just as necessary as synchronous, because there is always some amount of students who need more time to study. There are also students with different educational needs, so this provides differentiation. The advantage of asynchronous distance learning is that it can be planned basing on existing conditions. The best result is blended learning - when we meet children in synchrony (for example in a video conference) and at the same time use asynchronous learning. [1]

Conclusion.

When implementing distance learning, we should take into account various circumstances and situations. First of all, it is essential to mention different conditions of distance learning. There are different social opportunities of students, namely: there are students who live in difficult life circumstances. If they have any connection with the school and the teacher, it is very positive; there are different technological aspects, which are also related to the conditions of students – many of them even do not have the Internet; there are various didactic circumstances - we have to be accustomed to a situation where didactics and methods should react including some methodical cases of conducting video lessons and video conferences.

The teacher must optimize their own living space and differentiate working hours. Adherence to the schedule will allow you to focus on work and perform them more efficiently. Observance of asynchronous communication returns control over working hours. Planning work in advance is not the only point to consider about in valuing the time of others, but also creating a situation of confidence and success.

References:

1. Artino, A. (2015). Online or face-to-face learning? Exploring the personal factors that predict students' choice of instructional format. *Internet High. Educ.*, v.13, 272–276. <https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2010.07.005>. (eng)
2. Bonk, C., Graham, C. (2006). *The Handbook of Blended Learning: Global Perspectives, Local Designs*, Wiley ,585, https://books.google.com.ua/books/about/The_Handbook_of_Blended_Learning.html. (eng)
3. Fryer, L., Bovee, H. (201). Staying motivated to e-learn: Person- and variable-centered perspectives on the longitudinal risks and support. *Comput. Educ.*, 120, 227–240. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2018.01.006>. (eng)
4. Hung, M., Chou, Ch. (2015). Students' perceptions of instructors' roles in blended and online learning environments: A comparative study. *Computers and Education*, v.81, 315–325., <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2014.10.022>. (eng)

5. Koval T.I., Avramchuk A. M. (2016). Vykorystannia systemy Moodle dlia stvorennia multymediinykh elektronnykh osvitnikh resursiv z movnykh dystsyplin: zarubizhnyi i vitchyzniani dosvid / Pedagogichnyi protses: teoriia i praktyka. T.2. № 53. S. 93–99. Koval T. I., Avramchuk A.M. Use of the Moodle system for creation of multimedia electronic educational resources on language disciplines: foreign and domestic experience / Pedagogical process: theory and practice. 2016. v.2. no 53, 93–99. doi: <https://doi.org/10.28925/2078-1687.2016.2.9399>. (ukr)
6. Lu, H., Chiou, M. (2019). The impact of individual differences on e-learning system satisfaction: A contingency approach. Br. J. Educ. Technol., 41, 307–323, <https://doi.org/10.1111/j.1467-8535.2009.00937.x>, (eng)
7. Mihaylova N.V. Osobennosti organizatsii asinhronnogo obucheniya studentov vuza v elektronnoy srede. UDK 378:37.018.43:004. Vestnik Orenburgskogo gosudarstvennogo universiteta. Mikhailova N.V. Features of the organization of asynchronous training of university students in an electronic environment. UDC 378: 37.018.43: 004. Bulletin of the Orenburg State University. http://vestnik.osu.ru/2012_2/25.pdf. (rus)
8. Polozhennia pro dystantsiine navchannia: Nakaz M-va osvity i nauky Ukrainy vid 16.10.2020 № 466 iz zminamy [Elektronnyi resurs]. Regulations on distance learning: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 16.10.2020 № 466 with changes [Electronic resource] URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>. (ukr)
9. Polozhennia pro dystantsiine navchannia: Nakaz M-va osvity i nauky Ukrainy vid 13.04.2013 № 466 iz zminamy [Elektronnyi resurs]. Regulations on distance learning: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 13.04.2013 № 466 with changes [Electronic resource]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>. (ukr)
10. Shahabadi, M. (2015). Synchronous and asynchronous e-learning styles and academic performance of e-learners. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro..01.453>. (eng)
11. Zare, M. (2016). Multi-criteria decision making approach in E-learning: A systematic review and classification. Appl. Soft Comput., 45, 108–128. <https://doi.org/10.1016/j.asoc.2016.04.020>.

Аннотация. В статье рассматривается реализация ИКТ как важнейшего образовательного ресурса в синхронном и асинхронном режимах обучения. Подчеркивается применение педагогическим коллективом инструментов ИКТ как важного и эффективного инструмента модернизации образовательного процесса. Упоминается среда онлайн-обучения, а именно синхронная и асинхронная, которые важны для обеспечения дистанционного обучения. Выделены различные формы взаимодействия в синхронном и асинхронном режимах. Определены дистанционные образовательные ресурсы на основе ИКТ. Рассмотрены основные советы по взаимодействию в сети с помощью различных платформ ИКТ. Подчеркивается важность дистанционного обучения, предполагающего создание безопасных условий для получения студентами необходимых знаний с точки зрения строгих карантинных мер. Представлены различные варианты мультимедийных ресурсов, используемых для организации изучения теоретического и практического материала в условиях строгого карантина. Рассмотрены основные проблемы современных ИКТ, различия и особенности синхронного и асинхронного методов электронного общения. Выделены общие тенденции, содержание, источники, средства, формы и методы внедрения

ИКТ в условиях строгого карантина. Определены инструменты создания ИКТ, внедряемые высшими учебными заведениями для дистанционного обучения в учебных заведениях. Указаны ключевые пути преодоления противоречий, возникающих на пути самосовершенствования студента в настоящее время.

Ключевые слова: ИКТ, синхронный режим, асинхронный режим, среда обучения, дистанционные образовательные ресурсы.

Статья отправлена: 26.01.2021 г.

© Бересток О.В.

УДК 37.015.3 : 005.336.2 : 378-057.87

**FORMATION OF MOTIVATION OF FUTURE TEACHERS TO THE
FORMATION OF INTERACTIVE COMPETENCE
СФОРМОВАНІСТЬ МОТИВАЦІЇ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ДО СТАНОВЛЕННЯ
ІНТЕРАКТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ**

Teslyuk V.M./ Теслюк В.М.*c.psihol.s., as.prof. / к. психол.н.*

ORCID: 0000-0003-1112-428x

SPIN: 6504-4894

*National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,**Kyiv, Heroes of Defense 15, 03041**Національний університет біоресурсів і природокористування України**Київ, Героїв Оборони 15, 03041***Bondarenko A.P./Бондаренко А.П.***teacher of the intelligence department /викладач кафедри розвідки***Shumkov I.O./Шумков І.О.***head of intelligence /начальник кафедри розвідки**Military Academy, Odessa, Fontanskaya road 10, 65009**Військова академія, Одеса, Фонтанська дорога 10, 65009*

Анотація. У статті висвітлено дослідження сформованості мотивації майбутніх викладачів до становлення інтерактивної компетентності. Визначено інтерактивну компетентність майбутнього викладача як здатність до міжособистісної комунікації, спроможність активізувати діяльність у процесі професійно-педагогічної взаємодії, яка передбачає готовність до здійснення безперервного індивідуального розвитку. Здійснено аналіз та інтерпретацію відповідей респондентів за результатами анкетування. У ході експерименту виявлено, що майбутнім викладачам характерний недостатній рівень сформованості мотивації до становлення інтерактивної компетентності.

Ключові слова: майбутній викладач, мотивація, інтерактивна компетентність, взаємодія.

Вступ.

Одним із ефективних інструментів оптимізації підготовки кваліфікованих фахівців є інтеграція в процес освіти концептуальних моделей, інноваційних методів і прийомів формування інтерактивної компетентності. Саме інтерактивна компетентність є основою для створення сприятливої психологічної атмосфери та забезпечення позитивної мотивації до взаємодії на рівні «викладач – студент».

Проблемі застосування інтерактивних методів у навчально-виховному процесі присвячено ряд наукових праць сучасних вітчизняних та зарубіжних науковців: В.Н. Базильова, Р. М. Кумишевої, Н. О. Павленко, І. О. Пироженко, О.І.Пометун та ін. Дослідженням змісту, форм і механізмів провадження інтерактивного навчання займалися зарубіжні вчені: Д. Бирн, Х. Браун, Л. ван Лаер, Л.Ілола, Ф. Кліпел та ін. Різним аспектам формування професійної компетентності майбутнього педагога присвячені наукові праці О.В.Бондаревської, А.В.Василіюк, В. В. Краєвського, І. О. Зимньої, І. В. Родигіної, А.В.Хуторського.

Основний текст.

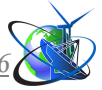
Теоретичне дослідження проблеми дало можливість визначити інтерактивну компетентність майбутнього викладача як здатність майбутнього педагога до міжособистісної комунікації, спроможність його активізувати діяльність у процесі професійно-педагогічної взаємодії, яка передбачає готовність студента до здійснення безперервного індивідуального розвитку. Науково-практичним підґрунтям ІК є сукупність знань, умінь, досвіду тактовного і рівноправного спілкування і виявляється в уміннях майбутнього викладача створювати комфортні і творчі умови взаємодії [1; 2; 3; 8]. У процесі аналізу наукових досліджень нами було визначено критерії сформованості інтерактивної компетентності майбутнього педагога: мотиваційний, змістовий, комунікативний, організаційний [2; 4; 5; 8].

Таблиця 1

Самооцінка рівня сформованості мотивації майбутніх викладачів до становлення ІК (у %)

№ з/п	Здібності	Відповіді респондентів
1.	Брати участь у процесі взаємодії, побудованому за принципом «рівний рівному»	5
2.	Набувати суспільно значущого і міжкультурного досвіду спілкування і взаємодії	38
3.	Прагнути до оволодіння вміннями суб'єкт-суб'єктної взаємодії	24
4.	Здобувати знання, уміння, здібності на засадах педагогіки рівності	28
5.	Цікавитись новими прогресивними ідеями	19
6.	Здобувати практичний і професійний досвід взаємодії	29
7.	Самостійно шукати, пізнавати і використовувати навчальну інформацію	25
8.	Захоплюватись науковою діяльністю	17
9.	Вивчати способи прийняття конструктивних рішень у проблемних ситуаціях	52
10.	Систематично працювати психолого- педагогічну та методичну літературу з проблеми інтерактивної взаємодії	4
11.	Навчатись уважно та з великим зацікавленням слухати співбесідника	20
12.	Прагнути до самовдосконалення та самореалізації у професійній діяльності	32
13.	Наполегливо досягати поставленої мети	27
14.	Постійно знайомитись з новою інформацією у сфері інтерактивних технологій	19

У ході нашого дослідження ми вивчали сформованість мотивації майбутніх викладачів до становлення ІК. У експерименті були задіяні студенти спеціальності «Освітні, педагогічні науки» (Педагогіка вищої школи) Національного університету біоресурсів і природокористування України (всього 44 студенти: 28 осіб денної форми навчання, 22 особи заочної форми навчання). Для досягнення поставленої мети було проведено анкетування серед майбутніх викладачів.

Результати анкетування показали, що у майбутніх педагогів прослідковується нечітке уявлення про коректний вибір майбутньої професійної діяльності. Майже 62% респондентів вважають, що не набувають суспільно значущого і міжкультурного досвіду взаємодії, оскільки підготовка викладача недостатньо відповідає сучасним полікультурним і міждисциплінарним вимогам, має слабку фінансову і ресурсну базу, не завжди спроможна врахувати існуючі тенденції глобалізованого інформаційно-культурного суспільства. Незначний відсоток майбутніх педагогів усвідомлюють потребу у систематичному опрацюванні психолого-педагогічної і методичної літератури з проблеми інтерактивної взаємодії як засобу професійної самоосвіти. 52% анкетованих відзначили, що вони вивчають способи прийняття конструктивних рішень у проблемних ситуаціях» більшість респондентів. Але тільки 9% досліджуваних детально пояснили свою позицію. Інша частина студентів відповіли, що викладачу не потрібно брати участь у процесі взаємодії, який вибудовується за принципом «рівний рівному» (5 %).

Висновки.

Таким чином, експериментальне дослідження підтвердило, що майбутнім викладачам ЗВО характерний недостатній рівень сформованості мотивації до становлення інтерактивної компетентності. Такі результати вимагають дослідження змістовного критерію сформованості ІК майбутніх педагогів.

Література:

1. Радишевська М. М. Критерії та показники рівня сформованості інтерактивної компетентності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей в процесі університетської освіти. Психолого-педагогічні проблеми в освітньому процесі: зб. наук. ст. Харківський нац. пед. унів-т ім. Г. Сковороди. Харків: ХНПУ; ХОГОКЗ, 2012. С. 249-255.
2. Теслюк В.М. Індивідуальний стиль педагогічного спілкування викладача : теоретико-методичний аспект : [монографія] / В. М. Теслюк. ПП Савлук М. М., 2015. 252 с.
3. Теслюк В.М. Психологічні засади формування індивідуального стилю професійно-педагогічного спілкування у майбутніх викладачів вищого аграрного навчального закладу : Автореф. дис.... канд. психол. наук : 19.00.07 / В.М. Теслюк ; Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти АПН України. К., 2007. 20 с.
4. Теслюк В.М. Психологічні засади формування індивідуальних стилів професійно-педагогічного спілкування у майбутніх викладачів вищого аграрного навчального закладу // Теоретичні питання культури, освіти та виховання : Збірник наукових праць. Випуск 31. К. : Вид. центр КНЛУ, 2006. – С. 202-205.
5. Теслюк В.М. Структурні компоненти індивідуального стилю професійно-педагогічного спілкування // Науковий вісник Національного аграрного університету: Збірник наукових праць. Випуск 88. К., 2005. С. 245-255.
6. Теслюк В.М. Технології соціально-педагогічної діяльності : навчальний

посібник / В.М. Теслюк. К. : НАУ, 2008. 431 с.

7. Теслюк В.М. Технології соціально-педагогічної діяльності : термінологічний словник-довідник / В.М. Теслюк. К. : НАКККіМ, 2011. 145 с.

8. Теслюк В.М., Сейидов С.Л. Исследования интерактивной компетентности будущих преподавателей. Выпуск № 09-02. Германия: 2019. С. 53-56.

References:

1. Indyvidualnyi styl pedahohichnoho spilkuвання vykladacha : teoretyko-metodychnyi aspekt : [monohrafiia] / V. M. Tesliuk. – PP Savluk M. M., 2015. – 252 s.

2. Radyshevska M. M. Kryterii ta pokaznyky rivnia sformovanosti interaktyvnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv humanitarnykh spetsialnostei v protsesi universytetskoï osvity. Psykholoho-pedahohichni problemy v osvithomu protsesi: zb. nauk. st. Kharkivskiy nats. ped. univ-t im. H. Skovorody. Kharkiv: KhNPU; KhOHOKZ, 2012. S. 249-255.

3. Tesliuk V.M. Psykholohichni zasady formuvannya indyvidualnoho styliu profesiino-pedahohichnoho spilkuвання u maibutnikh vykladachiv vyshchoho ahrarnoho navchalnoho zakladu : Avtoref. dys.... kand. psykhol. nauk : 19.00.07 / V.M. Tesliuk ; Tsentralnyi instytut pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity APN Ukrainy. – K., 2007. – 20 s.

4. Tesliuk V.M. Psykholohichni zasady formuvannya indyvidualnykh styliu profesiino-pedahohichnoho spilkuвання u maibutnikh vykladachiv vyshchoho ahrarnoho navchalnoho zakladu // Teoretychni pytannia kultury, osvity ta vykhovannya : Zbirnyk naukovykh prats. Vypusk 31. – K. : Vyd. tsentr KNLU, 2006. – S. 202-205.

5. Tesliuk V.M. Strukturni komponenty indyvidualnoho styliu profesiino-pedahohichnoho spilkuвання // Naukovyi visnyk Natsionalnoho ahrarnoho universytetu : Zbirnyk naukovykh prats. Vypusk 88. – K., 2005. – S. 245-255.

6. Tesliuk V.M. Tekhnolohii sotsialno-pedahohichnoi diialnosti : navchalnyi posibnyk / V.M. Tesliuk. – K. : NAU, 2008. – 431 s.

7. Tesliuk V.M. Tekhnolohii sotsialno-pedahohichnoi diialnosti : terminolohichni slovnyk-dovidnyk / V.M. Tesliuk. – K. : NAKKКіМ, 2011. – 145s.

8. Tesliuk V.M., Seiydov S.L. Yssledovanyia ynteraktyvnoi kompetentnosty budushchykh prepodavatelei. Vypusk № 09-02. Hermaniya: 2019. S. 53-56.

Abstract. The article highlights the study of the formation of the motivation of future teachers to the formation of interactive competence. The interactive competence of the future teacher is defined as the ability for interpersonal communication, the ability to activate activities in the process of professional and pedagogical interaction, which presupposes a willingness to carry out continuous individual development. The analysis and interpretation of the respondents' answers based on the results of the questionnaire is carried out. In the course of the experiment, it was revealed that future teachers are characterized by an insufficient level of formation of motivation for the formation of interactive competence.

Key words: future teacher, motivation, interactive competence, interaction.

Стаття відправлена: 29.01.2021 р.

© Теслюк В.М., Бондаренко А.П., Шумков І.О.

COMPETENCE IN TEACHING SCAN STRATEGY IN ENGLISH LEARNING

КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАННЯ СТРАТЕГІЇ СКАНУВАННЯ ПРИ ВИЧЕНІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Pastushenko O.A / Пастушенко О.А.

Lecture / Викладач

National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute",
Kyiv, Prosp. Peremohy 37, 03056

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського», Київ, прос.Перемоги 37, 03056

Анотація. Використання стратегій читання позитивно впливає на розуміння учнями текстів. Це може послужити іншим викладачам, як керівництво застосовування стратегії читання в аудиторії. Ця стаття може також допомогти учням, які не знають, як підійти ефективно до цього виду завдання, як читання, оскільки потрібно уникати дослівного перекладу, щоб зрозуміти текст, для цього необхідно використовувати стратегію, наприклад таку, як сканування. Розглянемо сканування, як одну зі стратегій читання, коли читач дивиться через текст в пошуках конкретної інформації.

Ключові слова. Стратегія читання, сканування, компетентність, методи, пошук інформації, контекст.

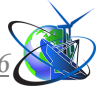
Вступ.

Викладання англійської мови, як іноземної збільшило її популярність у всьому світі за останні роки. Англійська мова вважається універсальною мовою, оскільки вона дозволяє людям мати доступ до знань та взаємодіяти з носіями англійської мови у всьому світі. Англійську мову вивчають в школах у дуже молодому віці, а вчителі проходять навчання щодня вдосконалювати свою педагогічну практику та забезпечувати відповідний педагогічний контекст для досягнення результатів прививчені іноземної мови. Опанування англійською мовою, як іноземною має велику перевагу в конкурентоспроможності для майбутнього працівника влюбій сфері.

Для вивчення англійської мови необхідна підготовка всіх чотирьох мовних навичок, щоб мати можливість розуміти та бути активними користувачами мови для ефективного спілкування. Читання є однією з чотирьох мовних навичок, які учні повинні розвивати під час навчання англійської мови, як іноземної.

Якщо читацькі здібності учнів погані, це може бути обумовлено різними причинами, наприклад, відсутність знань, зацікавленості та мотивації. Також, можна сказати, що вчителі англійської не приділяють достатньо уваги розвитку стратегії читання прививчені англійської мови. Як наслідок цього явища, студенти не розуміють, як використовувати стратегію читання, та мають низький рівнем розуміння текстів англійською мовою.

Навчити стратегії читання, це не просто даючи учням текст, кажучи їм прочитати і через деякий час задаючи запитання щодо нього. Це передбачає практику, використання стратегій, управління часом, концентрацію та мотивацію.

Основна частина.

Студенти повинні розвивати свої мислительські здібності під час читання тексту, починаючи з розробки стратегій, що дозволятиме їм бути ефективними читачами та краще орієнтуватися у тексті. Читання вважається важливою навичкою, яку слід розвивати серед студентів для вивчення англійської мови. Майже кожен тест, екзамен має завдання із читання, де студенти повинні відповісти на конкретні питання, надати інформацію по тексту, виділити головну думку; але це не єдиним впливом цієї навички на студентів.

Стверджується, що студенти не використовують стратегію читання, коли вони читають різні тексти та вивчають різні навчальні дисципліни. Це дослідження проводиться тому, що прочитавши цю тему, було виявлено, що існує величезний розрив у літературі, щодо цієї теми. Маючи на увазі вищезазначені причини, ми можемо сказати, що студентам важливо усвідомити, як користуватися різними інструментами, щоб розвинути кращий рівень розуміння англійської мови.

Сканування - це найбільш ефективний вид читання, де намір читача полягає в тому, щоб знайти інформацію, не читаючи кожне слово. Більш того, багато науковців дають коротке визначення, вказуючи, що «Сканування передбачає пошук певної інформації в тексті, наприклад, пошук конкретного ім'я або конкретного числа. Стратегія сканування дозволяє читачу витягувати лише необхідну інформацію, з написаного тексту, щоб дає можливість відповісти на конкретні запитання.

Сканування не можна сприймати як самостійну роботу. Втручання інструктора дає знання і сприяє засвоєнню інформації, що веде до успіху у вивченні іноземної мови.

Наприклад коли вчитель вказує учням швидко переглядати текст, щоб знайти ключові слова, не чекаючи від них розуміння всього, вона змушує їх використовувати стратегію сканування.

Студенти потрібно навчити читати тільки необхідне, пропускаючи всю недоречну інформацію. Студент повинен вміти приймати рішення про те, який тип інформації шукати (слова чи цифри), та як упорядкувати деталі різних розділів тексту. Не обов'язково читати кожну деталь, включену до тексту. Ця стратегія може вважатися мовним інструментом, що заощаджує час, та є абсолютно корисним. Сканування в основному зможе відповісти на запитання про конкретну інформацію в тексті, та зберегти час. Читання є важливим способом отримання інформації сьогодні. Дослідження показали, що читачі інстинктивно застосовують стратегії читання, коли купує книгу, перевіряє пошту та інше.

Використання стратегії читання можуть бути корисними для читачів, які не є носіями мови, тому що це може слугувати ефективним орієнтиром для подолання дефіциту мови та отримання кращих досягнень. Однак якщо таких стратегій немає при правильному застосуванні вони можуть перешкоджати розумінню.

Висновок.

Підсумовуючи це, вчителю потрібно чітко проінструктувати, впровадити та практикувати, щоб студенти засвоїли інформацію.

Однак одна з найважливіших функція вчителя, таким чином, полягає в тому, щоб допомогти учням не пройти повз цю ідею і спробувати дотримуватися стратегій. Більше того, вчителі повинні показати студентам, як застосовувати ці стратегії при вирішенні різноманітних ситуацій, типів, вхідних даних, та іншого.

Вважаючи себе вчителем-аналітиком, який спостерігає за проблемами учнів під час занять з англійської мови. Моя робота полягає не тільки в тому, щоб надати знання, але і в тому, щоб навчити студентів використовувати стратегією сканування, щоб знайти конкретну інформацію, необхідну для відповіді на певне запитання.

Щодо навичок читання, студенти повинні:

- Розуміти короткі описи людей, місць та дій.
- Знаходити у тексті місце та час, коли відбуваються дії.
- Визначати послідовність дії конкретної події.
- Визначати в простих текстах елементи культури, (власні імена та місця).
- У короткому оповіданні розпізнавати такі аспекти, як, що, хто, коли і де.

Все вищезазначене свідчить про необхідність керувати процесом та студентами. У цьому сенсі це дослідження задумано як спосіб розвитку навички читання через реалізація скануючої стратегії для досягнення розуміння та зробити читання більш доступним. У цій статі, я мала намір описати, як реалізація стратегії впливає на розвиток студентів не тільки при вивченні предмету, а також у подальшому житті, в класі та поза ним. Ще б хотілось зазначити - вчителі не повинні наполягати на розумінні учнями кожного слова, а навпаки спонукайте їх до загального значення тексту, оскільки менші одиниці чуття поєднуються у більші цілісні, і ціле читається набагато швидше. Студенти повинні бути за мотивовані, щоб вони могли зрозуміти суть або основні ідеї текстів швидко, не звертаючи уваги на несуттєву інформацію. Їх слід поінформувати що їм не потрібно розуміти всі слова, щоб зрозуміти значення текст. Студентів слід постійно заохочувати розбивати звичку читати слово за словом, яка заважає розумінню. Коротко кажучи, опанування навичками читання та стратегіями може призвести до найменш трудомістких та найбільш ефективних вмінь.

Список літератури:

1. Aebersold, J.A.&Field, M.L,(1997): From Reader to Reading Teachers: Issues and Strategies for Second Language Classrooms. *Cambridge University Press*.
2. Grellet, F., (1981).Developing Reading Skills: A Practical Guide to Reading Comprehension Exercises. Cambridge University Press.
3. Nunan, D.,(1999). Second Language Teaching&Learning. Heinz& Heinz Publishers
4. Nuttall, C., (1996). Teaching Reading Skills in a Foreign Language. London: Heinemann Educational Books.

5. Richards, J., (2002). Thirty Years of TEFL/TESL: A Personal Reflection. RELC Journal 33(2) 1-35.
6. Richards, J.C., (1989). Profile of An Effective Second Language Reading Teacher. Prospect. 4,2:20
7. Williams, E., (1984). Reading in The Language Classroom. London. Longman

Abstract. *The use of reading strategies has a positive effect on students' understanding of texts. This can be used by other teachers as a guide to applying the reading strategy in the classroom. This article can also help students who do not know how to approach this type of task effectively, such as reading, because you need to avoid literal translation to understand the text, you need to use a strategy, such as scanning. Consider scanning as one of the reading strategies when the reader looks through the text in search of specific information. In this sense, this study is intended as a way to develop reading skills through the implementation of a scanning strategy to achieve understanding and make reading more accessible. In this article, I intended to describe how the implementation of the strategy affects the development of students not only in the study of the subject, but also in their life.*

Keywords. *Reading strategy, scanning, competence, methods, information retrieval, context.*

Стаття відправлена: 03.02.2021

© Пастушенко О.А.

УДК 577.1. : 636.09 : 378.14

METHODS OF TEACHING A COURSE IN BIOCHEMISTRY AND THE FORMATION OF GENERAL SUBJECT COMPETENCIES FOR STUDENTS MAJORING IN "TECHNOLOGY OF PRODUCTION AND PROCESSING OF LIVESTOCK PRODUCTS"**МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ БІОХІМІЇ І ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ « ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОБНИЦТВА І ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА»****Prylipko T.M. / Приліпко Т.М.,**
d.a. s., prof. / д.с.н., проф.

ORCID: 0000-0002-8178-207X

Publons: AAF-5445-2019

Koval T.V. / Коваль Т.В.*s.a.s., as.prof. / к.с.н., доц.*

ORCID: 0000-0002-7132-5887

*Podilskyi State Agrarian and Engineering University,
Kamianets-Podilskyi, Shevchenko, 13, 32300**Подільський державний аграрно-технічний університет,
Кам'янець-Подільський, Шевченко 13, 32300***Abstract.**

Introduction. An important task of modern education is to ensure a high level of general scientific and professional training of specialists who have a system of knowledge and skills, can think logically and problematically, are able to combine theoretical and practical knowledge. Therefore, when studying the course of biochemistry, it is necessary to organize the educational process in such a way as to combine the normative fundamental part with the skills and abilities that have a professional orientation. One of the important approaches that transforms the system of higher education is the competence approach, which involves the formation of skills to create conditions for mastering a set of competencies. The competence approach is aimed at forming a person capable of obtaining further professional education, social and professional mobility. Relevant knowledge and skills are mandatory components of any competency.

Methods. Usage of scientific and methodical publications, the educational research methods, and also agrochemistry department practical material, chemical and general biological sciences of Podilskyi State Agrarian and Engineering University.

Results. In this article it is proved the proper use importance and combination of different forms and methods of biochemistry course teaching for veterinary medicine students.

Discussion. In order to optimize the learning process is an important combination of different forms and methods as the methodological basis for teaching biochemistry.

Key words: biochemistry, educational process, teaching methods, practical orientation of the course, interdisciplinary communication, chemical experiment, self-study, professional training.

Introduction.

The relevance of this topic is determined by the need for proper organization of the educational process of studying the course "Animal Biochemistry", which will provide students with mastery of various ways of cognitive and practical activities, which will help them learn the necessary knowledge, prepare for future professional activity.

In recent years, in higher education, a competency-based approach to training is

widely used, the main idea of which is that the main result of education is not individual knowledge, skills and abilities, but the ability and willingness of future employees to effective and productive professional activity (competence). Competence approach in the system of modern education is possible if a combination of two interdependent links - a competent teacher, a competent student. A competent teacher is a teacher with a high level of professional, pedagogical, psychological, social qualities. The system of student competencies includes: the ability to learn, general cultural (communicative), social and labor, information.

To successfully master the knowledge, skills and abilities, the teacher must organize the learning process in accordance with modern principles of motivation and personal needs. The main factors that motivate students to highly productive educational and creative activities are: the importance of the subject for training and awareness of the theoretical and practical significance of the subject; awareness of the student of the immediate and final goals of study; high pedagogical skill of teaching the discipline personal relationships with the teacher of this subject, etc. [7]

Methods of modern teaching have become the object of study of both foreign and Ukrainian scientists. Scientific research [3] is devoted to general theoretical, scientific and practical problems in higher education, some progressive forms and technologies of teaching, experience and prospects for their use in educational practice. In particular, the authors link innovations in learning with the need to: improve the traditional pedagogical process (modernization, modification, rationalization); transformation of the existing traditional educational process, ie radical transformations and complex changes.

Combining chemical and biological knowledge into a single whole provides an opportunity to form a scientific worldview, a scientific picture of the world that comprehensively reflects objective reality. This combination of knowledge around theoretical generalizations makes it possible to recognize the priorities of the educational process of forming a scientific picture of wildlife, which is part of the scientific picture of the world, the highest and special form of systematization of knowledge in basic sciences, the highest form of integration of knowledge [2].

Knowledge is an important element of competence. They must be scientific, deep, strong, systematic, versatile. General subject competencies are defined for each subject and develop during the whole period of its study.

In view of this, applicants for higher education should study at a high level of relevant competencies while studying in a higher education institution, which, first of all, relate to their future professional activity[9].

The purpose is to reveal the content, tasks, methodical approaches to the implementation of the study of the subject "Animal Biochemistry" for applicants for higher education in the specialty 204-production technology and processing of livestock products of agricultural institutions of higher education. The subject of this study are the tools and teaching methods used in the study of the course "Animal Biochemistry" for students majoring in "Technology of production and processing of livestock products." The object of research is the professional training of future technologists in the production and processing of livestock products. The methodological basis of the work is the research of scientists in the study of

biochemistry, as well as the latest learning technologies.

Methods.

In the process of writing the article used publications of scientific and methodological publications, methods of pedagogical research, as well as practical and consideration of methods, forms and means of forming general subject competencies in studying biochemistry for students of natural sciences as a prerequisite for quality training of future technologists.

Results.

Biological chemistry is the basis for many disciplines of biological profile, such as genetics, physiology, immunology, microbiology, pharmacology, cytology and others. The role of biochemistry in understanding the essence of pathological processes in the body, molecular mechanisms of action of drugs and biologically active impurities, which are widely used for both humans and animals, is extremely important[4].

In scientific terms, the discipline is read as the biochemistry of the animal organism, and therefore higher education seekers must master it as a means of studying the structure and functioning of the animal organism and allows to find ways to increase animal productivity. In addition, this subject is a theoretical basis for the following professional disciplines.

The course of biochemistry has an integrative role, where all the previously studied facts that are subject to the basic laws of the organic world are systematized. The teacher must take into account the knowledge of higher education students about organic substances obtained during the study of biological courses, skillfully select information about the chemistry of biologically important substances with specific examples, consider the chemistry of their action.

Modern methods of teaching biological chemistry require a combination of theory and chemical experiment, because biochemistry is an experimental science that requires constant visualization in lectures and laboratory classes. The ultimate goal of biochemistry is a complete description of all chemical reactions that occur in living systems.

General subject competencies in biological chemistry are that students get acquainted with the structure, chemical and biological properties of substances from which living organisms are built, biochemical processes in them, and the biochemical basis of their activities, as well as the ability to influence and control processes. which occur in these organisms. Also an important task is the formation of special competencies - to perform chemical experiments, ie experimental and practical skills necessary for work [9].

The structure and content of the course are subject to achieving the stated goal, so the training material is built so that in theoretical terms it allows to consider the unity of statics and dynamics of processes, and in practice - reveals the value of knowledge for use in animal husbandry.

In the process of studying the course of biochemistry for the formation of general subject competencies use the following methods: verbal, visual and practical. Using verbal methods, the teacher transmits knowledge through lectures, stories, conversations. The main source of knowledge is the word of the teacher. Verbal

methods play an important integrative role in relation to educational material.

Using visual methods - demonstration and observation - the teacher directs and clarifies the perception of students. The main source of knowledge is the observation of demonstrated objects, experiments, images, not the word of the teacher, although he always has a leading role in the whole cognitive process.

The third group of methods is practical. Here the main source of knowledge - the results obtained by students during laboratory work. All methods, when used correctly in accordance with the content of the material, enrich knowledge, develop scientific worldview, thinking, practical skills.

Knowledge in the learning process is acquired as a result of active practical activities of the student. Laboratory work is one of the most important forms of such activities, a significant number of which can be organized in the form of scientific research. At the same time the student learns to clearly formulate problems and choose ways to solve them, acquires the ability to conduct an experiment and summarize its results.

An important task of the laboratory workshop is to acquaint the student with research methods in biochemistry and to develop practical skills of biochemical research. It is advisable to use biological materials as research objects. Therefore, in laboratory classes, higher education students acquire the skills necessary for their future work: determine the pH and buffering properties of solutions; prepare artificial solutions of carbohydrates, macro- and microelements, vitamins, proteins, amino acids and other substances; determine the activity of enzymes of various tissues that characterize the functional state of organs and organ systems of animals; determine the content of vitamins in feeds, biological fluids, vitamin preparations, and calculate their need for the prevention of hypovitaminosis; determine the concentration of glycogen, glucose, fructose, lactate and pyruvate in tissues as indicators of the physiological state of animals and control of their feeding; determine the qualitative and quantitative composition of amino acids and the concentration of protein and protein metabolism products in biological samples in order to control amino acid and protein metabolism, the physiological state of animals, as well as the needs of animals in these substances; determine the chemical composition and physicochemical properties of milk, which ensure the quality of dairy products and characterize the physiological state of the breast and the quality of animal feeding; determine the indicators of carbohydrate, mineral and lipid metabolism, the activity of enzymes; determine the chemical composition and physicochemical properties of muscles, as well as the qualitative and quantitative composition of meat of animals of different species[6].

As a result, the teacher faces a number of problems related to the restructuring of the educational process. One of them is the organization of effective forms and the use of innovative technologies most appropriate for this discipline. Depending on the topic, purpose and content, we use certain forms of organization of lectures and practical classes. An important role is given to the implementation of didactic principles and innovative approaches to learning, including personality-oriented, developmental, differentiated, competency, which not only form knowledge, skills and abilities, but also create conditions for the development of future professionals'

ability to self-acceptance. solutions, solving atypical tasks of high professionalism, ie aimed at the formation of subject competence.

The course is based on interdisciplinary links. The teacher must take into account the knowledge of students acquired during the study of biological courses, as well as successfully apply information about the chemistry of biologically important substances, limited to a generalized description of them without delving into chemistry, but with specific examples.

Interdisciplinary tasks should be used in the educational process. They can be problem-finding and include problem questions. In composing these tasks, one should take into account the level of cognitive activity and the ability of students to work independently. All types of tasks should be formed in such a way that they develop a creative approach to the topic being studied, promote the development of skills and abilities, rationally solve the tasks [1].

The structure of classes is determined by the content of the course, which should cover the most important problems of modern science. The method of preparation for a problem lecture involves a careful choice of topic, because not every topic of the discipline may be problematic. It is advisable to carefully study the theoretical, practical, illustrative and other educational material, structure it and identify the components of a problematic nature [8].

The problematic structure of the lesson does not mean, however, that it should be built deductively. Classes can be different: some of them are built deductively, others - inductively, the third - with a combination of deduction and induction, regardless of the order of presentation of material in methodological materials and should not follow any standard scheme: survey, explanation of new material, consolidation explained. The survey can be included in the explanation process, and sometimes conducted at the end of the lesson. Consolidation of new material is often carried out during the explanation, summarizing parts of the content of the lesson and finally summarizing it.

The experiments included in the course syllabus concern the determination of biologically important organic substances in animal objects. The use of the experiment makes it possible to make the study of the subject clear and accessible; helps students demonstrate the static and dynamic aspects of learning combined. Properly set experiments and observations allow students to get acquainted with some methods and techniques of research work; develop the ability to work independently. It is very important to be able to plan the experiment on the task, scientifically conduct it correctly and record the results, analyze and draw conclusions.

When conducting classes, preference should be given to different types of independent work [5]: solving problem issues in the form of situational problems of practical orientation; creation of metabolic schemes of separate biochemical processes; filling in specially designed tables; use of the project method, etc. These forms of independent work are effective because they include problems and professional orientation, activation of creative abilities of students, the presence of a logical sequence of all stages of work and mandatory reporting on the results and use of modern information technology.

Knowledge can be tested and accounted for in various forms, but the main role

belongs to the teacher's questions. Thanks to them, the student compares, compares, connects phenomena, looks for causal connections, draws conclusions, summarizes the material. With the help of skillfully asked questions, the teacher not only checks what has kept the student's memory of what was learned from the textbook, but also penetrates into the very process of acquiring knowledge, which takes place in the student's mind[9].

In order to activate the cognitive interest, it is necessary to systematically use scientific information of an applied nature, which should be selected not only by the teacher but also by students. A factor in stimulating students' cognitive interest in studying the course is reliance on their life experience. Therefore, training should be based on knowledge about the role of nutrients for animal organisms, the importance of balanced animal nutrition, non-compliance with which leads to metabolic disorders and disease development (acidosis, alkalosis, ketosis, etc.).

Given the above types of general and subject competencies that must be formed in students during the study of biological chemistry, and the fact that the object of assessment is knowledge, skills, experience, emotional and value attitude to the subject, developed [9] system for diagnosing the level of their formation according to the following criteria and indicators: the level of mastery of subject knowledge: knowledge of theoretical material, the correctness of various types of tasks; ability to apply the acquired knowledge in practice: the ability to analyze, make generalizations, systematize theoretical material, find the necessary information and use it in practice; technique of experiment and design of reporting documentation, skills and abilities to work with chemical reagents and biochemical equipment, ability to observe the course of processes and their results, make correct reasoned conclusions, make appropriate calculations, ability to properly design reporting documentation (protocols of laboratory classes); personal qualities: readiness for class, timeliness of tasks, independence, organization, responsibility, communication skills (ability to work in pairs or groups, oral and written communication skills, ability to use biochemical language as a means of communication) and others.

Conclusions and perspectives (Discussion).

1. The content of the course allows you to use various forms of learning: lectures, seminars, educational research, laboratory classes.

2. It was established that the content of the course should be professionally oriented in order to form the relevant competencies. Each topic should combine information and tasks of fundamental content in parallel with professionally oriented material.

3. It was considered a competency-based approach to the organization of education focuses the pedagogical process on productive student development, increasing opportunities for personality formation, its adaptation in a modern dynamic society, which allows to perceive a person as a holistic and unique personality, lay the foundation for strategy intellectual and cognitive, emotional spheres. The product of such organization of the learning process is a developed personality, prepared for the relevant professional activity.

4. It was found that the peculiarity of the methodology of teaching the course "Animal Biochemistry" is the use of problem-based learning, the organization of

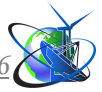

research activities of students. In order to intensify learning, it is advisable to hold discussions that develop the skills of practical analysis, sound argumentation and scientific proof of the proposed provisions, promote penetration into the essence of processes and phenomena, create an emotionally rich atmosphere in the classroom.

5. The projected results of the use of various forms and methods of teaching are the formation of a system of knowledge, skills and abilities of students, as well as the achievement of planned learning outcomes.

References

1. Adamova, I. (2015). Osoblivosti organizatsii samostiynoi roboti studentiv u protsesi viyavleniya ih tvorchogo potentsialu [Features of independent work of students in identifying their creativity]. Problemi osviti ta metodiki vkladannya y vishchiy shkoli. - The problems of education and teaching methods in higher education., 241 [in Ukrainian].
2. Babenko, O. M. (2011)/ Biohimichni znannya v sistemi prirodnicnih znan uchniv [Biochemical knowledge of the natural system of knowledge of students]. Teoretichni pitannya kulturi, osviti ta viovannya. - Theoretical questions of culture, education and training. Vol. 43, 157-158 [in Ukrainian].
3. Bistrova, Y.V. (2015). Innovatsiyni metodi navchannya u vishchiy shkoli Ukraini [Innovative teaching methods in higher education Ukraine]. Pravo ta innovatsiynе suspilstvo. - Right and innovative society., 1(4), 27-28 [in Ukrainian].
4. Gladka, N.I. (2014). Aktualni pitannya vkladannya bioorganichnoi ta biologichnoi himii u vishchiy shkoli [Current issues of teaching bioorganic and biological chemistry at high school]. Naukoviy visnik LNUVMBT imeni S.Z.Gzhitskogo. - Scientific Journal Lviv Gzhitsky National University of Veterinary Medicine and Biotechnology. Vol.16, 2/59, 239-242 [in Ukrainian].
5. Grebenik, L.I. (2010). Phormi ta pidhodi do organizatsii auditornoi samostiynoi roboti studentiv na praktichnih zanyattiyah z biologichnoi himii [Forms and approaches to audience independent work of students on practical lessons of biological chemistry]. Svit meditsini ta biologii. - The world of medicine and biology, 4, vol. 6, 177-180 [in Ukrainian].
6. Kononskij, O.I. (2006). Biohimiya tvarin [Biochemistry of animals]. Kyiv, Vishcha shkola [in Ukrainian].
7. Nagayev, V.M. (2007). Metodika vkladannya u vishchiy shkoli [Methods of teaching in higher education]. Kyiv, Vishcha shkola [in Ukrainian].
8. Stepanova T.M. (2014). Metodichna pidgotovka studentiv magistraturi do vkladannya phahovih distsiplin [Methodical preparation of students of master teaching professional disciplines]. Naukovij visnik MNU imeni V.O.Suhomlinskogo. Pedagogichni nauki. - Scientific Journal mnu V.O.Suhomlynsky National University. Teaching Science. - 2014. Vol.1.45 (106), 129-130 [in Ukrainian].
9. Prilipko T. N., Koval T. V. Formation of general subject competences in study of biochemical students of natural specialties, *Austrian Journal of Humanities and Social Sciences*, 2020, No.1–2. – P.18–25. DOI: <https://doi.org/10.20534/AJH-20-1.2-18-25>

Анотація

Актуальність. Важливим завданням сучасної освіти є забезпечення високого рівня загальнонаукової і професійної підготовки фахівців, які володіють системою знань і вмінь, можуть мислити логічно і проблемно, здатні до поєднання теоретичних і практичних знань. Тому при вивченні курсу біохімії необхідно організовувати навчальний процес таким чином, щоб поєднувати нормативну фундаментальну частину із вміннями і навичками, які мають професійну орієнтованість. Одним із важливих підходів, що трансформує систему вищої освіти, є компетентнісний підхід, який передбачає формування навичок на створення умов для оволодіння комплексом компетенцій. Компетентнісний підхід спрямований на формування особистості, здатної до здобуття подальшої професійної освіти, соціальної та професійної мобільності. Обов'язковими компонентами будь-якої компетенції є відповідні знання і уміння.

Методи. Використані публікації наукових та методичних видань, методи педагогічних досліджень, а також практичний матеріал кафедри агрохімії, хімічних і загальнобіологічних дисциплін Подільського державного аграрно-технічного університету.

Результати. В даній статті обґрунтовується важливість правильного використання та поєднання різних форм та методів навчання при вивченні курсу біохімії для студентів спеціальності «технологія виробництва і переробки продукції тваринництва». Формування загальнопредметних компетентностей ґрунтується на змісті предмета, пов'язане з використанням різноманітних педагогічних прийомів та методів навчання. В даній статті пропонуються методи, форми та засоби формування загальнопредметних компетентностей при вивченні курсу біохімії для студентів природничих спеціальностей як необхідної умови якісної підготовки майбутніх спеціалістів. Результатом їх впровадження є активне навчання, використання нових форм взаємодії викладача і студента, що покращує якість навчання.

Перспективи. З метою оптимізації навчального процесу важливим є поєднання різних форм і методів навчання як методологічної основи викладання курсу біохімії.

Ключові слова: біохімія, навчальний процес, методи навчання, практична спрямованість курсу, міжпредметні зв'язки, хімічний експеримент, самостійна робота, професійна підготовка.

Стаття отпралена: 3.01.2021 г.

© Прилипко Т.Н.

УДК 373.24

**INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES
TOOLS IN EDUCATIONAL WORK WITH CHILDREN OF SENIOR
PRESCHOOL AGE: ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL
CONDITIONS**

**СРЕДСТВА ИНФОРМАЦИОННО - КОММУНИКАЦИОННЫХ
ТЕХНОЛОГИЙ В ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЕ С ДЕТЬМИ СТАРШЕГО
ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА: ОРГАНИЗАЦИОННО - ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ
УСЛОВИЯ**

Borodich S.A./Бородич С.А.*assist.Prof./cm.npen.**SPIN: 3687-4631***Lavitskaya M.V. /Лавицкая М.В.***master degree student/магистрант**Belarusian State Pedagogical University named after Maxim Tank,
Minsk, Sovetskaya str., 18, 220030, Belarus**Белорусский государственный педагогический университет имени Максима Танка,
Минск, ул. Советская, 18, 220030, Беларусь*

Abstract. *The article deals with the organization and use of information and communication technologies for children of senior preschool age, arises the problem of Implementation of interactive electronic teaching aids into the educational process of a preschool institution. Authors clarify the concept of "organizational conditions", consider the advantages of using information and communication technologies in educational process.*

Key words: *organizational and pedagogical conditions, innovative technologies, children of senior preschool age, interactive classes.*

Introduction

Innovative teaching technologies should be considered as a tool through which the modern educational paradigm is implemented. The main goal of this paradigm is to prepare a person for life in a changing world. The essence of such training is to focus the educational process on the development of human qualities and their maximum work. The use of information and communication technologies is an actual problem of modern preschool education and requires considering of its theoretical and methodological foundations.

Basic text

The innovative project of the Ministry of Education of the Republic of Belarus "Implementation of interactive electronic teaching aids in the educational process of a preschool institution" was implemented in 2012-2014. Recently, the concept of informatization of the education system of the Republic of Belarus for the period up to 2020 has been implemented. This document considers information and communication technologies as a set of technologies that ensure the collection, processing, storage, distribution, display and use of information in the interests of its users .

At the moment, the study of the use of ICT in preschool education has become quite broad but the use of ICT tools in educational work requires certain organizational and pedagogical conditions. When analyzing specific pedagogical

situations, we should use groups of conditions, systematized according to certain criteria.

Based on the definitions of "condition" and "organization", we clarified the concept of "organizational conditions". "Organizational conditions" are an essential component of a set of objects, phenomena or processes, which other circumstances depend on. These circumstances determine the phenomena (objects or processes), and influence the directed and orderly formation of the environment in which the phenomenon occurs.

The positions of different scientists regarding the definition of "pedagogical conditions" allow us to note several significant statements:

1) conditions act as a component of the pedagogical system; 2) pedagogical conditions reflect a complex of features of education (measures of influence and interaction of subjects of education: content, methods, techniques and forms of teaching and education, software and methodological support of the educational process) and the material-spatial (educational and technical equipment) environment, which has a great positive impact on its functioning; 3) the structure of pedagogical conditions contains both internal and external components; 4) the implementation of well-chosen pedagogical conditions guarantees the efficiency and effectiveness of the functioning of the pedagogical system. (Volodin, A.A., Bondarenko N.G., 2014, p.153)

The pedagogical conditions of information and communication education for senior preschool pupils should be designed and implemented on the basis of a virtual gaming method of teaching and implemented in an interactive form.

Today 3 types of interactive lessons exist: informational, monologic and problematic, which are conducted according to V. Voskovich's game methodology.

At information sessions, children of senior preschool age are shown virtual figures of real objects, objects, phenomena, as well as action. The teacher conducts a conversation in order to determine the level of assimilation of the demonstrated didactic material, while all the teacher's explanations are displayed on the monitor.

In monologue lessons, the computer system completely plays video material and audio accompaniment, didactic material is used.

Problematic lessons are interactive lessons in which a teacher, using the didactic resource of a computer system, sets simple tasks for children of senior preschool age, offering to find their solution with the support of ICT.

It is possible to highlight the corresponding advantages of using information and communication technologies for senior preschool children:

- possibility to regulate the pace of learning the material;
- the volume of knowledge acquired by children;
- the activity and dynamism of the didactic material presentation that forms the concentration of attention (visualized demonstrations);
- independent work of senior preschool children;
- the development of thinking and memory.

For the effective use of information and communication technologies in a preschool institution in the course of designing organizational and pedagogical learning conditions, it is necessary to conduct both individual and group lessons.

Classes should contain practice-oriented, role and play, creative and informational activities.

The use of interactive equipment (computers, interactive whiteboards, multimedia equipment, smart tables) is an effective technical tool that can significantly diversify and improve the learning process. Each lesson causes an emotional uplift in children, and an unsuccessful course of the game, due to gaps in knowledge, encourages to ask a teacher for a help or independently to achieve knowledge in the game.

In the course of working with children of senior preschool age, these technologies can be used quite actively, in the course of classes and other activities. The use of multimedia technologies (colors, graphics, sounds, modern video equipment) makes it possible to simulate various situations and plots. The game elements included in the multimedia programs activate the cognitive and practical activities of children. The use of information and computer technologies in the educational process is possible and necessary. It contributes to an increase in interest in learning, its effectiveness, and also develops comprehensively.

The development of e-learning opens up new possibilities: ICT games develop children's experimentation skills. Thanks to such games, ideas and an internal plan of action are formed. In the form of an educational game with preschool children, you can conduct any classes: speech development, travel around the country, city, drawing, etc.

It should be noted the superiority of information technology over traditional teaching aids. ICT makes it possible to expand and use electronic teaching aids, as they transmit information faster. Movement, sound, animation attract the attention of children for a long time and help to increase their interest in material, its effective learning, development of memory, attention, creativity of children. Slideshows and video clips allow showing those moments from the surrounding world, the observation of which causes difficulties: for example, the growth of a flower, the rotation of planets around the Sun, and the movement of waves.

ICT can be used at any stage of joint organized activities: for example, at the beginning, to indicate a topic, using questions on the topic under study, creating a problem situation; as an accompaniment to the teacher's explanation (presentations, diagrams, drawings, video clips, etc.); as an informational aid to control the assimilation of material by children.

In order to eliminate the negative impact of ICT tools on the child's personality, it is necessary to be guided by the approaches developed in the literature (Badarch, D., 2013; Rusetsky, V. F., Kazachenko V. V., 2015). Elimination of the negative impact on a child's personality when using ICT is one of the urgent tasks. These trends are based on the priority direction of preserving the physical and psychological health of children.

In conclusion it is necessary to note that information and educational technologies will be of the greatest benefit in case of their use according to the allocated organizational and pedagogical conditions, namely in such cases when:

1. Method of learning and implementation in an interactive form was designed and implemented on the basis of a virtual-game.

2. A teacher regulates the pace of learning the material, uses the activity and dynamism of teaching didactic material.

3. Classes are divided into individual and group and contain practice-oriented, role-playing and playful, creative, informational activities.

References.

Badarch, D. (2013) Information and communication technologies in education (p.320). <https://iite.unesco.org/pics/publications/ru/files/3214728.pdf>

Volodin, A.A., Bondarenko N.G. (2014) Analysis of the content of the concept of organizational and pedagogical conditions *Proceedings of the Tula state university. Humanitarian science*, 2, 143-152.

https://elibrary.ru/download/elibrary_22297050_57558114.pdf.

Rusetsky, V. F., Kazachenko V. V. (2015). *Scientific and methodological recommendations for the organization and conduct of expertise and experimental testing of information and educational resources used in preschool education*.

https://adu.by/wp-content/uploads/2014/issledovaniya_nio/nauchno-metod-rekomendacii.pdf

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы организации и использования информационно-коммуникационных технологий для детей старшего дошкольного возраста, поднимается проблема внедрения интерактивных электронных учебных пособий в образовательный процесс дошкольного учреждения. Авторы уточняют понятие "организационные условия", рассматривают преимущества использования информационно - коммуникационных технологий в образовательном процессе.

Ключевые слова: организационно - педагогические условия, инновационные технологии, дети старшего дошкольного возраста, интерактивные занятия.

Статья отправлена: 03.02.2021 г.

© Бородич С.А.

© Лавицкая М.В.

УДК 378.14

**DEVELOPMENT OF THE EDUCATIONAL PROFESSIONAL PROGRAM
OF THE SECOND LEVEL OF HIGHER EDUCATION IN THE ABSENCE
OF STANDARD: SOME APPLIED ASPECTS****РОЗРОБЛЕННЯ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ ДРУГОГО РІВНЯ ВИЩОЇ
ОСВІТИ В УМОВАХ ВІДСУТНОСТІ СТАНДАРТУ: ДЕЯКІ ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ****Sidorovich (Sydorovych) M.M. / Сидорович М.М.***d.p.s., prof. / д.п.н., проф.*

ORCID: 0000-0003-1302-3378

*Kherson State University, Kherson, University, 27, 73005**Херсонський державний університет, Херсон, Університетська, 27, 73005*

Анотація. У роботі запропоновані підходи щодо змістового наповнення освітньо-професійної програми Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) другого (магістерського) рівня вищої освіти в умовах відсутності стандарту. Її розроблення базувалося на аналізі нормативно-правових документів МОН України, результатах опитування стейхолдерів та здобувачів, змісту навчальної програми для старшої ланки середньої освіти і навчальних планів підготовки бакалаврів. Автор пропонує результати такого аналізу використати під час розроблення змісту вказаної програми.

Ключові слова: освітньо-професійна програма, другий (магістерський) рівень вищої освіти, джерела формування ОПП, стандарт вищої освіти

Вступ.

Актуальність проблеми, яка розглядається, не викликає сумнів у зв'язку з тим, що спеціальності великої освітянської галузі 01 Освіта до сьогодні не мають стандартів вищої освіти. Водночас з появою Національної агенції з забезпечення якості вищої освіти ЗВО приймають активну участь, особливо, спеціальність 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) другого (магістерського) рівня у акредитації своїх освітньо-професійних програм (ОП). За Законом України «Про вищу освіту» [1] стандарт має такі провідні функції. Він чітко визначає 1) обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного рівня вищої освіти; 2) перелік компетентностей випускника; 3) нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання; 4) форми атестації здобувачів вищої освіти; 5) вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти. Відсутність вказаних орієнтирів в умовах відсутності стандартів суттєво ускладнює ситуацію складання ОП і, відповідно, успішного проходження етапів її акредитації у НАЗЯВО. В таких умовах, на нашу думку, необхідно насамперед визначитися з провідними джерелами розроблення програми (хоча це не гарантує успіх у НАЗЯВО). Тому **метою** роботи, результати якої презентуються, є обґрунтування добору такого базису для змістового наповнення ОПП «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) другого (магістерського) рівня вищої освіти. Вона призначена для підготовки здобувачів у Херсонському державному університеті.

Основний текст.

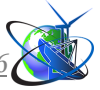
Розроблення вказаної освітньо-професійної програми базувалося на декількох позиціях, виходячи з настанов НАЗЯВО і багаторічного досвіду

підготовки вчителів біології у ХДУ. Вони охоплювали аналіз: 1) нормативно-правових документи МОН України щодо організації освіти в державі; 2) змістового наповнення навчальної програми «Біологія і Екологія» для 10-11 класу закладів загальної середньої освіти, рівень стандарту; 3) результатів обговорення проекту програми зі стейкхолдерами різного віку і професійного рівня; 4) результатів анкетування здобувачів другого рівня вищої освіти відповідної спеціальності щодо змістового наповнення ОП; 5) навчальних планів першого бакалаврського рівня відповідної спеціальності ЗВО різних регіонів України, що був проведений в межах спеціального науково-методичного дослідження гарантом ОП.

Під час реалізації позиції 1 з метою з'ясування провідного шляху реформування сучасної вищої освіти аналізу зазнали нормативних документів Міністерства освіти і науки України. До їх складу увійшли Закон України «Про вищу освіту» (2014), Закон України «Про освіту» (2017), Концепція «Нова українська школа» (2016), Концепція розвитку педагогічної освіти (2018), професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2020) тощо. Як засвідчив такий аналіз, провідним напрямком професійної підготовки майбутніх фахівців, вчителів біології в тому числі, є реалізація дослідницької парадигми. Саме така підготовка забезпечить їм далі успішну реалізацію в професійному і особистісному житті, швидке пристосування до його змін, оволодіння новими уміньми і навичками, які потребує сьогодення. Сучасний новий напрямок вищої освіти держави на STEM - освіту ще більше посилює необхідність орієнтації на реалізацію дослідницького стилю у підготовці майбутніх вчителів біології. Аналіз змістовного наповнення навчальної програми «Біологія і Екологія» (позиція 2) засвідчив, що вона орієнтована на формування біологічної картини світу шляхом розкриття провідних властивостей живого під час навчання біології і екології в старшій школі. Саме крізь конкретні явища, процеси, будову і функції живого, взаємодію його з довкіллям зроблена спроба розкрити такі властивості.

Найціннішим для розроблення вказаної вище ОП був досвід вчителів практиків. Результати обговорення з ними проекту програми і становили позицію 3 базису для її розроблення. У ньому прийняли участь вчителі з більш, ніж 30 річним стажем роботи в школі, які є постійними керівниками педагогічних практик здобувачів. До цього обговорення залучилися і молодші їх колеги. Особливу увагу стейхолдери зосередили на практичній складовій підготовки майбутніх вчителів. Було вказано, що вона вкрай недостатня, але обмежений кредитний обсяг навантаження на другому магістерському рівні не створює умови до суттєвого збільшення годин на неї. Значною мірою вказане може бути реалізовано на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти відповідної ОП. Досить ретельно вчителі проаналізували склад основних і вибіркового компонентів проекту ОП з метою з'ясування змістового представлення в них тем навчальної програми «Біологія і Екологія». Ще одним аспектом уваги практиків була підготовка майбутніх вчителів біології до дослідницької діяльності, зокрема, формування умінь її організувати на уроці, в

межах позаурочної діяльності, зокрема, участі учнів у роботі Малої академії наук, умінь розробити і реалізувати в своїй професійній діяльності власний методичний доробок з використанням найсучасніших досягнень методик навчання біології та основ здоров'я. Аналіз результатів анкетування здобувачів спеціальності 014.05 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) з приводу змістового наповнення відповідного проекту ОП (*4 позиція*) засвідчив, що вони не досить компетентні з цього питання. Деякі пропозиції змогли зробити лише ті з них, хто вже працює у закладах середньої освіти. Зокрема, вони вважали, що ОП недостатньо забезпечує знайомство з інклюзивним навчанням. Навчально – методичне дослідження викладачів випускаючої кафедри щодо аналізу навчальних планів першого бакалаврського рівня відповідної спеціальності ЗВО різних регіонів України (*позиція 5*) було здійснено з метою з'ясувати, наскільки вони забезпечують фундаментальну підготовку майбутніх вчителів з фахових біологічних дисциплін. Така підготовка здійснюється в межах комплексу дисциплін системної біології (цитологія+молекулярна біологія, генетика, еволюціонізм, загальна екологія). Вказане вище складає теоретичний базис для підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти. Результати такої навчально-методичної роботи опубліковані раніш [2]. Вони свідчать про таке. На сьогодні у навчальних планах українських вишів різних регіонів України (в тому числі і ХДУ), які призначені забезпечити високий рівень сучасної професійно – предметної підготовки майбутнім вчителям біології, залишається низька питома вага дисциплін системної біології. Проте вони не тільки знайомлять студентів з теоретичними узагальненнями науки про життя, але і спроможні до широкого узагальнення навчального матеріалу з систематичних підрозділів навчального плану; останнє є провідним чинником формування біологічної картини світу (професійного біологічного світогляду) фахівця. Отже, існуючи навчальні плани підготовки здобувачів першого рівня вищої освіти відповідної спеціальності не повністю забезпечують базисну теоретичну складову підготовки майбутніх вчителів біології.

Висновки.

Проведення аналітичного дослідження відібраних джерел інформації щодо змістового наповнення ОПП «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)» другого магістерського рівня вищої освіти в умовах відсутності стандарту дозволило:

- виокремити особливість ОП як орієнтацію на реалізацію дослідницької парадигми під час підготовки майбутніх вчителів біології у ХДУ у процесі викладання теоретичної і практичної частин її навчального плану;
- суттєву підсилити методичну підготовку здобувачів не тільки шляхом збільшення питомої ваги відповідних освітніх компонентів, але і під час викладання біологічних дисциплін; забезпечити не менш ніж 50%-представництво суто методичних обов'язкових освітніх компонентів в їх переліку в ОП;
- особливу увагу приділити методичній теоретико-практичній підготовці у контексті перегляду її змісту з позицій оволодіння здобувачами

інноваційними методами і технологіями навчання; передбачити для цього окремий обов'язковий освітній компонент;

- під час добору обов'язкових і фахових вибірових компонентів керуватися необхідністю підвищення рівня формування у здобувачів біологічної картини світу і відображення тем навчальної програми «Біологія і Екологія» для старшої ланки середньої освіти.

Література:

1. Закон України «Про вищу освіту».

<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

2. Сидорович М.М. Освіта для сталого розвитку як складова фундаментальної підготовки майбутніх вчителів біології: реалії сьогодення. Науковий та педагогічний супровід сталого розвитку: Дискус 2019: колективна монографія /за редакцією С.Д. Рудишина, І.М. Кореневої. Суми: Вінниченко М.Д., 2019. С.98-122.

Abstract. The paper proposes approaches to the content of the educational and professional program Secondary Education (Biology and Human Health) of the second (master's) level of higher education in the absence of a standard. Its development was based on the analysis of regulatory documents of the Ministry of Education and Science of Ukraine, the results of surveys of stakeholders and applicants, the content of the curriculum in biology and ecology for high school and curricula for bachelors in Ukraine. The author proposes to use the results of such analysis during the development of the content of this program.

Key words: educational and professional program, the second (master's) level of higher education, sources of formation of OPP, standard of higher education

Стаття отправлена: 05.02.2021 г.

УДК 37.091.31:54

**STUDY TOURS IN CHEMISTRY AS A FORM OF ORGANIZATION OF
EXTRACURRICULAR ACTIVITIES****УЧЕБНЫЕ ЭКСКУРСИИ ПО ХИМИИ КАК ФОРМА ОРГАНИЗАЦИИ
ВНЕУРОЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ****Hadanovich A.V. / Хаданович А.В.***c.s.s., as. prof. / к.х.н., доцент***Ivanchikova T.V. /Иванчикова Т.В.***master's degree student/ магистрант**Francisk Scorina Gomel State University, Gomel, Sovetskaya 108, 246019**Гомельский государственный университет им. Ф. Скорины,**Гомель, ул. Советская 108, 246019*

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы, связанные с использованием экскурсии как формы внеурочной работы с учащимися в процессе изучения химии в средней школе. Данная форма работы способствует углублению восприятия учебного материала учащимися. Показано, что после проведения экскурсии у 82 % учащихся интерес к изучению предмета повысился.

Ключевые слова: экскурсия, школа, обучение, интерес, химия, предмет, активизация, преподавание, формы, внеучебная деятельность, внеурочная работа.

Вступление.

В процессе изучения химии в средней школе особая роль отводится внеурочной работе – учебно-воспитательной работе с учащимися, организуемой учителем с учетом их интересов во внеурочное время сверх учебного плана и обязательной программы, вне обычных урочных и факультативных занятий. Ее суть заключается не только в том, что она осуществляется вне класса, школы, а в реализации во внеурочном времени сверх учебного плана и обязательной программы.

Особенности использования форм внеурочной работы позволяют реализовать возможности углубления программного материала, организации досуга учащихся, дают возможность осуществить интеграцию и дифференциацию задач, содержания и методов обучения разных учебных предметов, принцип профессиональной направленности. Особую роль в системе внеурочной деятельности играют учебные экскурсии. Экскурсия – индивидуальное или коллективное посещение какого-либо места с образовательной или научной целью, форма организации учебно-воспитательного процесса, позволяющая проводить наблюдение и изучение различных предметов и явлений в естественных условиях [1]. Ни один из способов объяснения нового материала (ни рассказы о производстве, сопровождаемые демонстрационными опытами, ни показ таблиц и кинофильмов) не может дать таких ярких и живых представлений и впечатлений, как экскурсия [2, 3].

Объектами экскурсии могут стать различные учебные заведения, заводские музеи, где есть модели и макеты заводских установок, заводские лаборатории, нехимические производства при условии, что на них

осуществляются операции, связанные с химическими процессами. Такими объектами могут быть лаборатории экологического и других направлений, предприятия пищевой промышленности, водоочистительные станции, и другие предприятия местной промышленности.

Целью работы явилось изучение особенностей использования во внеурочной деятельности учителя экскурсии как фактора активизации познавательного интереса учащихся.

Объект исследования являлись знания учащихся восьмого класса ГУО «Поселичская средняя школа» Гомельской области, Хойникского района, Беларусь.

Проведена экскурсия на «Хойникский комбинат кооперативной промышленности». Целью экскурсии являлось ознакомление учащихся с принципами работы предприятия города, процессом приготовления хлебобулочной продукции, некоторыми методиками, используемыми в химической лаборатории завода.

Задачами экскурсии являлись: знакомство учащихся с технологическими процессами при производстве продукции батон «Осенний»; изучение роли химической лаборатории в контроле качества выпускаемой продукции; воспитании у учащихся бережного отношения к природе; развивать у учащихся навыки самостоятельного оформления работы.

Перед началом мероприятия проведена подготовка учащихся к экскурсии – они были ознакомлены в общих чертах с объектом и планом экскурсии, им было сообщено время и место сбора, маршрут экскурсии. Ученики были ознакомлены с правилами техники безопасности и поведения на предприятии, с основными целями и поставленными задачами: собрать информацию о технологических процессах, применяемых при изготовлении хлебобулочных изделий. Класс был разделен на группы, каждая из которых получала конкретное задание – подготовить доклады по темам: «Роль углеводов в жизни человека», «Количество углеводов в рационе питания», «Дрожжи», «Роль дрожжей в процессе брожения». Указывалось, на что именно, кроме общего осмотра всего объекта, следует обратить особое внимание, какие фотографии надо подготовить.

План экскурсии включал знакомство с комбинатом (с историей создания комбината, мощностью предприятия, с используемым сырьем, с перечнем выпускаемой продукции), с технологическим процессом производства батона «Осенний». Продолжительность экскурсии 1,5 часа. Учебная экскурсия строится на сочетании рассказа с показом. В ходе экскурсии представитель предприятия ознакомил учащихся с принципами производства хлебобулочных изделий – ребята познакомились с оборудованием, характеристиками и сортом муки, применяемой для выпечки батона «Осенний», с принципами приготовления теста, с процессами выпечки, упаковки, хранения и транспортировки продукции. Готовая продукция проверяется по следующим показателям: пористость; влажность; кислотность; содержание сахаров и других углеводов; средней массы.

Заключительный этап экскурсии включал посещение учащимися

химической лаборатории, где осуществляется контроль качества готовой продукции. Учителем обращено внимание на оборудование и принципы титриметрического метода определения кислотности продукции.

По результатам экскурсии учащимися подготовлен репортаж, фотоотчет, мультимедийная презентация. Организован вечер 5-9 классов на тему «Хлеб – всему голова», целью которого было привлечь и заинтересовать учащихся к изучению химии. В ходе проведения вечера прослеживалась взаимосвязь теории и практики, способствующая развитию самостоятельного мышления учащихся, пропагандировался здоровый образ жизни.

С целью выявления степени развития интереса учащихся к предмету после экскурсии был проведен опрос учащихся. Учащимся было предложено ответить на вопрос «Повысился ли интерес к изучению химии после проведения экскурсии?». Предлагалось три варианта ответов: интерес повысился, интерес не изменился, интерес снизился. На рисунке представлены результаты опроса учащихся.

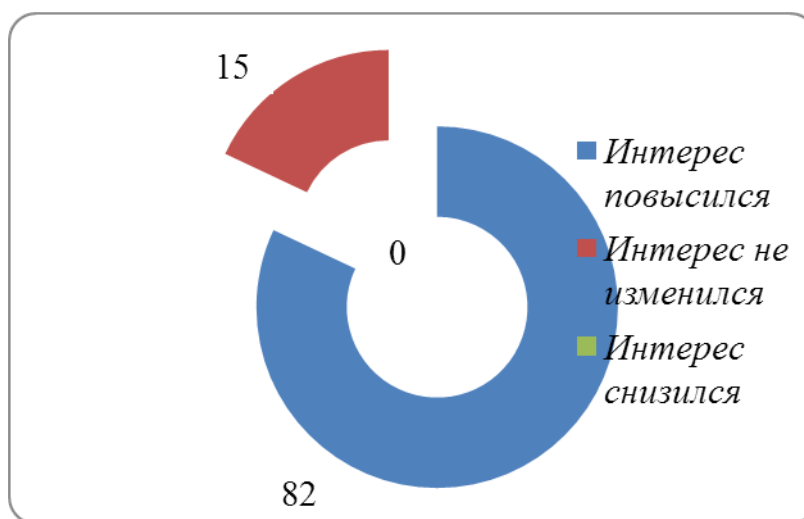

Рисунок – Результаты опроса учащихся восьмого класса

Выявлено, что у большинства учащихся (82 % учащихся от количества опрошенных) интерес к изучению предмета повысился.

Заключение и выводы.

Внеурочные формы обучения учащихся способствуют не только осознанному усвоению учебного материала, приобретению умений, но и получению интеллектуальной удовлетворенности и заинтересованности к предмету, развитию и усовершенствованию навыков по химическому эксперименту, развитию творческой активности, инициативы учащихся, подготовке их к практической деятельности, организации отдыха учащихся в сочетании с их эстетическим и нравственным воспитанием.

Установлено, что применение экскурсии как формы внеурочной работы в восьмых классах при изучении химии способствовало повышению интереса учащихся к изучаемому предмету.

Литература:

- 1 Бельницкая, Е.А. Рекомендуемые формы и методы проведения занятий // Хімія: проблеми викладання / Е.А. Бельницкая, Н.В. Манкевич, Г.С. Романовец. – 2010. – № 8. – С. 9-10.
- 2 Оршанский, Е.Я. Настольная книга учителя / Е.Я. Оршанский, Г.С. Романовец, Т.Н. Мякинник. – М., 2001. – 240 с.
- 3 Бельницкая, Е.А., Бельницкая Е.А., Манкевич Н.В., Рекомендуемые формы и методы проведения занятий // Хімія: проблеми викладання / Г.С. Романовец. – 2010. – № 8. – С. 9 – 10.

Abstract. *The article deals with the issues related to the use of excursions as a form of extracurricular work with students in the process of studying chemistry in high school. This form of work contributes to the deepening of the perception of the educational material by students. It is shown that after the excursion, 82 % of the students of the showed an increased interest in studying the subject.*

Keywords: *excursion, school, training, interest, chemistry, subject, activation, teaching, forms, extracurricular activities, extracurricular work.*

Статья отправлена: 06.02.2021

© Иванчикова Т.В.

УДК 378

USE OF SPECIAL EQUIPMENT FROM THE ARSENAL OF UNMATCHED ARTS TO INCREASE THE LEVEL OF PHYSICAL READINESS OF STUDENTS AT THE UNIVERSITY**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СПЕЦИАЛЬНЫХ СРЕДСТВ ИЗ АРСЕНАЛА ЕДИНОБОРСТВ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ УРОВНЯ ФИЗИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВЛЕННОСТИ СТУДЕНТОВ В ВУЗЕ****Begmetova M.Kh./ Берметова М.Х.***the senior teacher/cm.npen***Lakeykina I.A./ Лакейкина И.А.***the senior teacher/cm.npen**Astrakhan State Technical University, Astrakhan, Tatishcheva, 16, 414056**Астраханский государственный технический университет,**Астрахань, ул. Татищева, 16, 414056*

Abstract. *The article presents a methodology for increasing the level of physical fitness of students. The main means in it are various exercises from martial arts: army hand-to-hand combat, judo, sambo, boxing. The effectiveness of the developed methodology is confirmed by the results obtained in the process of the pedagogical experiment: a significant and reliable increase in 4 out of 6 indicators of physical qualities was noted.*

Key words: *students, physical fitness, martial arts, army hand-to-hand combat, judo, sambo, boxing.*

The modern system of physical education is traditionally built on the basis of program documents regulating the use of certain means of physical training, the magnitude of the load, standards, etc. taking into account a particular age and gender. Over the course of many decades, all these aspects of the physical education system have undergone only slight correction.

In this regard, the search for ways and means of rational and effective improvement of the process of physical education, taking into account the interests and patterns of development of the body of students, is of paramount importance in solving the problems of physical education associated with achieving the optimal level of physical fitness [2].

The object of the research is the educational process of physical culture of students of a technical university.

The subject of the research is the level of physical fitness of 2nd year students of a technical university.

The purpose of the research is to develop a methodology for improving the level of physical fitness of students of a technical university, using various means from single combats.

Hypothesis. It was assumed that the inclusion of complexes of exercises from army hand-to-hand combat, boxing, sambo, judo in the educational process in physical culture will contribute to an increase in the level of physical fitness of university students.

The theoretical significance of the research lies in supplementing the theory of physical education with provisions on ways to increase the effectiveness of the educational process of students through the use of special training means.

Practical significance - a methodology for increasing the level of physical readiness at physical culture lessons of university students is proposed. The results of this study can be used in the form of guidelines in higher and secondary educational institutions.

Research objectives: 1. To analyze the level of physical fitness of students of a technical university. 2. To develop complexes of exercises to improve the physical fitness of university students, using the means of army hand-to-hand combat, boxing, sambo, judo. 3. To check the effectiveness of the experimental methodology for improving the physical fitness of university students, by means of single combats.

Research methods: to achieve this goal and solve problems, the following research methods were used: analysis of scientific and methodological literature, pedagogical testing, pedagogical experiment, methods of mathematical statistics.

Organization of research. The study was carried out on the basis of the Astrakhan State Technical University in Astrakhan from October 2019 to March 2020 in three stages.

After analyzing the scientific - methodological literature, two groups of 2nd year students were identified, 15 people in each group (control and experimental groups).

The initial testing of the level of physical fitness of students in the control and experimental groups was carried out (table 1).

Based on the results of initial testing, we can say that the level of physical fitness is approximately the same.

There were no significant differences (in all cases $p > 0.05$).

At the second stage, an experimental technique was developed based on the use of special means from various types of martial arts. The EG purposefully practiced according to the experimental methodology, which included walking and running in various ways, general developmental exercises in place and in movement, previously mastered methods of self-belay during falls, imitation of blows, throws and protective actions (including methods of getting rid of grips and grips, avoiding strikes, etc.), imitation exercises of martial arts and hand-to-hand fighting, boxing, sambo, judo were constantly widely used.

As the readiness of the trainees in the groups grew, the coordination complexity of the exercises used also increased: from simple imitation movements in a one-legged formation to high-speed practicing of techniques in a simplified form with a partner in a two-legged formation, fights with a shadow, light conditional fights in a playful form.

When passing the block of classes in the "Martial Arts" section, the trainees were offered specialized complexes, in which a great deal of attention was devoted to improving the throws from judo and sambo, countering the opponent and going into a counterattack, punches and kicks from boxing and hand-to-hand combat, respectively, blocks and avoiding an attack, shock movements of a jerk and jerk character for the muscles of the upper shoulder girdle, abdominal muscles, legs. Each type of single combat had its own complexes, in the form of a circuit training [1].

In the final part of the training sessions under the experimental program, exercises from the arsenal of martial arts were constantly used, aimed at improving breathing techniques, restorative exercises: special meditative breathing exercises

were used for psychophysical regulation; methods of auto-training [3].

In the CG, classes were conducted according to the standard program for students of technical universities. Both groups studied 2 times a week, 2 academic hours each lesson.

At the end of the experiment, control testing of the level of physical fitness of students was carried out (table 1).

Table 1

Dynamics of the level of physical readiness of students from the CG and the EG at the beginning and at the end of the experiment

Test	control group ($X \pm m$)			experimental group ($X \pm m$)		
	start of experiment	end of experiment	% increase	start of experiment	end of experiment	% increase
standing long jump (cm)	211 $\pm$ 2,14	218 $\pm$ 2,21	3,32	206 $\pm$ 2,12	221$\pm$2,23	7,3
running 100 m (sec)	14,9 $\pm$ 0,22	14,3 $\pm$ 0,18	4,0	15,0 $\pm$ 0,28	14,2 $\pm$ 0,16	5,3
running 3000 m (min, sec)	14,37 $\pm$ 1,5	14,31 $\pm$ 1,3	0,42	14,33 $\pm$ 1,4	14,26 $\pm$ 1,1	0,49
throwing grenades (m)	36 $\pm$ 2,43	39 $\pm$ 2,5	8,3	34 $\pm$ 2,40	45$\pm$2,53	32,3
forward tilt (cm)	6 $\pm$ 1,93	7 $\pm$ 1,96	16,7	6 $\pm$ 1,87	13$\pm$2,03	116,7
pull-ups (times)	9 $\pm$ 0,28	10 $\pm$ 0,29	11,1	10 $\pm$ 0,22	16$\pm$1,01	60,0

"Own development"

Findings

1. Initial testing of the level of physical readiness of 2nd year students allows us to conclude that the level of individual indicators does not meet the regulatory requirements insufficiently.

2. To increase the level of physical readiness in the educational process of the students of the experimental group, an experimental method was purposefully included on the basis of the complexes of army hand-to-hand combat, boxing, sambo, judo.

3. The effectiveness of the developed methodology is confirmed by the results obtained during the pedagogical experiment. In the experimental group, there was a significant and significant ($p < 0.05$) increase in 4 of 6 indicators: "long jump from the spot", "throwing a grenade", "forward bend", "pull-ups". In the control group, no statistically significant changes were observed in any test.

4. Some indicators, such as "running 100 m" and "running 3000 m" have improved insignificantly, this can be explained by the fact that these indicators are specific and 4 months is not enough time for their improvement.

5. As for the rest, the results of the pedagogical experiment confirm the hypothesis that the introduction of army hand-to-hand combat, boxing, sambo, judo complexes into the educational process of students will improve the level of physical fitness.

References

1. Kletneva A. A. Prepodavaniye distsipliny «yedinoborstva» v podgotovke bakalavrov fizicheskoy kul'tury [Teaching the discipline of "martial arts" in the preparation of bachelors of physical culture]. Culture, science, education: problems and prospects, 2014, pp. 199-201.
2. Lakeykina I.A., Begmetova M.Kh., Kuraleva O.O., Lobanov O.Yu., Shishkina Yu.P. Ispol'zovaniye igrovogo metoda dlya sovershenstvovaniya urovnya fizicheskoy podgotovlennosti studentov tekhnicheskogo vuza [Using the game method for improving the level of physical fitness of students of a technical university]. Modern science-intensive technologies, 2017, no 1, pp. 120.
3. V.V. Marynich, A.A. Horunzhiy, V.P. Guba. Monitoring funktsional'nogo sostoyaniya yunyx sportmenov v yedinoborstvakh [Monitoring of the functional state of young athletes in single combats]. Sportivnaya nauka Rossii: sostoyaniye i perspektivy razvitiya : materialy Vserossiyskoy nauchno-prakticheskoy konferentsii, posvyashchenny 90-letiyu zhurnala «Teoriya i praktika fizicheskoy kul'tury», 3-5 December 2015, ed. L.I. Lubysheva, S.N. Litvinenko. Moscow. FGBOU VPO "RGUFSMiT", 2015. pp. 436-439.

Литература

1. Клетнева А. А. Преподавание дисциплины «единоборства» в подготовке бакалавров физической культуры // Культура, наука, образование: проблемы и перспективы. – 2014. – С. 199-201.
2. Лакейкина И.А., Бегметова М.Х., Куралева О.О., Лобанов О.Ю., Шишкина Ю.П. Использование игрового метода для совершенствования уровня физической подготовленности студентов технического вуза// Современные наукоемкие технологии, 2017, №1. – С.120
3. Маринич, В.В. Мониторинг функционального состояния юных спортсменов в единоборствах / В.В. Маринич, А.А. Хорунжий, В.П. Губа // Спортивная наука России: состояние и перспективы развития: материалы Всероссийской научно-практической конференции, посвященный 90-летию журнала «Теория и практика физической культуры», 3-5 декабря 2015 г. / под ред. Л.И. Лубышевой, С.Н. Литвиненко. - М.: ФГБОУ ВПО «РГУФКСМиТ», 2015. - С. 436-439.

Аннотация. В статье представлена методика повышения уровня физической подготовленности студентов. Основными средствами в ней выступают различные упражнения из единоборств: армейский рукопашный бой, дзюдо, самбо, бокс. Эффективность разработанной методики подтверждается полученными результатами в процессе педагогического эксперимента: отмечено значительное и достоверное повышение 4 из 6 показателей физических качеств.

Ключевые слова: студенты, физическая подготовленность, единоборства, армейский рукопашный бой, дзюдо, самбо, бокс.

УДК 81'243:(316.77:004.738.5)(045)

**DEVELOPMENT OF COGNITIVE INTEREST IN FOREIGN LANGUAGE
STUDY BY MEANS OF SOCIAL INTERNET SERVICES****РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
ПІЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ІНТЕРНЕТ-СЕРВІСІВ****Rybalka N.V. / Рибалка Н.В.**

assistant / асистент

ORCID: 0000-0003-3804-6875

Donetsk National University of Economics and Trade

named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,

Kryvyi Rih, Tramvaina 16, 50005

Донецький національний університет економіки і торгівлі

імені Михайла Туган-Барановського,

Кривий Ріг, Трамвайна 16, 50005

Анотація: У статті розглянуто роль інтернету та інтернет-технологій, пов'язаних із використанням іноземної мови у віртуальних соціальних мережах. Встановлено, що вони надають учасникам навчального процесу великий спектр можливостей для плідного і реального використання мови на практиці. Акцентовано увагу, що впровадження інтернет-технологій у процес навчання іноземної мови створює передумови для інтенсифікації освітнього процесу і забезпечує перехід від механічного засвоєння знань до оволодіння умінням самостійно здобувати нові знання, а також прискорює процес навчання, сприяє мотивації, дозволяє індивідуалізувати процес навчання, та в цілому покращує якість засвоєння матеріалу.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології; мобільні технології, ігри і соціальні мережі; інтернет; «мережеве життя».

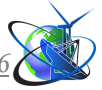
Вступ.

На сучасному етапі розвитку освіта набуває визначальної ролі, і освічена людина розуміє і приймає необхідність вчитися безперервно, шукати нові механізми накопичення, передачі і засвоєння знань. Тому одним із пріоритетних напрямків розвитку суспільства є інформатизація освіти, яка вимагає не тільки нових технічних засобів, а й нових форм і методів викладання, нового підходу до процесу навчання.

Інформатизація освіти – частина інформатизації суспільства, процесу, який набув характеру інформаційного вибуху або революції з середини ХХ століття, що дає підстави характеризувати сучасне суспільство як інформаційне. Це означає, що у всіх сферах людської діяльності зростає роль інформаційних процесів, підвищується потреба в інформації і засобах для її продуціювання, обробки, зберігання і використання [2, с. 80-81].

Основний текст.

Не можна не погодитись із думкою П. Сисоева, що школу майбутнього поза зоною використання інформаційно-комунікаційних технологій сьогодні уявити неможливо. Мультимедійні технології увійшли в усі сфери сучасного життя і стали найважливішою частиною загальноосвітнього середовища [1]. Комп'ютеризація шкіл і вишів орієнтується тепер на формування і розвиток інтелектуального наукового потенціалу, вдосконалення форм і змісту

навчального процесу, впровадження комп'ютерних методів навчання, використання в педагогічній роботі сучасних інформаційних технологій. Комп'ютер відіграє все більшу роль в сучасній освіті. Використання комп'ютерів у навчальній і позааудиторній діяльності є одним із ефективних способів підвищення мотивації і індивідуалізації навчання [6].

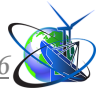
І. Бессарабова справедливо зазначає, що робота з комп'ютером і використання інтерактивних технологій не тільки сприяє підвищенню інтересу до навчання, а й дає можливість регулювати пред'явлення навчальних задач за ступенем складності, заохочення правильних рішень, а також дозволяє повністю усунути одну з найважливіших причин негативного ставлення до навчання – неуспіх, обумовлений небажанням вчитися і негативною мотивацією.

Оскільки процес навчання іноземної мови займає багато часу і вимагає великих енерговитрат, включення цифрових технологій в процес викладання і навчання іноземної мови не тільки бажано, але і необхідно. Технологічні інновації, якщо вони використовуються належним чином, сприяють стимулюванню пізнавального інтересу і мотивації учасників навчального процесу, полегшують їх доступ до «реальної» мови, надають їм більше можливостей для взаємодії та зворотнього зв'язку.

За останні роки нові, захоплюючі медіа-простір додатки та цифрові технології, в тому числі мобільні технології, ігри і соціальні мережі були активно використані викладачами і дослідниками для навчання іноземної мови за кордоном [8]. Використання інтерактивних технологій в навчально-виховному процесі допомагає інтенсифікувати навчання і підвищити пізнавальний інтерес до предмету, індивідуалізувати навчання і диференціювати його. Вони забезпечують високу якість подачі матеріалу і використовують різні комунікативні канали (текстовий, звуковий, графічний, сенсорний і т.д.) [8]. Нові технології дозволяють індивідуалізувати процес навчання по темпу і глибини проходження курсу. Такий диференційований підхід дає великий позитивний результат, так як створює умови для успішної діяльності кожного учасника навчального процесу, викликаючи позитивні емоції, і, таким чином, впливає на навчальну мотивацію.

У сучасному світі кожна людина в суспільстві має доступ до величезної кількості інформації, яка була недоступна кілька років тому, а SNS («social networking service» – соціальні Інтернет-сервіси) пропонують нову парадигму в галузі зв'язку, спілкування і співпраці в нашому повсякденному житті. Соціальні медіа є групою інтернет-додатків, що дозволяють створювати і обмінюватися призначеним для користувача контентом (інформаційним наповненням). Ці нові форми спілкування дуже привабливі для мови, а значить і для викладачів, і для учасників навчального процесу. Однак питання про їх використання в навчанні мови і її викладанні залишається відкритим, тому як вимагає спрямованого, контрольованого і цільового використання для сприяння мовному прогресу.

Серед інтерактивних технологій на перше місце виходить Інтернет зі всім своїм спектром безмежних можливостей. Дуже важливо взяти до уваги той

факт, що сучасні студенти проживають два життя: реальне і віртуальне, і цим необхідно скористатися. Саме тому пропонується новий метод використання соціальних мереж, який отримав активне поширення за кордоном, і ще зовсім невикористовуваний в українських реаліях.

В даний час Інтернет, Інтернет-технології та засоби масової інформації, пов'язані із використанням іноземної мови у віртуальних соціальних мережах, надають тим, хто навчається, великий спектр можливостей для плідного і реального використання мови, на відміну від звичайного навчання в аудиторії. Технологічні досягнення і розробки у вигляді електронних словників, Інтернету, соціальних мереж, можливостей розпізнавання мови, сприяють поліпшенню іноземної вимови не тільки на занятті, а й поза стінами навчальної аудиторії [9].

«Мережеве життя» сьогодні актуальне для всього населення в цілому, але в більшій мірі, зрозуміло, для його молодого покоління. Використання соціальних мереж проникає в усі сфери життя з тієї причини, що соціальна мережа являє собою Інтернет-платформу, додаток, онлайн-сервіс або веб-сайт, призначені для побудови, відображення і організації соціальних взаємовідносин.

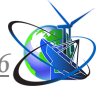
Дослідження афганського вченого I. Xodabande показало, що впровадження інтерактивних технологій покращує вимову іноземною мовою, незалежно від навичок використання Інтернету, рівня володіння мовою, базових знань, статі і віку [10]. Нами було проведено аналіз використання студентами соціальних мереж як ефективного інструменту, здатного забезпечити прогрес в питаннях, пов'язаних з фонетикою. В ході експерименту, в якому брали участь студенти, які вивчають іноземну мову, була доведена ефективність використання соціальних Інтернет-сервісів у вигляді поліпшення вимови у порівнянні із використанням роздаткового матеріалу. Аналогічний досвід був апробований і доведений в університетах Туреччини, Японії та Польщі [9].

Американські дослідники G. Blattner, M. Fiori в ході аналізу використання соціальної мережі Facebook дійшли висновку про її користь на уроках іноземної мови. Головним чином, це підтверджується зворотнім зв'язком з боку студентів, які підтвердили переваги використання соціального Інтернет-сервісу у вигляді можливостей застосування навичок знання мови на практиці і взаємодії з носіями мови онлайн. Також до переваг вони віднесли «випадковість» (незапланованість) застосування мовних знань і відсутність тиску з боку викладачів.

Значні зарубіжні дослідження присвячені ролі соціальної мережі Twitter у вивченні іноземних мов [7]. Так, R. Blake визначає основні наступні переваги використання Twitter:

- взаємодія поза стінами аудиторії;
- можливість відправки невеликої, «швидкої» інформації;
- співпраця та наявність миттєвого зворотного зв'язку;
- заохочення написання короткого листа.

Вченим також вивчалася можливість надання соціальною мережею Twitter

позитивного впливу на вимову слів, в яких найчастіше припускаються помилок. Дослідження проводилося серед студентів Іспанії, під час якого учасники щодня отримували ряд «твітів» («твіт» – запис в соціальній мережі Twitter), в яких вимовлялося слово, що вважається складним, враховуючи незвичайну транскрипцію, лексичне значення або наявність глухих літер. Використовуючи попередній тест-пост-тест, дослідження показало, що подібний досвід робить позитивний вплив на вимову в учнів.

Роль мережі Інтернет в сучасних умовах бурхливого світового інформаційного розвитку неможливо применшити. І, безумовно, Інтернет-сервіси проникають в усі сфери життя, і в освіту в першу чергу. Вважаємо, що дуже важливо звернути на свою користь факт повальної залученості молодого покоління в соціальні мережі. Ці портали надають величезний потенціал можливостей для отримання інформації і організації спілкування з носіями мови. У контексті впливу на освіту не можна не відзначити прямий вплив на формування універсальних навчальних дій.

Так, А. Хуторський дає своє визначення терміна «універсальні навчальні дії» як умінь вчитися, тобто здібності суб'єкта до саморозвитку та самовдосконалення шляхом свідомого і активного набуття нового соціального досвіду [3, с. 25-26].

Формуванню комунікативних дій надається особливе значення в освітньому процесі. Уміння правильно сприймати інформацію і повідомляти її іншим є основою для активної розумової діяльності учасників навчального процесу. Вміння комунікації є головним засобом освоєння змісту навчальних предметів, тому успішність навчання залежить від якості комунікації учасників занять. Все частіше на перше місце виходить організація різних видів взаємодій між студентами (без чого неможливо сформувати особистісні, регулятивні і самі комунікативні вміння). Це вимагає від учасників навчального процесу умінь взаємодіяти, організовувати власну діяльність і діяльність інших [6].

Висновки.

Таким чином, все вищесказане свідчить про те, що впровадження Інтернет-технологій у процес навчання іноземної мови створює передумови для інтенсифікації освітнього процесу. Досвід дослідження їх на практиці дозволяє педагогам зробити висновки про те, що вони забезпечують перехід від механічного засвоєння знань до оволодіння умінням самостійно здобувати нові знання. Інтернет-технології сприяють розкриттю, збереженню і розвитку особистісних якостей студентів, прискорюють процес навчання, сприяють мотивації, дозволяють індивідуалізувати процес навчання, покращують якість засвоєння матеріалу [10].

Література:

1. Асмолов А. Г. Системно-деятельностный подход к разработке стандартов нового поколения / А. Г. Асмолов // Педагогика. – 2009. – № 4. – С. 28-30.
2. Сысоев П. В. Использование современных интернет-ресурсов в обучении иностранному языку и культуре / П. В. Сысоев, М. Н. Евстигнеев //

Язык и культура. – 2008. – № 3. – С. 78-92.

3. Хуторской А. В. Системно-деятельностный подход в обучении / А. В. Хуторской. – М. : Эйдос, 2012. – 150 с.

4. Шумейко, О. Н. Реализация системно-деятельностного подхода в процессе обучения / О. Н. Шумейко. – Самара : Асгард, 2016. – 225 с.

5. Щукин А. Н. Современные интенсивные методы и технологии обучения иностранным языкам / А. Н. Щукин. – М. : Икар, 2014. – 240 с.

6. Blake R. Brave new digital classrooms: technology and foreign language learning / R. Blake. – Washington, DC : Georgetown University Press, 2013. – 215 p.

7. Boyd D. M. It's Complicated: The Social Lives of Networked Teens / Danah Michele Boyd, Alice Marwick. – New Haven : Yale University Press, 2017. – 39 p.

8. Golonka E. M. Technologies for foreign language learning: A review of technology types and their effectiveness / E. M. Golonka, A. R. Bowles // Computer Assisted Language Learning. – 2014. – № 27. – P. 70-105.

9. Sanprasert N. The application of a course management system to enhance autonomy in learning English as a foreign language / N. Sanprasert // System. – 2010. – № 38. – P. 109-23.

10. Xodabande I. The effectiveness of social media network Telegram in teaching English language pronunciation to Iranian EFL learners / I. Xodabande // Cogent Education. – 2017. – Volume 4 (1). – P. 28-35.

Abstract. *The article considers the role of the Internet and Internet technologies related to the use of a foreign language in virtual social networks. It is pointed out that they provide participants with a wide range of opportunities for fruitful and real use of language in practice. It is emphasized that the introduction of Internet technologies in the process of studying a foreign language creates the conditions for intensification of the educational process and provides a transition from mechanical learning to master the ability to acquire new knowledge, and accelerates learning, promotes motivation, individualizes learning and generally improves the quality of assimilation of the material.*

Key words: *information and communication technologies; mobile technologies, games and social networks; Internet; "Network life".*

Стаття відправлена: 07.02.2021 р.

© Рибалка Н.В.

УДК 372.879.6

LEADERSHIP STYLE AS A RELATIONSHIP FORM OF PHYSICAL CULTURE'S TEACHERS WITH STUDENTS**СТИЛЬ РУКОВОДСТВА КАК ФОРМА ОТНОШЕНИЙ УЧИТЕЛЯ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ С УЧЕНИКАМИ****Кобер И.Х./ Kober I.H***к.п.н. профессор/ k.p.n.professor***Шарипова Г.К./ Sharipova G.K.***Ст. преподаватель/ Senior Lecturer***Мустафина К.К./Mustafina K.K***Ст. преподаватель/ Senior Lecturer**Таразский государственный университет им. М. Х. Дулати**Taraz State University named after M. Kh. Dulaty*

Аннотация. Одна из важнейших функций педагога, характеризующая его профессиональное мастерство - это функция управления (руководство) деятельностью учащихся. Поэтому слова «учитель» и «руководитель» будут использоваться как синонимы, отражающие управленческую функцию в педагогической деятельности.

Во все времена исключительно значение во взаимоотношениях людей придавалось стилю. Стиль – одежда мыслей, это сам человек. Подтверждение сказанному можно найти в толковании понятия стиля работы, которая характеризуется как совокупность типичных и относительно устойчивых приемов воздействия руководителя на подчиненных с целью эффективного выполнения функции управления в достижении поставленных задач.

Стиль руководства выражается в том, какими приемами учитель побуждает коллектив к действию, к инициативному и творческому решению задач, стоящих перед классом, как контролирует результаты деятельности. Учитель взаимодействует не только с учащимися, но и с коллегами, администрацией, родителями учащихся. В этих взаимоотношениях также отражены способы воздействия, которые характеризуют стиль деятельности учителя.

Ключевые слова: стиль руководства, управление коллективом, деятельность педагога, гуманистические, авторитарный, либеральный, демократический.

Обычно стиль отличается устойчивостью, но устойчивость эта относительная, поскольку стилю присуща и определенная динамика, которая определяется рядом объективных факторов. Умение быть мобильным в стилевых проявлениях рассматривается как достоинство и многими специалистами ценится так высоко, что, по их завершению, «наилучший тип руководителя – это динамический» и что «умение руководить – это умение менять стиль руководства».

Было бы неправильным сводить стиль деятельности педагога только к его личностным качествам и оценивать этот стиль как своеобразную форму проявления его индивидуальности. Дело в том, что особенности личности педагога при всей их значимости далеко не исчерпывают компоненты, формирующие присущий ему стиль управления. Личностные особенности педагога отражают субъективное начало стиля, но стиль всегда имеет и некоторую общую объективную основу.

Личностные качества педагога оказывают существенное влияние на характер и форму применения различных методов управления коллективом, что

обязательно проявляется в стиле руководства. Ведь личность характеризуется не только тем, что она делает, но и тем, как она осуществляет ту или иную деятельность. И если круг обязанностей педагога предписывается должностной инструкцией, то вопросы, связанные с тем, как их следует исполнять, решает сам учитель.

Стиль деятельности педагога во многом характеризуют отношения с учениками. Сложность и разнообразие этих отношений определяют высокую вариативность конкретных стилей руководства, которые могут классифицироваться по различным признакам. Помимо общепринятых классификаций, которые мы рассмотрим далее, в данный исторический период развития общества актуален стиль, ориентированный на гуманизацию отношений учителя и ученика. Поскольку учитель осуществляет свою профессиональную деятельность в системе отношений не только с учениками, но и с педагогическим коллективом школы и не может быть свободен и независим от этой системы, следовательно, она также строится на гуманистических основах.

Стиль отношений во многом складывается подсознательно и постепенно, но это не значит, что стиль формируется стихийно. Процесс становления стиля деятельности следует рассматривать как сложный, многофакторный процесс, длящийся достаточно долго. К тому же тот или иной стиль руководства в чистом виде обычно не встречается. В реальной жизни в поведении почти каждого руководителя наблюдаются общие черты, присущие различным стилям при доминирующей роли какого – нибудь одного из них.

Наиболее известная классификация стилей, предложенная в свое время А.А.Бодалевым. Наиболее распространенным является выделение трех стилей руководства: директивный (авторитарный), либеральный (попустительский, анархический, игнорирующий), демократический (коллегиальный).

Директивный (авторитарный) стиль руководства коллективом.

При авторитарном стиле руководства педагог единолично решает все вопросы, касающиеся жизнедеятельности коллектива, определяет каждую конкретную цель, исходя лишь из собственных установок. Никому не позволяет «сесть себе на шею». В общении подчас не выдержан, а то и груб, но не обязательно. Он может быть и благожелательным автократом, корректным, внимательно выслушивать и на показ оценивать идею учеников, но пренебрегать их мнениями при принятии окончательного решения. Любая инициатива учащихся воспринимается как акт своеволия, как посягательство на авторитет педагога. Авторитарный стиль может выражаться в двух тактических действиях: диктат и опека. И в том и другом случае педагог собою подменяет ученика, принимает за него решение. Может быть жесткая манера действий – диктат и мягкая запятая, но также навязчивая – опека, но обе эти тактики сдерживают развитие самостоятельности ученика и формируют такую черту характера, как зависимость. В случае противодействия властному давлению педагога такой стиль руководства ведет к конфронтации. В практике сугубо авторитарный стиль руководства бывает представлен довольно редко. Следует признать, что иногда присущие автократу методы и приемы работы могут

вызывать уважение и даже симпатию благодаря оперативному решению задач. Но это указывает лишь на то, что ситуативно этот стиль может быть весьма эффективным, но речь в основном шла об общей стилевой тенденции педагогической деятельности учителя в руководстве коллективом.

Не редко авторитарность, позволяющая держать дистанцию, служит маскировкой некомпетентности руководителя.

Либеральный (попустительский, анархический, игнорирующий) стиль руководства коллективом.

Либеральный стиль руководства отличают отсутствие размаха в деятельности, безынициативность и постоянное ожидание указаний сверху, нежелание принять на себя ответственность за решения и их последствия.

Данный стиль руководства характеризуется стремлением педагога максимально облегчить задачу и не брать на себя серьезных обязательств. Формально выполняя свои обязанности, он пытается самоустраниться от руководства, избежать роли воспитателя, ограничившись выполнением лишь преподавательской функции. Этот стиль руководства может использоваться как средство реализации тактики невмешательства, причины которой могут быть самые разные, например, несогласие с решением администрации назначить учителя классным руководителем.

В основе либерального стиля руководства лежит безразличное отношение к этой деятельности. И как следствие – потеря педагогом контроля за учениками, отсутствие у него адекватных, отражающих реальность знаний о взаимоотношениях в коллективе, неспособность позитивно влиять на становление личности учащихся. Успеваемость и дисциплина в классах, руководимых такими педагогами, как правило, неудовлетворительная. На первый взгляд, либеральный стиль не только не имеет ничего общего с авторитарным, но и противостоит ему. Однако в позиции педагогов прослеживается немало общего. В первую очередь это явная обособленность от учеников, отчужденность, демонстративное подчеркивание исключительности своего положения в коллективе.

Становление либерального стиля может объясняться многими причинами. К их числу можно отнести темперамент и характер педагога. Большей частью такие педагоги по натуре люди добродушные, нерешительные, боящиеся ссор и конфликтов. Другая причина может заключаться в том, что руководитель-либерал, являясь высокотворческой личностью, целиком захвачен какой-либо сферой своих интересов, но организаторским талантом не обладает. Как уже указывалось, либеральный стиль учителя может быть формой протеста, несогласия с тем или иным решением администрации.

Демократический (коллегиальный) стиль руководства.

Подлинной альтернативой и авторитарному, и либеральному стилям руководства служит стиль демократический.

Для этого стиля педагогического руководства характерен ориентир на стимулирование активности учеников. Основной рычаг управления, используемый учителем, – опора на коллектив. Конфликты он воспринимает как объективное явление, старается из них извлечь воспитательную пользу на

будущее, вникая в их первопричину и суть. Там, где автократ действовал бы приказом, требуя беспрекословного исполнения своих распоряжений, демократ добивается желаемого результата убеждением.

Ему присущи активно-положительное отношение к учащимся, адекватная оценка их возможностей, успехов и неудач.

Педагогам-демократам свойственно чаще всего ровное общение, но в целях воспитательного воздействия они используют и иронию, и шутку, и приветливую теплую интонацию. Это – общая тенденция общения. Однако ситуативно, в зависимости от особенностей проступка учащегося, они могут высказать свое отношение в жестком и требовательном тоне.

Сравнительный анализ показывает, что демократичные педагоги нередко авансируют ученикам свое хорошее отношение и доверие, т.е. прогнозируют развитие личности, исходя из оптимистической гипотезы, и тем самым стимулируют ее развитие.

Устанавливая те или иные взаимоотношения, необходимо ориентироваться на возрастные особенности школьников. Для учащихся позиция учителя всегда эмоционально значима в силу того, что учитель наделен функцией оценивания. От того, какую информацию о личности ребенка дает учитель родителям, другим взрослым, сверстникам, во многом зависит эмоциональное благополучие ребенка в этих сферах общения.

Таким образом, для решения задач воспитания далеко не безразлично, какие взаимоотношения существуют внутри педагогического коллектива. Оптимизация межличностных отношений – непереносимое условие успешного руководства развитием коллектива.

Литература:

1. Березовин Н.А., Коломинский Я.Л. Учитель и детский коллектив. – Минск, 1975.
2. Омаров А.М. Руководитель: Размышления о стиле управления. –М., 1987.
3. Леонтьев А.А. Педагогическое общение.-М., 1996. –С.27-30.
4. Аникеева Н.П. Учителю о психологическом климате в коллективе.-М.,1983.

Abstract. One of the most important functions of a teacher, which characterizes his professional skills, is the function of management (guidance) of students' activities. Therefore, the words "teacher" and "leader" will be used as synonyms reflecting the managerial function in teaching.

At all times, style has been given exceptional importance in human relationships. Style is the clothing of thoughts; it is the person himself. Confirmation of what has been said can be found in the interpretation of the concept of work style, which is characterized as a set of typical and relatively stable methods of influencing the head of subordinates in order to effectively perform the management function in achieving the assigned tasks.

The style of leadership is expressed in what techniques the teacher encourages the team to take action, to proactively and creatively solve the problems facing the class, how he controls the results of the activity. The teacher interacts not only with students, but also with colleagues, administration, and parents of students. These relationships also reflect the methods of influence that characterize the style of the teacher's activity.

Keywords: leadership style, team management, teacher activity, humanistic, authoritarian, liberal, democratic.

Статья отправлена: 08.02.21 г.

© Шарипова Г.К.

УДК 658.51

LEAN PRODUCTION AT THE UNIVERSITY «БЕРЕЖЛИВОЕ ПРОИЗВОДСТВО» В УНИВЕРСИТЕТЕ

Iudin S.V. / Юдин С.В.¹

d.t.s., prof. / д.т.н., проф.

ORCID: 0000-0003-0433-3331

SPIN: 5540-5780

Egorushkina T.N. / Егорушкина Т.Н.¹

с.е.с., as.prof. / к.э.н., доц.

ORCID: 0000-0002-4305-1671

SPIN: 4738-7114

Vorontsova N.V. / Воронцова Н.В.¹

с.т.с., as.prof. / к.т.н., доц.

SPIN: 5094-1625

Iudin A.S. / Юдин А.С.¹

с.т.с. / к.т.н.

SPIN: 1926-3500

¹Tula Branch of Plekhanov Russian University of Economics, Tula, Lenin Avenue, 53¹Тульский филиал РЭУ им. Г.В. Плеханова, Тула, проспект Ленина, 53

Аннотация. Приведена краткая история развития систем управления качеством. Рассмотрена специфика понятия «бережливое производство» в производственных, государственных и образовательных учреждениях. Показано, что в настоящее время отсутствует возможность реального применения концепции бережливого производства в учреждениях высшего образования. Необходимо провести предварительную работу по определению понятий, в частности, понятия «качество», в образовании и выработать числовые критерии несоответствия; определить цели и задачи, решение которых необходимо для достижения этих целей.

Ключевые слова: менеджмент качества; система менеджмента качества; высшее образование; бережливое производство

Вступление.

Бережливое производство – одно из многих направлений улучшения производства, но именно ее концепции захватили весь мир. Области применения этого метода самые разнообразные. Это и промышленное производство, пищевое, производство товаров широкого потребления, организация труда в офисах, медицинских учреждениях и др.

В Российской Федерации проводниками этого метода стали Новгородское ООО «Центр «Приоритет», АО «Концерн ВКО «Алмаз-Антей», НИУ «Высшая школа экономики», Государственная корпорация по атомной энергии «Росатом» и другие государственные и коммерческие структуры.

Основной текст

Бережливое производство – одно из многих направлений улучшения производства, но именно ее концепции захватили весь мир. Области применения этого метода самые разнообразные. Это и промышленное производство, пищевое, производство товаров широкого потребления, организация труда в офисах, медицинских учреждениях и др.

В Российской Федерации проводниками этого метода стали Новгородское

ООО «Центр «Приоритет», АО «Концерн ВКО «Алмаз-Антей», НИУ «Высшая школа экономики», Государственная корпорация по атомной энергии «Росатом» и другие государственные и коммерческие структуры.

Важно отметить, что внедрение стандартов бережливого производства не может начинаться с нуля. До этого на предприятии (организации) должна функционировать в соответствии со стандартами серии ИСО 9000 система менеджмента качества. Если она не является эффективной, то мы не сможем перейти на более высокий уровень организации труда и системы управления, каковым и является бережливое производство.

Обычно все указанные выше методы рассматриваются в применении к промышленным предприятиям. В первую очередь это связано с тем, что там достаточно просто определить понятие брака или несоответствия и выработать числовые критерии принятия решений. Со временем соответствующие подходы были распространены и на деятельность управленческих структур, офисов и т.п. Более того, уже несколько лет можно говорить не только о бережливом офисе, но и о бережливом государстве.

Яркими примерами здесь являются налоговая инспекция, сайт «Госуслуги.ру», МФЦ, медицина. Здесь также просто сформировать числовые критерии несоответствий.

Последние годы начало развиваться такое направление как «Бережливый вуз». Была создана «Ассоциация бережливых вузов», в которой на данный момент входят 13 вузов.

Сложность использования концепции бережливого производства в университете заключается в том, что до сих пор:

1) нет непротиворечивой системы постановки целей функционирования университета, что приводит к невозможности постановки задач;

2) отсутствуют объективные числовые критерии качества работы вуза. Здесь следует отметить, что с точки зрения авторов основное назначение вуза – готовить квалифицированных специалистов. Но, что такое квалифицированный специалист? В настоящее время предполагается, что работа вуза в соответствии со стандартами ФГОС, наличием огромного количества документов, которые мы вынуждены составлять, при этом постоянно их меняя, гарантирует качество выпускников. Полагаем, что многие работники высшей школы согласятся, что не все так просто. Прежде всего следует четко определить понятие «квалифицированный специалист» и разработать числовые критерии соответствия, а также установить граничные значения этих критериев;

3) начинать необходимо с постановки цели и обучения персонала, в том числе, как руководителей, так и профессорско-преподавательского состава с одновременным разъяснением, какие преимущества получит каждый сотрудник [1, 2, 3].

Учитывая низкую эффективность существующей системы менеджмента качества, построенных в соответствии с ИСО 9001-2015, возникает сомнение в том, что внедрение принципов бережливого производства позволит достичь декларируемых целей. Прежде чем внедрять эту систему необходимо добиться широкого использования статистических методов контроля качества (а мы пока

не имеет нужных критериев), реальной, а не бумажной, оптимизации по ИСО 9001.

Необходимо отметить, что даже на современных российских предприятиях возникают проблемы, связанные с функционированием СМК. Авторы несколько раз выезжали на проверку СМК разных предприятий, которые только что прошли сертификацию по ИСО 9001. Во время инспекций среднее количество найденных несоответствий по пунктам стандарта составило 200. Соответственно и внедрение системы БП на них также буксовало.

В работах, посвященных концепции «бережливый вуз», нет четкого определения качества, нет целей, а то, что представлено [4, 5, 6, 7], с точки зрения авторов не является руководством к применению.

Заключение и выводы.

На основании вышеизложенного можно сделать вывод о том, что в настоящее время отсутствует возможность реального применения концепции бережливого производства в учреждениях высшего образования. Необходимо провести предварительную работу по определению понятий, в частности, понятия «качество», в образовании и выработать числовые критерии несоответствия; определить цели и задачи, решение которых необходимо для достижения этих целей.

Литература:

1. Акмаева Р. И., Лунев А. П., Минева О. К., А. Г. Фади́на, Томашевская Ю. Н. Практика применения философии бережливого производства в организациях высшего образования // Вестник АГТУ. Сер.: Экономика. 2019. № 1. С. 96-112. DOI: 10.24143/2073-5537-2019-1-96-112
2. Гайворонская С.А. Система управления по целям SQDCM: опыт бережливого вуза // Вестник Майкопского государственного технологического университета. 2019. Вып. 4(43). С. 153-164. DOI: 10.24411/2078-1024-2019-14016
3. Гайворонская С.А. Практика внедрения бережливых технологий в систему управления вузом: проектный подход // Университетское управление: практика и анализ / University Management: Practice and Analysis. 2019, 23 (4), с. 104-115. DOI 10.15826/umpra.2019.04.032
4. Авдеева Е.С. Бережливое производство и высшее учебное заведение: основные мифы // Вестник института экономических исследований 2019, № 3(15), с. 13-18
5. Владыка М.В., Горбунова Е.И., Полевой И.Н. Применение инструментов бережливого производства в системе высшего образования // Научный результат. Экономические исследования. – Т.5, №1, 2019, с. 11-19
6. Глущенко В.В., Глущенко И.И. Методология и организационная культура повышения качества образования в вузе на основе теории бережливости в условиях развития экономики знаний // Бюллетень науки и практики / Bulletin of Science and Practice. 2018. Т. 4. № 7. С. 258-322.
7. Острикова С.А., Андросова А.В., Дубская А.С. Формирование корпоративной культуры вуза на основе использования компетенций

бережливого производства // Научный результат. Экономические исследования.
– Т.5, №1, 2019, с. 43-51

Abstract. *A brief history of the development of quality management systems is given. The article considers the specifics of the concept of "lean production" in industrial, state and educational institutions. It is shown that at present there is no possibility of real application of the concept of lean production in higher education institutions. It is necessary to carry out preliminary work on the definition of concepts, in particular, the concept of "quality", in education and to develop numerical criteria for non-compliance; to determine the goals and objectives that are necessary to achieve these goals*

Key words: *quality management; quality management system; higher education; lean manufacturing*

© Юдин С.В., Егорушкина Т.Н., Воронцова Н.В., Юдин А.С.

УДК 378.026.1:378.147-057.875:57

THE ROLE OF RESEARCH IN THE TEACHING OF BIOLOGY STUDENTS РОЛЬ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ РАБОТЫ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ-БИОЛОГОВ

Hadanovich A.V. / Хаданович А.В.

с.с.с., as. prof. / к.х.н., доцент

Pyrh O.V. / Пырх О.В.

senior lecturer / старший преподаватель

Francisk Scorina Gomel State University, Gomel, Sovetskaya 108, 246019

Гомельский государственный университет им. Ф. Скорины,

Гомель, ул. Советская, 108, 246019

Аннотация. В работе рассматриваются вопросы, посвященные проблеме организации научно-исследовательской работы студентов на кафедре химии биологического факультета. Показана связь лабораторных практикумов, практик различного направления с формированием умений и навыков студентов, применяемых при выполнении научных исследований. Результаты анкетирования студентов свидетельствуют о повышении познавательного интереса к выполнению научных работ после прохождения некоторых этапов подготовки их к постановке и проведению научных экспериментов.

Ключевые слова: научно-исследовательская, лаборатория, опыт, обучение, катионы, исследования, задачи, расчеты, методики, аналитическая, химия, курсовая работа, дипломная работа.

Научно-исследовательская работа студентов на биологическом факультете вуза включает множество элементов. В наиболее полном объеме элементы научно-исследовательской работы включены в учебный процесс на старших курсах: при прохождении дисциплин специализации, а также при выполнении курсовых и дипломных работ. Однако если студент с элементами научного исследования встретится впервые на втором либо третьем курсе, то он не сможет своевременно освоить все элементы и операции научного исследования. Опыт работы на кафедре химии показал, что освоение элементов исследовательского характера проходит эффективнее, если студенты сталкиваются с вопросами, требующими творческого подхода к решению, многократно в разных ситуациях [1].

Первым этапом научной деятельности студентов является активная работа на лабораторных занятиях. На первом курсе изучение химии начинается с дисциплины «Химия», раздела «Неорганическая химия». Дисциплина рассчитана на один семестр, в ходе которого студентами преимущественно изучаются вопросы общей химии и химии элементов. На втором курсе они знакомятся с основами качественного и количественного анализа, где большое внимание уделяется основным аспектам экологической химии. Часть работ проводится с применением методов качественного и количественного анализа гомо- и гетеросоединений, с использованием приборов и оборудования для выполнения физико-химических анализов, изучению свойств элементов и их соединений с целью использования в качестве средств защиты растений. С помощью умелого руководства учебной и самостоятельной работой студентов можно добиться от них систематической работы в процессе обучения, что

влияет на качество усвоения изучаемого материала, а также, следовательно, на качество подготовки студентов в целом.

Важной ступенью в развитии навыков практической деятельности в ходе научных исследований студентов является прохождение ими различных видов практик [2]. Целью практик является закрепление, расширение и углубление полученных теоретических знаний по изучаемым дисциплинам, приобретение практических навыков, а также выработка умений применять их при решении конкретных вопросов. В ходе практики студенты знакомятся с принципами организации работы в химических лабораториях, приобретают навыки самостоятельного ведения научно-исследовательской работы, овладевают методиками проведения химического эксперимента и обработки полученных результатов. В течение всего периода практики студенты выполняют лабораторные работы в соответствии с программой практики. Кроме этого, каждому студенту выдается индивидуальное задание в соответствии с тематикой курсовых работ, учитывающее теоретическую подготовку студента и конкретные возможности для выполнения.

Основной задачей курсовых работ является подготовка студентов к выполнению комплекса взаимосвязанных задач, объединенных некоторой общей темой. С выполнения курсовых работ начинается профессиональное становление студентов, определение их наклонностей в самостоятельном решении задач, связанных с будущей деятельностью. При выполнении курсовых работ проверяется способность студентов творчески мыслить и находить оптимальные пути в выборе решений; происходит активный процесс закрепления знаний, полученных на лекциях и других занятиях; пополнение этих знаний путем самостоятельного обращения к специальной литературе, вспомогательным и справочным пособиям.

Как всякая форма подготовки специалиста, студенческая научная работа требует обоснования выбора темы, ее систематического и глубокого научного направления. Особенно большое значение приобретает в этом плане последовательное повышение степени сложности научного студенческого исследования и овладение методами современной науки. Так, первая курсовая работа представляет собой обзор литературных данных, посвященных проблеме исследования. В дальнейшем одной из существенных задач курсовой работы является экспериментальное раскрытие теоретических положений изучаемой проблемы, ознакомление студентов с основными методами проведения научного эксперимента и обработки полученных результатов методами математической статистики. Для курсовых работ широко используют также материалы, полученные студентами во время практики. Теснейшим образом с курсовыми работами связаны практические занятия по соответствующим курсам, где намечается тематика этих работ, порядок их выполнения, связь между дисциплинами учебного плана и т.д. Преподавателями кафедры химии систематически проводятся консультации, которые позволяют наблюдать за работой студентов по выполнению курсовых работ и соответственно оценивать их качество и состояние. Личное участие студентов в исследованиях приучает их к самостоятельности поисков и

помогает более обоснованно прогнозировать развитие избранной научной области.

Для студентов, работы которых научным руководителем допущены к защите, кафедра организует защиту курсовых работ. Защита работ производится в присутствии комиссии из нескольких преподавателей, кандидатуры которых утверждены на заседании кафедры. Преподаватели, входящие в состав комиссии, и присутствующие на защите студенты могут задать вопросы по содержанию работы. На защите студент выступает с кратким сообщением по итогам исследований и отвечает на вопросы членов комиссии, защищая свои оригинальные решения и понимание проблемы.

Несомненно, что высшее образование должно становиться все более конкурентоспособным. На каждом уровне обучения необходимо развивать у студентов творческое мышление, исследовательские умения и навыки, без которых трудно реализовываться на рынке труда. В связи с этим научно-исследовательская деятельность приобретает все большее значение и превращается в один из основных компонентов профессиональной подготовки будущего специалиста. Участие студентов в научно-исследовательской работе является необходимым условием подготовки будущего конкурентоспособного специалиста. Научно-исследовательскую работу студентов условно можно разделить на НИР, включенную в учебный процесс и проводимую в учебное время в соответствии с учебными планами и программами (специальные лекционные курсы по основам научных исследований, различного вида учебные занятия с элементами научных исследований, учебно-исследовательская работа студентов), а также на работу, выполняемую студентами во внеучебное время. Работа, проводимая во внеучебное время, проводится с применением целого ряда форм: участие обучающихся в выполнении НИР; работа в научных кружках; участие в работе конференций, семинаров и круглых столов; подготовка публикаций в научные журналы и сборники докладов, материалов и тезисов конференций; участие в конкурсах (республиканских, всероссийских, международных).

С целью выявления степени влияния применяемых форм работы на развитие познавательного интереса студентов к проведению научных исследований нами проведено анкетирование обучающихся на втором курсе. Респондентам предложено три вопроса: способствовало ли выполнение заданий творческого характера по общей и аналитической химии проявить интерес к выполнению научных исследований; помогло ли Вам участие в работе научных объединений на кафедре химии в выборе тематики научных исследований; способствовал ли опыт выполнения практических заданий в период учебной ознакомительной практики развитию познавательного интереса к предмету химия и выполняемой научной работе. Анализ результатов анкетирования показал, что 76,2 % респондентов ответили утвердительно на предложенные вопросы. 23,8 процентов опрошенных в ответах указали, что химия слишком сложна для их восприятия.

Таким образом, возможность включения элементов научно-исследовательской работы в учебный процесс, начиная с первого курса,

позволяет вырабатывать у студентов навыки и умения в проведении исследовательской работы.

Литература:

1. Петрова Е.В. Роль исследовательской работы в современной системе биологического образования/ Е.В. Петрова // Успехи современного естествознания. – 2004. – № 5. – С. 73 –76;
2. Хаданович, А.В. Практико-ориентированный подход как основной фактор подготовки высококвалифицированных специалистов-биологов / А.В. Хаданович, О.В. Пырх// Актуальные проблемы химического образования в средней и высшей школе: сб. научных статей / редкол.: И.М. Прищепа (гл. ред.) [и др.]. – Витебск: ВГУ им. П.М. Машерова, 2018. – С. 318 – 320.

Abstract. *The work deals with the problem of organizing the research work of students at the Department of Chemistry of the Faculty of Biology. The connection of laboratory workshops, practices of different directions with formation of skills and skills of students used in carrying out scientific research is shown. The results of the questionnaire of students indicate an increase in cognitive interest in performing scientific work after passing through some stages of preparation for their production and conducting scientific experiments.*

Key words: *research, laboratory, experience, training, cations, research, tasks, calculations, methods, analytical, chemistry, coursework, thesis.*

Статья отправлена:

© Пырх О.В.

УДК 37.013

SUBJECTIVIZATION OF THE PRIMARY SCHOOL TEACHER IN THE CONDITIONS OF EDUCATIONAL DIALOGUE: AXOLOGICAL ASPECT**СУБ'ЄКТИВІЗАЦІЯ УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНОГО ДІАЛОГУ: АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ**

Vykhreshch V.O. / Вихрущ В.О.

d.p.s., prof. / д. п. н., проф.

ORCID: orcid.org/0000-0003-3469-2343

Lviv Polytechnic National University, Lviv, St.Banderu St., 12, 79000

Національний університет "Львівська політехніка",

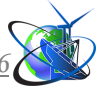
Львів, вул. Ст.Бандери, 12, 79000

Анотація. У статті представлено підхід до осмислення суті навчального діалогу як дидактичного феномену, який базується на новій філософії освіти і пов'язаний із зміною «картезіанського» типу учителя на учителя-маєвтика. Освіта розглядається як практика свободи. В умовах едіфікації і нової діяльнісної парадигми освіти відбуваються процеси, пов'язані із зміною педагогічної ментальності навчального діалогу: він набуває іншого ієрархічного характеру. Технократичний напрям розглядає учителя як керівника і наглядча, натомість едіфікація (формування себе за допомогою діалогу) передбачає заміну «директивного» розуму на «герменевтичний». Навчальний діалог розглядається як форма герменевтического дискурсу, за допомогою якого встановлюються різноманітні зв'язки між нашою власною культурою (або навчальною дисципліною) та іншими культурами. Педагог виступає у ролі координатора і сотворця по дослідженню навколишнього світу, допомагає учневі певним чином зафіксувати його життєву ситуацію, його суб'єктивний досвід і таким чином формує особистість на основі вирішення таких проблем. За допомогою діалогу, що включає усіх його учасників у процес навчання, можна перейти від пасивного прийняття ситуації до критичного осмислення того, що раніше сприймалося як незаперечне; в міру подолання одних складних проблемних ситуацій виникають нові, процес їх усвідомлення повинен запускатися знову і знову; на такій основі учень залучається до соціально значимих дій. Організатором такої стратегії пізнання є учитель-герменевтик, який здатний працювати не тільки зі знаннями, але із різними культурними ситуаціями, різними стилями мислення, із ідеями різних культур, різними ментальними структурами і таким чином забезпечувати пошук істини. Новий тип учителя характеризується рядом детермінант і обумовлений появою принципово нової його поведінки, не пов'язаної із конкретним змістом навчального предмета, а його завданням є формування культури розуміння і розширення особистісного творчого потенціалу, вести учня через точки «здивування», вводити у екзистенційно значиму ситуацію, змушувати розв'язувати світоглядні питання, створювати «апорії», зіштовхувати із антиноміями, ставити запитання, на які ще не знайдено відповіді. Його діяльність обумовлює принцип відмови від однозначних рішень, відмови від отримання абсолютного знання (знання у готовому вигляді). Пропонуються загальнометодичні рекомендації щодо навчального діалогу, подається порівняльна характеристика навчального діалогу та навчальної бесіди, технологія проведення сократичної бесіди та інших продуктивних методів навчання.

Ключові слова: едіфікація освіти, навчальний діалог, практика свободи в освіті, учитель-герменевтик, навчальна проблема.

Загальна постановка проблеми.

Сутнісними характеристиками парадигми освіти, що виникла в результаті наукової революції XVII-XVIII століть є сциєнтизм, лінійний характер, монологізм, авторитаризм і механіцизм. Ті самі якості притаманні і

раціональному типу, що формується відповідною моделлю освіти. Освіта, будучи одним із найважливіших засобів трансляції культури і соціалізації індивідів, завжди детермінується моделлю культури. Сучасна трансформація культури робить неминучими істотні зміни у системі освіти, змушує до пошуків нових ідей як в філософії освіти, так і у педагогіці, зокрема щодо, зміни «картезіанського» типу учителя.

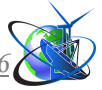
Нову педагогіку називають «критичною педагогікою», її представники піддають різкій критиці сучасну школу, сформовані методи виховання і освіти. Вони вказують, що головна мета, якій служить педагогічна діяльність у системі чинної освіти, передбачає адаптацію дітей до існуючих форм влади, елементом якої є сучасна школа. Вони стурбовані домінуванням технократичного підходу у педагогічному просторі і відсутністю критичного ставлення самих педагогів до власної педагогічної практики. Вони відзначають, що школа не формує уявлення дітей про досвід як результат активної пізнавальної діяльності і відкидають такий підхід, за якого пріоритетними є турботи про освоєння і відточування продуктивних педагогічних технологій. Особливо загострилися вказані проблеми через кардинальну зміну характеру комунікації учителя та учнів в умовах пандемії та карантинних заходів, коли можливості повноцінної педагогічної взаємодії виявилися суттєво обмеженими.

Мета статті - проаналізувати процеси, пов'язані із зміною педагогічної ментальності в умовах едіфікації і нової парадигми, зокрема, суб'єктності учителя як учасника дидактичної взаємодії нового типу.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Найважливішою особливістю культури Нового часу, а, отже, і системи початкової освіти, є її моногологічність. «Розум проявляє повагу тільки до того, що може встояти перед його вільним і відкритим випробуванням», - стверджував І. Кант. Освіта в свою чергу покликана висвітлити розумом реальність і майбутнє, а роль учителя зводиться до уміння провести учня найкоротшим шляхом від незнання до знання, від запитань до відповідей, від омани до істини, яка йому відома. Учитель виступає повноважним представником Розуму: він передає знання, контролює правильність засвоєння, оцінює. Учитель монополює володіє істиною, яка до того ж є однозначною і незаперечною. Підсумкова оцінка визначається мірою освоєння готового знання. Позиція учителя у такій ситуації неминуче виявляється авторитарною. Якщо тут і виникає діалог, то він набуває ієрархічного характеру: знизу - догори або згори донизу.

Ще однією характеристикою моделі освіти Нового часу є її «механічний» характер. Природно, що модель освіти є ідеалізацією і у чистому вигляді ніде не зустрічається. Тим більше, що талановитий учитель завжди прагне вийти за межі освітньої парадигми і, навіть, зруйнувати її. Типовий «середньоарифметичний» учитель «картезіанського» зразка сприймає учня як резервуар, який потрібно наповнити знаннями, знання - як готовий продукт науки, а себе як провідника, що транслює знання, або особу, яка контролює цей процес.

Технократичний напрям розглядає учителя як керівника і наглядча, учительська праця зводиться до вимірювання досягнень учнів і управління їх поведінкою, а учням при цьому відводиться роль об'єктів управління.

«Візуальна (комп'ютерна) революція» вимагає формування іншого типу розуму, здатного до інтерпретації, до розуміння різноманітних смислових значень, до орієнтування в складному організованому інформаційному просторі. Вона детермінує потребу заміни «директивного» розуму «герменевтичним».

У зв'язку із новими викликами суспільства Р. Рорті увів новий термін «*edification*» (едифікація) для більш точного позначення процесу «формування себе за допомогою діалогу», оскільки вважав, що «*education*» (освіта) звучить занадто спрощено. Едифікація, вважає він, - це форма герменевтического дискурсу, за допомогою якого встановлюються різноманітні зв'язки між нашою власною культурою (або навчальною дисципліною) та іншими культурами. Р. Рорті розрізняє два типи освіти: долучення до існуючої традиційної культури і власне едифікація - долучення до різноманіття сучасної культури, завдяки самостійним зусиллям і усвідомленню результатів власного досвіду і роздумів [12].

П.Фрайре у книгах «Педагогіка пригноблених» і «Формування критичної свідомості» підкреслює зв'язок між певними формами комунікації (монолог) і наростаючою в результаті їх використання дегуманізацією особистості [13]. Основою створення "товариства спільного виживання", за І. Іллічем, виступає поліфункціональний діалог, який дозволяє покінути із обожнюванням науки, із спотворенням мови і відлученням громадян від прийняття значущих соціальних рішень [6]. П. Фрайре розвиває ідеї, раніше висловлені І.Іллічем, Т.Куном, К. Ясперсом, застосовуючи їх до сфери освіти, навчання і виховання. Невипадково один із розділів його книги називається «Освіта як практика свободи».

На думку П. Фрейре, як і Дж. Дьюї, досвід, який формує особистість, складається із вирішення проблем. П. Фрейре стверджує, що в міру перетворення оточуючого, будуть виникати нові проблеми, в свою чергу передбачають нові кордони, нові межі». П. Фрейре говорить про проблемне навчання оскільки воно забезпечує формування особистості, здатної реалізувати свої можливості, вийти за свої межі, рухатися і дивитися вперед, що є шляхом чіткого розуміння того, ким є особистість, чи здатна вона розумно обирати напрям руху і будувати власне майбутнє».

Відправною точкою для встановлення форм освіти, що несуть звільнення, є безпосередній життєвий світ індивіда. Вчити, згідно П. Фрейре, означає показувати, як цінності, втілені у структурах повсякдення, обмежують мислення і поведінку людини. Оскільки особистість, яка повинна долати своє залежне становище, часто пригнічена і пригнічена до такої міри, що її повсякденний досвід здається їй єдиною можливим, необхідно, щоб педагог (який виступає у ролі координатора і сотворця по дослідженню) допоміг учневі певним чином зафіксувати його життєву ситуацію. Цей процес фіксації, якому автор протиставляє роботу за чужими і далекими від його власних інтересів

програмами, що не мають ніякого відношення до життєвого досвіду учнів, спонукає їх подивитися з боку на самих себе, на ті структури особистості, які склалися під дією зовнішніх соціальних умов, були несвідомо запозичені ззовні [13].

За допомогою діалогу, що включає усіх його учасників у процес навчання, можна перейти від пасивного прийняття ситуації до критичного осмислення того, що раніше сприймалося як незаперечне. Сформульовані при цьому поняття допомагають осмислити зміни і усвідомити необхідність перетворення реальності, а оскільки в міру подолання одних складних проблемних ситуацій виникають нові, процес їх усвідомлення повинен запускатися знову і знову.

Таким чином, філософи освіти І.Ілліч, Т.Кун, К. Ясперс та П.Фрейре сходяться у головному:

- освіта повинна бути, перш за все, практикою свободи спочатку у осмисленні та обговоренні життєвих ситуацій, а потім у соціально значимій дії;
- метою усіх педагогічних зусиль повинен бути життєвий світ учня, невід'ємним елементом культури якого є критичне мислення;
- адекватним засобом досягнення цієї мети виступає діалог (полілог);
- у постмодерному суспільстві освіта виступає найважливішим інструментом його перетворення, передумовою виходу із цивілізованої кризи і умовою запобігання антропологічній катастрофі [6; 12; 13].

Носієм нового типу раціональності є «людина культури» (термін В. Біблера [3]), а саме учитель-герменевтик, який здатний працювати не тільки зі знаннями, але із різними культурними ситуаціями, різними стилями мислення, із ідеями різних культур, різними ментальними структурами. Формування «людини культури» представляється актуальним завданням системи освіти.

Новий тип учителя характеризується рядом детермінант і обумовлений появою принципово нової його поведінки, не пов'язаної із конкретним змістом навчального предмета, функції якого полягають не у маніпулюванні інформацією, а у створенні певної культурної ситуації, що породжує вміння працювати зі смислами, що формує новий тип мислення. Його найважливіше завдання - формування культури розуміння і розширення особистісного творчого потенціалу. Основи діяльності подібного типу учителя були закладені у античній Греції. Біля витоків цієї традиції стояв Сократ. «Учитель - майєвтик» вводить учня у культуру, організує діалог культур, водить учня «смисловими лабіринтами», занурює у особистісні, етнокультурні, релігійні, естетичні, моральні й інші світи. Результатом занурення є не просто інтелектуальне знання, а знання, наповнене світоглядним значенням, знання екзистенціальне.

Завдання «учителя-майєвтика» - вести учня через точки «здивування», вводити у екзистенційно значиму ситуацію, змушувати розв'язувати світоглядні питання, створювати «апорії», зіштовхувати із антиноміями, ставити запитання, на які ще не знайдено відповіді. «Тільки діти і мудреці задають запитання, відповіді на які відомі усім», тому питання дітей і мудреців повинні бути покладені в основу пошуку істини.

Постмодерністський принцип відмови від однозначних рішень, відмова від отримання абсолютного знання (знання у готовому вигляді) були покладені в основу сократичних бесід. «Майєвтика» повинна увести учня у ситуацію проблем і сумнівів, тобто допомогти йому відкритися світові, звернути його до проблем буття (універсального і свого власного), доторкнутися до смисложиттєвих проблем, відкрити учневі «точки інтенсивності» (М. Мамардашвілі [11]). Усі знання, а особливо гуманітарні, мають бути пропущені через ці точки. Діалог, сократична бесіда передбачають особистісний характер спілкування, «активність мислення», відкритість співрозмовників один одному. Отже, в основу спілкування повинна бути покладена не логіка змісту предмета, а логіка культури, філософії культури і діяльності людини.

У практиці роботи сучасної початкової школи і стратегії діяльності учителя як організатора дидактичної взаємодії необхідно розрізняти навчальний діалог і бесіду як діалог у навчанні. Із цими підходами пов'язані різні стратегії діяльності учителя - суб'єкта процесу навчання.

	Бесіда як діалог у навчанні	Навчальний діалог
Основна мета	Встановлення того, як учні оволоділи конкретними фактами, запам'ятали те, що є необхідним для подальшого навчання	У процесі колективного навчання відкривається нове знання, розв'язується проблема, встановлюється алгоритм виконання поставленої задачі
Правильність формулювання запитань	Репродуктивні запитання, які формулюються за допомогою слів "згадайте", "назвіть", "наведіть приклади"	Репродуктивні запитання. Проблемні запитання, які починаються словами "чому", "для чого", "навіщо", запитання-роздуми

Разом з тим, часто організація діалогу на уроці залишається проблемою. Так, С.Белова зазначає: «Заклики до діалогу часто залишаються лише закликами, нерідко зводяться до порожніх розмов або аргументованих дискусій, які є різновидом мовної фетишизації (предмет сліпого наслідування)» [2, с.51]. Втілення ідей діалогу у педагогічну практику - справа дуже складна, і воно вимагає не «рецептурного» відтворення у дійсності тих або інших прийомів, а майстерного оволодіння кожною новою ситуацією по-новому». У рамках методичної організації уроку необхідно обрати потрібний педагогічний стиль спілкування, що дозволяє створити психологічно комфортні умови для спілкування із дітьми. Їх обумовлюють самі моделі діяльності учителя у методичному контексті організації уроків у початковій школі.

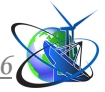
Є очевидним, що навчальний діалог можливий тільки у лідерській і партнерській моделях діяльності учителя. За таких умов і учень, і учитель «переймаються» поставленою на уроці проблемою. Для учителя вона є настільки ж гострою, як і для дитини. Учитель, як і учні, пропонує свої, індивідуальні варіанти вирішення проблеми, ставить свої запитання, створює

свої образи. Для учнів діалог - це відчуття і розуміння рівності зі своїм співрозмовником. Рівність у діалозі - це не рівність у знаннях, це рівні права на відповідальність за постановку і вирішення свого питання. Позитивний вплив навчального діалогу на уроках на формування нових умінь і комунікативної компетенції учнів полягає у такому: учні спілкуються переважну частину уроку, а учитель лише спрямовує і моделює різні форми дидактичної взаємодії; залучаються до спілкування слабовстигаючі і сором'язливі діти; учні бажають спілкуватися, рівень мотивації на уроці дуже високий завдяки використанню різних джерел створення мотивації; мовний і мовленнєвий рівні відповідають реальним можливостям даної групи

Таким чином, навчальний діалог - це особлива форма особистісно орієнтованого освоєння освітнього середовища, спеціально організована навчально-пізнавальна діяльність, у якій формуються знання, уміння, навички, розвивається комунікативна культура.

Прояви	Авторитарна модель	Лідерська модель	Партнерська модель
Вивчення нової теми	-повідомляє тему; -формулює мету; -пропонує вправи; -пояснює хід виконання; -формулює висновки; -орієнтує учнів на повне відтворення сприйнятого	-діти формулюють запитання; -учні спостерігають і порівнюють, виходячи на власне незнання; -учитель і діти виводять суттєві ознаки; -спільно будують спосіб розпізнавання нового знання	-діти на основі аналізу навчального матеріалу формулюють тему і дидактичну задачу; -діти планують спосіб розв'язання учбової задачі; -учні висувають гіпотези; -учні досліджують навчальний матеріал і формують нове знання і спосіб роботи з ним
Узагальнення і систематизація вивченого матеріалу	-ставить запитання; -пропонує дітям завдання; -пропонує набір вправ; -вимагає повного формулювання сприйнятих понять, правил; -робить сам висновки	-спільно формулюють запитання; -обирає форму узагальнення; -аналізують матеріал; -формулює висновки	-діти досліджують новий матеріал; -створюють план спілкування; -пропонують форму і спосіб; -виокремлюють недосліджені аспекти теми

Аналіз змісту підручника	-пропонує знайти необхідну сторінку; -прочитати назву теми; -аналізує зразки виконання; -задає прийом роботи	-діти розглядають підручник; -орієнтуються у його змісті; -виокремлюють призначення кожного елемента; -формулюють навчальні запитання	-діти аналізують навчальний матеріал при формулюванні теми, дидактичної задачі, виборі способів її розв'язання, узагальненні, виокремленні способів роботи із знанням,
Навчання учнів самоперевірки і самоконтролю	-перевіряє сам; -діти здійснюють взаємоперевірку; -закликає дітей до перевірки	-спільно розробляються критерії перевірки і контролю; -спільно здійснюють і змінюють способи	-визначають критерії та способи самоперевірки; -корегують, змінюють; -аналізують результати своєї роботи, встановлюють невідповідність і причини їх проявів
Робота із визначенням правила у підручнику	-пропонує дітям прочитати правило; -ставить репродуктивні запитання; -пропонує кількаразове відтворення правила учнями	-учні знаходять правило, читають і аналізують його; -відповідають на проблемні запитання; -спільно планують спосіб його застосування	-учні виводять спільне правило і співставляють його із поданим у підручнику; -ставлять до нього запитання; -планують і обговорюють спосіб роботи із правилом
Робота із алгоритмами	_ пред'являє учням алгоритму готовому вигляді; -учні перечитують кожен крок у алгоритмі; -перед виконанням вправи учні відтворюють алгоритм повністю	-спільно будують алгоритм - пояснюють необхідність виконання дій; -використовують алгоритм у процесі роботи; -змінюють і корегують алгоритм	-виводять алгоритм і порівнюють із уже існуючим; -добудовують, переробляють; -порівнюють із іншими

Робота із ілюстраціями, схемами	-ставить запитання і дає завдання;	-визначає їх необхідність на уроці; -використовує у розв'язанні учбової задачі	-пропонують різні види роботи із матеріалом; -обирають той вид, який допоможе розв'язати учбову задачу
Навчання уміння учитися	-пропонує навчальні завдання; -сам заявляє навчальні завдання і потім до них не повертається; -на уроці учні переходять від одного до іншого завдання; -фронтальна робота	-спільно виходять на постановку учбової задачі, планують її розв'язання; -учитель "веде" дітей у розв'язанні задачі; -спільно підводять підсумки; -учні формулюють навчальні запитання; -спільно планують результат; -робота у парах	-учні на основі аналізу навчального матеріалу ставлять учбові задачі, будують і здійснюють план розв'язання учбової задачі, обирають форму роботи на уроці; -здійснюють рефлексію і оцінку розв'язання учбової задачі; -робота у групі

Лише у небагатьох роботах навчальний діалог розглядається як процес організованого спілкування у контексті суб'єктивізації діяльності учителя (О.Абрамкіна, С.Белова, Т.Дикун, Ю.Ємельянова, О.Крюкова, О.Рябухіна, Г.Селевко, В.Соколова) [1; 2; 4; 8; 9; 11 тощо]. Цілісних технологій його розвитку у навчальному процесі вітчизняної початкової не виявлено, недостатньо висвітленими залишаються і його комунікативні можливості. У існуючих дослідженнях наголошується на тому, що для організації навчального діалогу необхідно: зняття усіх бар'єрів у спілкуванні між учителем і дитиною і використання активізуючих прийомів; володіння учителем технологією, яка спонукає і підводить до діалогу; проведення поряд із уроками-завданнями уроків-спостережень і проблемних уроків; використання на уроках різних діалогічних прийомів: дискусій, групової роботи, «інтелектуальних пасток» тощо.

Висновки.

Педагогічні можливості учителя нової формації як організатора навчального діалогу у формуванні комунікативних умінь молодших школярів полягають у такому: навчальний діалог охоплює увесь можливий перелік комунікативних умінь, передбачених навчальними програмами; забезпечує

якісне вдосконалення комунікативних умінь; забезпечує їх перенесення у нетипові ситуації спілкування; стимулює вільний вибір способу вирішення у навчальній діяльності; сприяє у результаті формуванню комунікативних умінь.

Література:

1. Абрамкина О. Г. *Учебный диалог как средство формирования коммуникативной культуры обучающихся*. Дис. канд. пед. наук: 13.00.08. Орел, 2003. 243 с.
2. Белова С. В. *Диалог - основа профессии педагога*. Москва: АПКиПРО, 2002. 148 с.
3. Библер В. С. *М. М. Бахтин, или Поэтика культуры*. Москва: Прогресс, 1991. 176 с.
4. Виноградова Н. Ф. Учебный диалог - эффективный метод развития младших школьников. *Начальное образование*. 2010. № 1. С. 22-30.
5. Вихрущ В.О., Пушинська А.А. *Навчальний діалог у контексті вітчизняної початкової освіти другої половини XX - початку XXI століття*. Тернопіль, Крок, 2015. 348 с.
6. Иллич И. *Освобождение от школ*. URL: http://eusi.ru/lib/illic_osvobogdenie/2.php
7. Кун Т. *Структура научных революций*. С вводной статьей и дополнениями 1969г. Москва: Прогресс, 1977. 187 с.
8. Курганов С. Ю. *Ребенок и взрослый в учебном диалоге*. Москва: Просвещение, 1989. 128 с.
9. Мельникова Е. Л. Что такое проблемный диалог. *Начальная школа плюс до и после*. 2008. № 8. С.3-8.
10. Рорті Р. *Філософія і дзеркало природи (фрагменти): пер. В. С. Пазенка. Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями*. Хрестоматія. Київ: Ваклер, 1996. С. 295-358.
11. Семенова Г.А. *Учебный диалог в подготовке будущего учителя, его психолого-педагогические основы*. URL: http://superinf.ru/view_helpstud.php?id=2777
12. Ясперс К. *Общая психопатология*: [пер. с нем. Л.О. Акопяна]. Москва: Практика, 1997. 1056 с.
13. Фрейре П. *Педагогіка пригноблених*: пер. О. Дем'янчук. Київ: Юніверс, 2003. 166 с.

References

1. Abramkina, O. G. (2003). *Uchebnyj dialog kak sredstvo formirovaniya kommunikativnoj kul'tury obuchayushhixsya*. Dis. kand. ped. nauk: 13.00.08. Orel. 243 s. (in Russian).
2. Belova, S. V. (2002). *Dialog - osnova professii pedagoga*. Moskva: APKiPRO. 148 s. (in Russian).
3. Bibler, V. S. (1991). *M. M. Baxtin, ili Poe'tika kul'tury*. Moskva: Progress. 176 s. (in Russian).
4. Vinogradova, N. F. (2010). *Uchebnyj dialog - e'ffektivnyj metod razvitiya mladshix shkol'nikov. Nachal'noe obrazovanie*. No 1. S. 22-30. (in Russian).
5. Vixrushh V.O., Pushins'ka, A.A. (2015). *Navchal'nij dialog u konteksti vitchiznyanoi pochatkovoї osviti drugoї polovini XX - pochatku XXI stolittya*. Ternopil', Krok. 348 s. (in

Ukrainian).

6. Illich, I. *Osvobozhdenie ot shkol*. Available at: http://eusi.ru/lib/illic_osvobogdenie/2.php (accessed: 01. 09.2020)

7. Kun, T. (1977). *Struktura nauchnyx revolyucij. S vvodnoj stat'ej i dopolnениyami 1969g*. Moskva: Progress. 187 s. (in Russian).

8. Kurganov, S. Yu. (1989). *Rebenok i vzroslyj v uchebnom dialoge*. Moskva: Prosveshhenie. 128 s. (in Russian).

9. Mel'nikova, E. L. (2008). Chto takoe problemnyj dialog. *Nachal'naya shkola plyus do i posle*. No 8. S.3-8. (in Russian).

10. Rorti, R. (1996). Filosofiia i dzerkalo pryrody (frahmenty): per. V. S. Pazenka. *Suchasna zarubizhna filosofiia. Techii i napriamy*. Khrestomatiiia. Kyiv: Vakler. S. 295-358. (in Ukrainian).

11. Semenova, G.A. *Uchebnyj dialog v podgotovke budushhego uchitelya, ego psixologo-pedagogicheskie osnovy*. Available at: http://superinf.ru/view_helpstud.php?id=2777 (accessed: 01. 09.2020)

12. Yaspers, K. (1997). *Obshhaya psixopatologiya*: [per. s nem. L.O. Akopyana]. Moskva: Praktika. 1056 s. (in Russian).

13. Freire, P. (2003). *Pedahohika pryhnohlenykh*: per. O. Demianchuk. Kyiv: Yunivers. 166 s. (in Ukrainian).

Abstract. *The article presents an approach to understanding the essence of educational dialogue as a didactic phenomenon, which is based on a new philosophy of education and is associated with the change of "Cartesian" type of teacher to teacher-maevtic. Education is seen as a practice of freedom. In the conditions of edification and new activity paradigm of education there are processes connected with change of pedagogical mentality of educational dialogue: it acquires other hierarchical character. The technocratic trend views the teacher as a leader and supervisor, while edification (forming oneself through dialogue) involves replacing the "directive" mind with a "hermeneutic" one. Educational dialogue is seen as a form of hermeneutic discourse through which various connections are established between our own culture (or academic discipline) and other cultures. The educator acts as a coordinator and co-creator of the study of the world around him, helps the student to capture in some way his life situation, his subjective experience and thus forms a personality based on the solution of such problems. With the help of dialogue, which includes all its participants in the learning process, it is possible to move from passive acceptance of the situation to a critical understanding of what was previously perceived as indisputable; as some difficult problem situations are overcome, new ones arise, the process of their realization must be started again and again; on this basis, the student is involved in socially significant actions. The organizer of such a strategy of cognition is a hermeneutic teacher who is able to work not only with knowledge, but with different cultural situations, different styles of thinking, with ideas of different cultures, different mental structures and thus ensure the search for truth. The new type of teacher is characterized by a number of determinants and due to the emergence of a fundamentally new behavior, not related to the specific content of the subject, and its task is to form a culture of understanding and expand personal creativity, lead the student through the points of "surprise", to force to solve worldview questions, to create "aporia", to face antinomies, to ask questions to which the answer is not found yet. Its activity determines the principle of refusal of unambiguous decisions, refusal to receive absolute knowledge (knowledge in the ready form). The general methodical recommendations concerning educational dialogue are offered, the comparative characteristic of educational dialogue and educational conversation, technology of carrying out short conversation and other productive methods of training is given.*

Key words: *edification of education, educational dialogue, practice of freedom in education, teacher-hermeneutics, educational problem.*

УДК 316.452:316.647.5

**COMMUNICATIVE TOLERANCE IN THE RELATIONSHIPS BETWEEN
A MEDICAL STUDENT AND A PATIENT****Piddubna A.A.**

ORCID: 0000-0002-9143-9574

Candidate of medical sciences,

Docent of Endocrinology, Allergology and Immunology Department,

Fediushko I.M

4th year student,

Shuryhailo A. I.

4th year student,

Higher State Medical Establishment «Bukovinian State Medical University»

Chernivtsi, Ukraine

Summary. Clinical and psychological culture of the doctor depends on a number of factors: work experience, education, attitude to the profession, as well as the value and cognitive components of professional ideas, acting as regulators of the professional activity of the doctor. This is an important factor that allows to support the formation of the optimal model of cooperation of all participants in the treatment process.

Keywords: psychological contact, tolerance, qualities, relationships, "medical student-doctor-patient"

Introduction. Psychological culture is the level of human self-knowledge and the level that determines a person's attitude to other people, to himself, to nature. This is how the socio-psychological portrait of the patient is operated by physicians in interpreting their professional tasks, and how they see themselves in interaction with patients.

How successful a doctor is for patients, how psychologically competent he is to build interpersonal relationships, establish contact with patients, ask questions, listen, persuade, inspire faith and hope, will largely determine his success.

Good psychological contact with the patient helps to more accurately collect the anamnesis, to get a fuller and deeper idea of the patient. The ability to communicate, or communicative competence, provides mutual understanding, trust in relationships, efficiency in solving problems. If the patient trusts his doctor, without doubting the correctness of the diagnosis and the adequacy of therapy, he will fulfill the appointment, will undergo all necessary diagnostic and therapeutic procedures. In the absence of psychological contact, the patient may not follow medical recommendations and prescriptions, consult other doctors or just their friends, self-medicate, turn to representatives of alternative medicine.

In this regard, the professionally significant quality of a medical worker is communicative tolerance - tolerance, indulgence, etc. Communicative tolerance shows the extent to which the physician tolerates subjectively undesirable, unacceptable individual characteristics of patients, negative qualities, condemned actions, habits, other people's behavioral styles and stereotypes. The patient may have different feelings, like or dislike, may be pleasant or unpleasant to the doctor, but in any case, the psychological training of the doctor should help cope with the situation, prevent conflict or informal relationships, when instead of the role structure "doctor-

patient" relationships of friendship, psychological intimacy, dependence. An important ability is not only psychologically correct to build a relationship with the patient, but also the ability to remain within a professional role in the process of this relationship.

The existence of social connections is so important for a person that only their insufficiency is considered a possible cause of stress. This psychological limit, the need for other people, the desire to interact with them, in the literature is denoted by the term "affiliation" - the need for a person to be in the company of other people, the desire to "join". Internally (psychologically) affiliation is in the form of a sense of commitment and loyalty, and externally - in camaraderie, the desire to cooperate with other people, to be constantly with them, in particular non-verbal behavior. The content of such interactions is to communicate with acquaintances, strangers and strangers, and to support them, which is fun, exciting and enriching. In the work of a doctor, the duration and intensity of various social contacts, this limit helps to maintain a living interest in patients, the desire to help them and cooperate with them, as well as protects against professional deformities, indifference and formalism.

Another psychological characteristic that provides the communicative competence of the doctor is emotional stability, balance in the absence of impulsive, excessive emotional expressiveness, while maintaining control over emotional reactions and behavior in general. Emotional stability helps the doctor in relationships with patients to avoid psychological breakdowns, conflicts. Intense emotional reactions not only destroy the patient's trust, frighten and alert him, but also asthenize, tire. On the contrary, the mental balance of the doctor, his calm friendliness, emotional stability cause the patient a sense of security. In the situation of the disease, whether it is a somatic disease or a neuropsychiatric disorder, as a rule, the level of anxiety increases, which leads to increased emotional instability, which is manifested in irritability, tearfulness, irritability, aggression.

The psychological quality that provides adequate communication in the system of relationships "doctor-patient" is also empathy - the ability to empathize, empathize, a kind of psychological "inclusion" in the world of experiences of the patient. Emotional complicity helps to establish psychological contact with patients, get more complete and accurate information about him, his condition, instill confidence in the competence of the doctor, the adequacy of their medical and diagnostic process, instill faith in recovery.

Psychological characteristics involved in the formation of communicative competence of the doctor is the sensitivity to rejection, ie the ability to perceive the negative attitude of others, in particular, patients, which may occur at certain stages of treatment. At the same time, the sensitivity to rejection should not be very high. Otherwise, it contributes to lowering the self-esteem of the doctor, makes him doubt his professional competence. Such doubts, in turn, can have a real impact on the quality of work. Uncertainty about one's own professional ability can cause mental trauma and lead to emotional disorders.

The professional activity of a doctor is associated with the development of strategies and tactics of therapeutic action and, therefore, requires the ability to predict events, anticipating possible options for the development of the disease,

complications, consequences of pharmacological treatment. In this regard, it is important for the doctor to have such a characteristic as anxiety, which affects his prognostic capabilities, performing depending on the severity of both adaptive and maladaptive role.

Anxiety as a property of the person allows the doctor to react sensitively to changes in the patient's condition and take the necessary measures in a timely manner. Patients perceive this as an understanding on the part of the doctor, his not only professional but also emotional support, which increases the effectiveness of communication "doctor-patient". However, the intense degree of emotion of anxiety (fear, panic, horror) performs in relation to cognitive activity disorganizing, destructive function, paralyzing the productive work of mental processes.

Depression can be a characteristic of a doctor that can destroy his communication with the patient. If the emotion of anxiety is directed to the future, then depression is associated with the experience of the past, when the imagination again and again there are images of conflicts, traumatic events.

The past is a continuous chain of failures and troubles. A doctor who is prone to depressive reactions does not inspire confidence in the patient. Observing how the attending physician reacts to any, even the slightest failure, inaccuracy, error with a sense of guilt, the patient begins to suspect him of incompetence, ceases to believe him. Immersed in their own experiences, the doctor may not notice an improvement in the patient's condition, not support him in time, emphasizing the symptoms of recovery and, conversely, "infects" his patient with sad hopelessness, destroying the positive effects of therapy.

Another psychological characteristic that makes it difficult to establish a trusting relationship "doctor-patient" - a deep introversion of the doctor. Introvert focuses on their own values, ideals, beliefs, moral and ethical norms, Introvert, immersed in his psychological world, busy with himself, his feelings, ideas, impressions, little interest in other people, showing helplessness in a situation that requires interaction and cooperation with those around. As a rule, introversion is accompanied by a lack of intuition, sensitivity, tact in interpersonal relationships, low levels of empathy with insufficient ability to respond to the pain and suffering of others, to respond to anxiety and worry. These qualities can reduce the communicative competence of the doctor, acting as a communication barrier that prevents effective communication.

Conclusions. In general, successful medical activity, as shown by numerous studies by various authors, both domestic and foreign, is determined by such psychological features as a high level of communicative competence, which is implemented in relation to patients, their relatives and medical staff; high degree of resistance to stress, to information and emotional overload, the presence of developed mechanisms of adaptation and compensation with a high level of ethical values that form a long life perspective.

Literature:

1. Aslamova M. V. Education of moral and ethical culture of the future doctor in the conditions of medical university. Actual problems of modern medicine. Bulletin of the Ukrainian Medical Dental Academy. Series: Humanitarian problems of

medicine and issues of teaching in higher medical school. 2016 №2 p. 258-261.

2. Batsevich F. S. Linguocultural aspects of communicative tolerance. Socio-humanitarian problems of human: scientific magazine. 2010. № 5. p.108-119

3. Grishuk V.M. Formation of communicative tolerance in students of humanitarian specialties in university. dis. Cand. ped. n .: 13.00.08 / Vyat. Gos. humanitarian. un-t. Kirov, 2005. p 228

4. Zhovnir M.M. Secular conversation as a Ukrainian linguistic and cultural phenomenon and its transformation in time: author. dis. for science. degree of Cand. of Philological Sciences: 10. 02. 01 / Institute of Linguistics. OO Potebny NAS of Ukraine. Kyiv, 2016. p 20 .

5. Zhovnir M.M. Secular conversation as a Ukrainian linguistic and cultural phenomenon and its transformation in time: dis. Cand. philol. Sciences: 10.02.01 / Poltava National Pedagogical University named after V.G. Korolenko, Poltava, 2016. p.238

6. Lektorsky V.A. On tolerance, pluralism and criticism. Questions of philosophy: scientific-theoretical magazine. № 11. 1997. p. 46–54

7. Leshchenko T.O. The professional language of medicine: educational book. Poltava: Formika. 2004. p. 140

8. Skok A.G. The state of studying the content and main components of tolerance in psychology. Current problems of psychology. Social Psychology. Organizational psychology. Economic psychology. zb. scientific works of the G.S. Kostyuk Institute of Psychology of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. Vol. 1. Part 14. Kyiv: G.S. Kostyuk Institute of Psychology. 2005. p. 143–147

УДК 378.147

PRINCIPLES OF PROFESSIONAL TRAINING OF STUDENTS AS AN IMPORTANT COMPONENT OF THE EDUCATIONAL PROCESS

Piddubna A.A.

ORCID: 0000-0002-9143-9574

Candidate of medical sciences,

Docent of Endocrinology, Allergology and Immunology Department,

Marchuk O.V.

4th year student,

Pasichnyk A.V.

4th year student,

Higher State Medical Establishment «Bukovinian State Medical University»

Chernivtsi, Ukraine

Summary. For successful work in the chosen specialty, a modern young specialist, along with deep theoretical knowledge must have the necessary skills and abilities to effectively apply them in practice. This is achieved through the practical training of students in the learning process.

Keywords: professional competence, management, self-improvement, educational process.

Introduction. The quality of training of graduates of higher educational institutions, where the criterion is professional competence, is one of the main tasks of professional education. Among the various problems there is a need for intellectual, cultural, physical, moral development and self-realization of the individual, in the accumulation and use of scientific, technical and cultural potential. Competitive professional competence of higher education graduates can be achieved subject to significant changes in the system of higher professional education, namely - the management of functioning must be replaced by development management, which will provide flexibility and dynamism in choosing goals and decisions in the activity itself. The creation of the labor market today requires high professionalism, based on the maximum use of internal potential, professional mobility. Modern man lives in a high information environment, and the task of the education system - to teach him to live in this environment, to create conditions for continuing education. Thus, the preparation of young professionals, future physicians, for conscious work in the new conditions - one of the main tasks of Bukovinian State Medical University.

The condition for successful learning is the development of students' abilities, providing opportunities for effective self-education. Formed professional self-awareness helps a young specialist to become a competitive person in market conditions. Professional self-awareness - a combination of a set of professional knowledge, skills and abilities in professional and fundamental disciplines, the level of their own professional skills, knowledge of the conditions of professional self-improvement. Therefore, the training of future physicians requires the formation of his psychological readiness for work, the acquisition of professional knowledge, skills and abilities, the ability to independently acquire new knowledge, independently control their results, the ability to make professional decisions. The future physician must have a variety of professional activities, competently and responsibly solve professional problems. It is impossible to achieve a high level of

professional knowledge if the student is not aware of the prospects of studying a particular subject or cycle of subjects and their role in the formation of professional knowledge and skills. The strength of professional knowledge and their effectiveness are the main tasks of the learning process. What matters is not the quantity but the quality of knowledge. We agree with the statement of the German teacher A. Disterweg, who wrote that false knowledge is worse than ignorance, and stressed that education is not in the amount of knowledge, but in understanding and skillfully applying what you know. Therefore, strong and effective knowledge should be characterized by completeness of content, systematic, detailed, generalized and a high degree of their assimilation. That is, it is necessary to ensure the transition of knowledge into skills and abilities. In order to ensure individual and collective educational - cognitive work, we offer the implementation of the principle of problem - from lectures as a problem-based teaching of new material, during which students learn to learn new, ask questions, ie the educational problem gradually becomes personal, to practical classes for which provide for the creation and solution of practical problem situations or their models - then develop professional intuition, the ability to navigate in non-standard situations, to predict their course. During practical classes it is especially important to use the tasks of medical content, because this is what shapes the professional thinking of the future physician. The ability to solve problems with a professional focus is an important step towards becoming a professional. Such tasks are an incentive for in-depth study of fundamental disciplines, and not only increase interest in the chosen specialty from the first year of study.

One of the possible ways to form professional self-awareness is to activate the student's personal position. To implement this principle use business, role-playing games, disputes, analysis of situations of practical content. When forming a specialist, it is important that students acquire a set of knowledge, skills and abilities acquired on the basis of interdisciplinary links, as one of the factors to improve the effectiveness of learning. Therefore, much attention is paid to the relationship between disciplines, which ensures the acquisition of the necessary complex knowledge of physicians. Interdisciplinary links are a necessary component of systematic learning, which together with other didactic principles is an important condition for ensuring a high level of knowledge, skills and abilities, the formation of a scientific worldview in young people. Practical implementation of this problem is ensured by the coherence of curricula and programs of related subjects; joint methodical work of teachers by mutual attendance of classes, advanced training of young teachers on this problem in the school of a young teacher. It is under the conditions of a clear distinction between the material between academic disciplines, the elimination of duplication and parallelism in the study of educational material that students form a scientific worldview. A well-established system of interdisciplinary links helps to ensure consistency and continuity in teaching, quality learning, allows to increase students' interest in learning, increase academic achievement, solving the ultimate goal - the formation of a highly qualified specialist. An integral part of the professional training of a young specialist is his readiness for independent creative activity, which must be formed in a higher education institution. One of the criteria

that characterize the readiness of a specialist for professional activity is the ability to work independently and creatively. An important element of education is self-education and it depends on independence as a personality trait. It is the formation of students' independence skills that should be provided by the educational institution through effective management of independent work, which includes organization and control. Practice shows that the most effective educational process in those educational systems where it is based on meaningful independent work of students. The problem of independent work of students acquires special significance in the first years of study. This is explained by the fact that ensuring the rational organization of independent work of junior students and control over it determines the level of fundamental professional training of graduates, because at the initial stage of training lays the foundations of professional and fundamental knowledge, skills of organizing individual activities of future professionals. Today in Ukraine, the current educational situation requires the renewal of many aspects of pedagogical activities, necessitates the introduction of innovative technologies, active forms and methods of teaching. New technologies in higher education contribute to the development of professional qualities and individual abilities of the student's personality. Active forms and methods of teaching allow students to develop creative thinking, contribute to their involvement in solving problems as close as possible to professional. To organize the internship at the university, a great deal of preparatory work is carried out to find and select the bases of the internship, software and methodological support for its completion, implementation of methodological guidance and control. Types and terms of students' internships are determined by training curricula. The main tasks of the practice are to consolidate theoretical knowledge, acquire practical skills in the relevant departments of hospitals, as well as skills of independent activity in the direction of their future profession. Industrial undergraduate practice of students of educational and qualification level "specialist" is the final stage of practical training. In the process of internship deepens and consolidates theoretical knowledge in all disciplines of the curriculum, students get acquainted with the latest methods of organization and technology of industries in the chosen specialty, learn on the basis of knowledge obtained at the university. professional skills and abilities to make independent decisions while working in real conditions today.

Conclusions. Practical training, along with classes and independent work is one of the important forms of organization of the educational process, the quality of which depends on the competitiveness of university graduates.

References

1. Chernilevsky D.V. Dydactic technologies in high school. - UNITI- DANA, 2002. - 437 p.
2. Kremen V.H. Features of the functioning of vocational education in Ukraine // Education. Technical schools, colleges. - 2002. - №3 (4).
3. Trojnitska S.B. Formation of interdisciplinary of visitors of social and humanitarian disciplines, as a way of realization of conceptual bases of humanitarian education // Modern information technologies and innovative methods of training in preparation of experts. - Kyiv - Vinnytsia, 2000. - p. 126- 129.

4. Oliynyk P.M., Zhuravskaya L.M., Zhuravsky V.L., Povazhna L.I., Fomenko N.A. Independent work of students in higher education institutions. - KYTEP, 2000. – p 35.
5. Yagupov V.V. Pedagogy. - Lybid, 2002. – p. 560.
6. Journal of teaching in Physical Education 25 (4), 441-449, 2006
7. Revista ESPACIOS 39 (05), 2018
8. Medical teacher 29 (6), 558-565, 2007
9. <https://www.britannica.com/topic/teacher-education/The-study-of-educational-principles>
10. <https://med.stanford.edu/md/mdhandbook/section-2-general-standards/section-2-4-school-of-medicine-professional-principles.html>

УДК 004.2

THE ESSENCE OF INTERPRETIVE CULTURE OF SPECIALISTS IN FINE ARTS AND CRAFTS**СУЩНОСТЬ ИНТЕРПРЕТАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО И ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО ИСКУССТВА****Anad Ali Shaheid / Али Анад Шахейд***candidate of pedagogics, docent / к.п.н., доц.*

ORCID: 0000-0002-1436-6332

*Nassiriyah Technical Institute, Nassiriyah, Iraq**Технический институт, Насирия, Ирак*

Summary. *The essence of interpretive culture of future specialists in fine arts and crafts. The article considers the essence of the concepts of "interpretation", "understanding", "hermeneutics", "interpretive culture". The peculiarities of formation of interpretive culture in students of artistic specialties are determined, and schemes of interpretation analysis of works of fine arts and decorative and applied art are offered.*

Key words: *interpretation, understanding, hermeneutics, interpretive culture.*

The modern educational area demands the training of the intelligent and highly cultured personality, who guarantees an advanced development of the state. Future specialists in fine arts and crafts are those who are able to organize the process of cultural creation in the modern society. Therefore the high educational institution should guarantee the training of the specialists in the branch of fine arts and crafts on the appropriate high level. The main part of the professional training of the specialists in the branch of fine arts and crafts is the formation of their interpretive culture.

In spite of the significant scientific number of the modern investigations, the problem of the formation of the ability of the artistic interpretation among students is rather far from being solved. In particular the interpretation's regularities and mechanisms demand deeper learning, including the structure, size and content of the knowledge that is necessary for the efficient passing of the interpretational processes. It is important to mention that special skills of the interpretive activity are not distinguished and the abilities of the artistic interpretation's competence are also not studied properly.

The objective of the article is to reveal the essence of the specialists' interpretive culture in the branch of arts and crafts. M.Bahtin, V.Diltey, M.Kagan, P.Riker, G.Ruzavin, F.Schleiermacher and many others explored the peculiarities of the interpretive culture in the philosophic aspect. Speaking about the psychological and the pedagogical aspects of the specialists' interpretive culture, we should name such scientists as A. Bodalev, A. Brudniy, A.Slavskaya, Y.Senko, N.Telisheva, N. Yudzionok. In the branch of the artistic education worked professionally A. Rostovski, O. Rudnizkaya, O.Koloyanova, T.Filatjeva and many others.

Let's apply to the explanation of the basic concepts, connected with the specialists' interpretive culture.

The interpretation — the basis of the understanding of the text that covers all communications between personalities and groups, all semiotic systems. The musician interprets musical product that is made, literary critic — the product of the literature,

interpreter – thoughts which are expressed by the language of the original, art expert — painting, mathematician — formula. Understanding is a creative result of the interpretation's process.

The problem of the hermeneutics analysis was examined by such scientists Y.Borev, G. Gadamer, P.Ricker, O.Koloyanova and others. Let's regard at large their points of view on this question.

Y.Borev tried to determine the difference between the concepts of the «analysis» and «interpretation». To his mind, the difference between the analysis and interpretation originates with certain increase of the content by the creative up thinking. This mental process is built on the individual esthetic experience, but it is not random, it exists according to the programme that is inculcated in the product. The scientist considers the analysis to be the rational, mental beginning in the enrichment of the art subject. This art subject he accepts as the shut material penetrative for the direct perception form, where we can penetrate only with the help of analytical procedures. In the same way Y.Borev regards the term “understanding”, which he considers to be “the creative result of the interpretation”. Following this, interpretation is overriding – “the basis of the understanding of the text that all semiotic systems” [1; 26]. Having analyzed this research, we can make the identified scheme of the creative understanding of the artistic text: understanding ← interpretation ← hermeneutics, which proves that the concept “hermeneutics” is more general than others and contains in itself “interpretation” and “understanding”.

To sum up with, the question of the interpretation and of the analysis are tightly connected with the term «hermeneutics». The basic theorists of the Western Europe in the XX century – G.Gadamer, P.Ricker – appeal to the hermeneutics as an explanation and interpretation. They claimed that the only instrument of the analysis of the artistic text is the own sense of the individual.

Interpretation – is the necessary branch, basis which forms the artistic assertion – the direct mouthpiece of the artistic assessment. Many scientists point to the importance of this stage. Particularly the Polish expert of the cinema P.Bort indicates the necessity of the investigation “the morphology of the text” that is the most “authentic basis for the interpretation and assessment”. B.Levitskiy notes the demand of the multiaspected analysis of the text. He distinguishes three main stages of such an investigation: cognition; interpretation; assessment.

The hermeneutics seeks for the immaterial interpretation of the text, the inner world of the author reveals from the interpretation of his oeuvre.

The understanding *is* the final stage of the communication which starts with the creative action, from author's self-expression. The author marks himself in the identified kind of the activity, in the expression, which transmit thoughts, feelings, aims, information from the communicator to the receiver. There are several difficulties in this process.

F.Schleiermacher refused from the old point of view on the hermeneutics as the art of the interpretation and made it into the science of the linguistic understanding. The hermeneutics is not the system of the methods and ways of the interpretation of the text, but forms general principals of the understanding of its contest. Schleiermacher intended to make general hermeneutics as the theory of the understanding of the

contest of the written texts and vivid dialogues, the language. He considered that explanation is the way of the conception of the understandable, the interpretation — a dialogue between the interpreter and the author. In this dialogue the reader reconstructs the text and understands it, using the imagination and the transition. The understanding of the text is a reconstructive process of the coming into the inner world of the author, renewal of the act of his oeuvre. The author makes the expression, codes the content; the receiver reconstructs it and spells it out. «The art of the interpretation may make its own rules only from the positive formula, from the historic and immaterial, objective and individual reconstruction of this expression». While understanding the interpreter should make himself into another person, interpret his individual direction. The speech for Schleiermacher — is necessary, but not the only way of the interpretation (the linguistic approach). It becomes sufficient enough only if the importance of the individual interpretation (the psychological approach). Schleiermacher's hermeneutics was oriented on the linguistics, but he emphasized the importance of the correlation of the text with the historic and cultural factors which initiated its appearance [6; 173].

To my way of thinking, the specialist in the branch of arts and crafts, who has a high level of the interpretive culture, – is a specialist who is rich in knowledge of philosophy, psychology and many other adjacent artistic branches. Exactly this specialist possesses the experience of the artistic perception, seeks for the realization of his own "I" in the completely general world and not only in his professional activity. The interpretive culture gives to a future specialist of the artistic direction the necessary professional features for the further arts-crafts' activity. It gives a brilliant opportunity to realize his professional and creative competences.

Future specialist in arts and crafts who has already formed his interpretive culture культура interprets adequately and understands the works of arts and crafts. G.Padalka considers the impressive interpretation to become powerful basis of the artistic communication.

To our mind the interpretive culture of the future specialist in arts and crafts – it is completely integrative creation that is expressed in the understanding and in the interpretation of the modern reality in the whole complex of its processes, events, structures, relations between people. This creation is based on the group of the competences, the creative experience that is directed to the identification of the content and the idea of the artistic texts. The interpretation of the artistic products of arts and crafts is the phenomenon that is new and it is not investigated enough. So the formation of the interpretive abilities among students of artistic specialties is an important component of the professional culture of future specialists. One of the ways to solve this problem is the deliberation and revelation of the peculiarities of the artistic interpretation of the arts and crafts'texts in the area of the scientific analysis: esthetic and artistic.

In the process of the formation of the interpretive facilities of the specialists in the branch of arts and crafts, it is important to give them tasks of the practical direction. These tasks in their turn suppose primary theoretic training. In order to cope with the creative and investigated tasks for students an approximate plan of the interpretive analysis of the artistic text in the branch of arts and crafts may be

given. As the examples, we give such schemes of the artistic interpretation: The title of the work; class; the aim of the work; auxiliary methods and equipment; historical and cultural information; biography and genetic features of creativeness; the stylish features, genre'; the main idea of the work; figurative dramaturgy; the composition of the work; the artistic language of the work; the typical and the original, unique in the structure of the work; the summary of the artistic valuation of the text.

Another variant:

1. The information about the author, the title, the data of the creating a painting.
2. Your own interpretation of the plot.
3. The idea and thematical direction.
4. The analysis of the compositional decision (you have to identify the necessity of the particular elements, to distinguish plans).
5. The assessment of the colorful decision of the work.
6. The symbolism of images, details.
8. The identification of the general spirit of the artistic work [4; 180].

For the understanding of the interpretive schemes we suppose the example of the analysis of the painting "Maria's death" by Karavadjio dated 1605 – 1606 years. This masterpiece is kept in Louvre (Paris). The painting impresses the spectator by its original presentation of the traditional Gospel theme and by the deep human sense. The image of Maria is presented before the spectator in the routine of an ordinary woman in poor clothes, her appearance is not attractive. The author notices every detail of the dress and pose of the heroine. Though the work is called "Maria's death", the woman does not seem to be dead, she looks as if she poured into the deep everlasting dream. Her face emits light that symbolises the purity of the heroine's soul. The spiritual light is also emitted by the faces of apostles who surround Maria, all this gives a great tone of light purity to their sufferings. In general the dark colorful gamma dominates in the painting. The author paints in light brown and red colors, using a bit of green and black. Such paints the artist chooses not at random, every color is a symbol. So, the red color in this reproduction symbolises the atmosphere of tension, fright, excitement. The black color is the symbol of death that is why Maria is also covered by the black veil. But in the painting there is also a sign of life: near the heroine (close to her head) stands a person in green clothes. As it is known, the green color is the color of life, blossom. To sum up, the painting is stative, full of sadness, sorrow, weeping. The painting expresses the weeping of the woman, who is depicted on its front. Her stature, mood are expressed in her pose, leaning her head on her knees, the woman is in great sorrow for the dead. To our mind, Karavadjio's art is directed to the spectator, first of all to a person from simple and ordinary people, who is spiritually closer to the heros of bible-religious thematics. Though the artist brings his heaven heros in to land, the masterpieces of his paints got the highest features of spirituality, excellence, heroic grace, which unite Karavadjio's painting with the art of Renaissance.

So, in the process of the interpretive culture formation among future specialists in the branch of arts and crafts the systematic work is greatly needed. It should work out the skills of the interpretive analysis this work must be held at all specialty

disciplines.

In conclusion, the understanding of the main components of the interpretive analysis, working out the skills of the esthetic assesment – the necessary element in the process of the training of future specialists in the branch of arts and crafts. Because the abilities to assess this or that artistic phenomenon, critically appeal to the surrounding, analyse and interpret different events in the world of art is a symbol of the intelligent, well-educated and creative personality. Exactly this personality is able to realize his or her own points of view freely in the frame of educational, social and immaterial reconstructions.

The questions of the interpretation and the analyse of the artistic works, the symbolics of the art, are perspective and demand a great attention of scientists.

The list of the literary sources

1. Borev Y. The Esthetics / Бореv Ю. – М., 1988.
2. Zakirova A.F. The theoretical basis of the pedagogical hermeneutic: monography / A.F. Zakirova. – Tumen : The Edition of TUMSU, 2001. – 152 p.
3. Koloyanova O. G. The methodics of the formation of the students' readiness to the interpretation of the arts and crafts works / O. G. Koloyanova // The Naukoviy Chasopis NPU after M. P. Dragomanov. Part 14 : The theory and the methodics of the artistic education. – 2011. – Ed.11. – P.197 – 201.
4. Filatieva T. V. The interpretation of the artistic works as the way of the improvement of the esthetic culture of the future educator of the extramural establishment of the artistic direction / Tetiana Filatieva // Visnik LNPU. - № 12, - 2005. – p.179–184.
5. Filatieva T.V. The sign system of the Ukrainian folk pysanka as the kind of the arts and crafts in the historic panorama / T. V. Filatieva, V. O. Romanova// Krimskiye dialogi: culture, art, education. Edition 1. – Simferopol : Odzhak, 2007. – p. 134–137.
6. Telisheva N. N. The interpretive culture of the Art teacher [Electronic source] / N. N. Telisheva // The pedagogics of art. – 2009. – №3. – p. 171–175.
7. Shpet G.G. Hermeneutics and its problems / G.G. Shpet. – М., 2005. – 266 p.

Аннотация. В статье устанавливается сущность интерпретационной культуры будущих специалистов изобразительного и декоративно-прикладного искусства. Автор обозначил основных исследователей в области герменевтики (Ю.Борев, Г.Гадамер, П.Рикёр и др.). Выведена сущность понятий «интерпретация», «понимание», «герменевтика», «интерпретационные культура». Определены особенности формирования интерпретационной культуры у студентов художественных специальностей, предложены схемы интерпретационного анализа произведений изобразительного и декоративно-прикладного искусства. Автор указывает на необходимые знания, умения и навыки обязательные в процес се формирования интерпретационной культуры будущих специалистов в области искусства. В итоге, автор утверждает, что умение давать оценку художественным явлениям, анализировать и пояснять разные явления – показатель высококультурного, творческого человека.

Ключевые слова: интерпретация, понимание, герменевтика, интерпретационные культура.

Статья отправлена: 10.02.2021 г.

© Anad Ali Shaheid

УДК 61:378.018.43-057.87-054.6:303.423:159.9.072

**SOCIOMETRIC STATUS OF FOREIGN STUDENTS OF THE
MEDICINE SPECIALTY UNDER DISTANCE LEARNING
СОЦІОМЕТРИЧНИЙ СТАТУС ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
"МЕДИЦИНА" ЗА УМОВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

Badogina L.P.*PhD., as. prof*

ORCID: 0000-0002-2971-9815

Obolonska O.Yu.*ass. prof*

ORCID: 0000-0001-9863-1828

Allahverdieva Z.S.*ass. prof*

ORCID: 0000-0002-5701-154X

Samsonenko S.V.*ass. prof*

ORCID: 0000-0001-6812-0939

*State Institution "DNIPROPETROVSK MEDICAL ACADEMY
of the Ministry of Health of Ukraine", Dnipro, Vernadskogo 9, 49044*

Abstract. The work of Badogina L., Obolonskaya O., Allahverdiyeva Z., Samsonenko S. "Changing the sociometric status of foreign students of the specialty" Medicine "in the context of distance learning" was carried out at the Department of Pediatrics 2 of the Dnepropetrovsk Medical Academy. The determination and analysis of the sociometric status of foreign students of the specialty "Medicine" of the 5th year of study was carried out. The results of the questioning of students by the method of J. Moreno are presented. Differences in the socio-psychological compatibility of students in groups in classroom and distance learning are revealed.

Key words: students, sociometric status.

Introduction.

Today, society requires from the graduate the ability to solve problems not only individually but also communicatively, flexibly adapt to changing living conditions. In this regard, the modern teacher, in addition to the knowledge, skills and abilities that must be given to students in the development of the discipline, it is necessary to participate in the formation of competencies, which include communication [4]. In the context of distance learning, these skills become the most vulnerable. The teacher must maintain the ability to communicate, as the quarantine will end and students will return to work in groups.

To determine the socio-psychological compatibility of students in groups and their social behavior in group activities, the calculation of the sociometric status of students according to the method of J. Moreno in a parametric procedure with a limited number of choices [2].

Methods of sociometric test.

Stage 1 - preparatory work.

1. Mandatory attendance of all students on the day of the test.
2. Using or creating a situation in which students must make a choice (for example, before preparing a joint report).
3. Confidentiality of information obtained through the test.

4. Preparation of a list of groups with serial numbers of students.

5. Choosing a criterion (strong, weak) and asking an indirect question, which can be used to identify the likes and dislikes of students. For example: "Which of the students in your group would you like to ..."

- Make a report on this topic;
- work after graduation;
- spending free time;
- Sometimes in the process of learning there are questions that you would not like to ask the teacher. Which of the group's students would you contact?

Stage 2 - conducting the test.

Instructions: When answering the questions, you must select three students from your group with whom you would like to ... Enter the line numbers of the selected students.

Stage 3 - processing of results.

1. Construction of a sociogram. We transfer all the received elections to the sociogram.

2. Selection of sociogram categories of students:

And the category - sociometric "stars" - are students who have won 6 or more elections;

Category II - those who prefer - won 4-5 elections;

Category III - acceptable - won 1-3 elections;

Category IV - rejected (outsiders) - did not receive any choice.

3. Establishing the number of high-status students (stars and those who prefer) and low-status students (acceptable and rejected).

4. Determining the sociometric status of the student by the formula:

$$x = \frac{m}{n - 1}$$

m - number of elections received by the student,

n - number of students in the group.

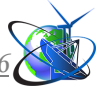
This method allows to identify the nature of intra-collective relations, cohesion, leaders and rejected, isolated [1,5]. The sociometric procedure may aim to:

- measuring the degree of cohesion-disunity in the group;
- identification of "sociometric positions", ie the relative authority of group members on the grounds of sympathy and antipathy, where at the extreme poles are the "leader" of the group and "rejected";
- identification of intra-group subsystems, cohesive entities, which may be headed by their informal leaders.

This study allows you to predict and harmonize interpersonal relationships in educational groups and, as a consequence, increase the effectiveness of the educational process [3].

Main text.

The sociometric status of foreign (English-speaking) students of the 5th year of the specialty "Medicine" was determined and compared under the conditions of classroom and distance learning. Students were asked to fill out a questionnaire and identify those classmates with whom they would like to prepare a report. Sociometric

status was calculated and categories of students by leadership qualities were identified.

In a COVID-19 pandemic, classes are conducted using the Moodle system. This platform is an open management system for distance learning, which allows you to use a wide range of tools for educational interaction between teachers, students and the administration of the educational institution. In particular, it provides an opportunity to submit educational material in various formats: text, presentation, video, testing using closed-ended questions. Students can complete assignments with the ability to send relevant files. In addition, the system has a wide range of tools for monitoring student learning.

Competences such as the ability to adapt and act in a new situation, the ability to work in a team, to work in groups, during classroom learning were achieved through the introduction of joint case studies with the preparation of a report prepared by two or three students. Classroom work involves the analysis of clinical cases in the classroom and at the patient's bedside and quite active interpersonal communication of students (both during the discussion of the case and during preparation). During the quarantine period, practical classes were held in the form of video conferences. The teacher invited a patient on the topic of the lesson with a demonstration of clinical symptoms, history, or presented a virtual patient. Students were invited to work together to prepare a short report justifying the diagnosis, treatment plan and prevention.

Certain difficulties in group work were revealed: not all students willingly joined the joint work in the online conditions, independent individual work was preferred.

On the basis of research of the sociometric status according to a technique 4 groups of students were formed. Comparisons of the data obtained with different training options are presented in table 1.

Table 1

Division of students into groups by sociometric status

Groups	Classroom learning (%)	Distance learning (%)
Sociometric "stars" (leaders);	30,5	17,5
Persons who are given preference;	30,5	22,5
Neglected persons;	30	40
Isolated persons (outsiders)	8	20

The identified differences between students in different forms of education are noteworthy. The changes during the quarantine period turned out to be quite significant. Usually 30% of students belonged to the I and II categories. Outsiders were determined up to 10%. During the quarantine period, the number of leaders decreased significantly (up to 20%). Most students chose independent work and agreed to work together only at the initiative of the compiler.

An interesting observation was made in determining the sociometric status of Indian students. The choice was influenced not only by personal qualities and level of knowledge, but also the social status of the person at home. Moreover, such a

problem existed regardless of the training option. Thus, a competent student from India, who had the ability to think logically and analytically, received high scores for training, in the "top ten", which consisted only of her compatriots on sociometric analysis was assigned to 4 groups. It turned out that this "rejection" was explained by the girl's belonging to a low caste. There was no such division in groups of Arab students and mixed groups of students from different countries. There, the leaders were students with the highest level of knowledge.

Summary and conclusions.

1. Determining the sociometric status of students and its analysis is an important component in understanding the socio-psychological climate in the group. This understanding contributes to the choice of optimal tactics of the lesson and the formation of communicative competencies. This is especially relevant in the context of distance learning, when the possibility of interpersonal communication is significantly reduced.

2. Conducting sociometric analysis allows the teacher to adjust the relationship between students in order to form a comfortable environment in the group.

3. Emotionally comfortable environment in the classroom promotes the acquisition of knowledge. To exclude the impact on the emotional and psychological climate in the groups of social status of the student at home, we consider it more appropriate to form mixed groups.

References:

1. Serbin YV. Socio-psychological features of the adaptation process of student youth to the conditions of higher education, 2015. - Vip. 42. - P. 177 - 182.
2. Moreno J. Psychodrama [trans. with English G. Pimochkina, E. Rachkova]. - M.: Апрель Пресс: ЭКСМО-Пресс, 2001. - 528 с.
3. Blinova OE. Psychological culture: analysis of the content of the concept. Problems of general and pedagogical psychology: collection. Science. Proceedings of the Institute of Psychology. GS Kostyuk NAPS of Ukraine / Ed. SD Maksimenko. K.: Gnosis, 2010. T. XII, part. 5. pp. 65-71.
4. Lovakov AV., Lipatov, SA Organizational identification and ideas of employees about organizational culture. University Bulletin (State University of Management). 2010. № 23. С. 50–54.
5. Boros, S., Curseu, P.L., Miclea, M. Integrative tests of a multidimensional model of organizational identification. Social Psychology. 2011. Vol. 42. № 2. P. 111–123. doi:10.1027/1864-9335/a000051

Анотація. Робота Бадогої Л.П., Оболенської О.Ю., Аллахвердієвої З.С., Самсоненко С.В. "Зміни соціометричного статусу іноземних студентів спеціальності "Медицина" за умов дистанційного навчання" виконана на кафедрі педіатрії 2 Дніпропетровської медичної академії. Проводилось визначення та аналіз соціометричного статусу іноземних студентів спеціальності "Медицина" 5-го року навчання. Приведені результати анкетування студентів за методом Дж. Морено. Виявлені відмінності в соціально-психологічній сумісності студентів в групах за умов аудиторного і дистанційного навчання.

Ключові слова: студенти, соціометричний статус.

Статья отправлена: 12.02.2021 г.

УДК 37.017 : 130.012

**THEORETICAL ASPECTS OF INDIVIDUAL'S NATIONAL
SELF-CONSCIOUSNESS FORMATION IN POLYCULTURAL SPACE
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ
ОСОБИСТОСТІ В ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ**

Hurin R.S. / Гурін Р.С.*c.ped.s., as.prof. / к.пед.н., доц.*

ORCID: 0000-0003-3118-5733

*South-Ukrainian National Pedagogical University**named after K. D. Ushynsky,**Odesa, Staroportofrankovskaya Str. 26, 65020**Південноукраїнський національний педагогічний університет**імені К. Д. Ушинського, Одеса, вул. Старопортофранківська, 26, 65020*

Abstract. *The article considers the theoretical aspects of individual's national self-consciousness formation in the multicultural space. Based on the theoretical analysis of psychological and pedagogical literature, the content of general categories is determined in accordance with the subject of research. Outlining the directions of further scientific investigations makes it possible to bring the results achieved to a deeper exploration of the methodological foundations of the folk pedagogy.*

Key words: *educational space, multicultural space, national self-consciousness.*

Formulation of the problem in general.

The relevance of the study is connected to the new political situation in the country enhancing the importance of the educational space, which is one of the most important factors of national safeness, social stability and development of modern Ukraine. According to the National Doctrine of Education Development, the high level of national self-consciousness formation determines the awareness of national psychology and character of the people, cultural and historical traditions, moral and ethical heritage, history and modernity. Therefore, national self-consciousness should be considered as a necessary quality of personality, which aims to be of national importance and to rely on modern ideas about the nation, love for their people, language, culture, history in particular [2]. In this regard, the orientation of educational policy on ethnocultural regional features should determine the priorities and vectors of the educational process in a multicultural space, with the need to modernize the national school, which should aim to educate spiritual and moral, free and independent personality. Thus, the problem of individual's national self-consciousness formation in a multicultural space is one of the most important in the process of state formation in Ukraine.

The purpose of the article is to theoretically substantiate the formation of individual's national self-consciousness in a multicultural space.

The analysis of recent research and publications has established that such scientists as M. Chepil, I. Holubenko, V. Kuz, V. Onyschuk, R. Osypets, Ye. Pasichnyk, O. Sukhomlynska and others have devoted their research to the problem of forming individual's national self-consciousness in a multicultural space. The concepts «educational space», «educative space» have been covered in the scientific works of O. Bondarevska, M. Borytko, O. Mudryk, etc. The philosophical

and methodological aspect of multicultural education is defined in the works of N. Berdyaev, H. Hegel, I. Kant, V. Leibniz, M. Montaigne, J.-J. Rousseau, E. Fromm, etc. Despite the sufficient number of scientific investigations devoted to the study of various aspects of such concepts as «ethnic education», «ethnopedagogy», «folk pedagogy», «national consciousness» (T. Alekseenko, H. Horyn, L. Humilev, T. Kovalchuk, V. Kukushin, R. Kyrchiva, O. Lyubar, I. Ohienko, S. Pavlyuk, S. Rusova, S. Shirokov, M. Stelmakhovych, V. Sukhomlynsky, E. Taylor, K. Ushinsky, H. Vashchenko, S. Yarmus, V. Yashchenko, etc.) the question of forming the individual's national self-consciousness in a multicultural space remains open.

Highlighting the previously unresolved parts of the general problem, we note that the creation of the most favorable conditions in a multicultural educational space for the individual's personal and professional development must meet the realities of today. Despite the availability of scientific research on this problem, it is necessary to study theoretical foundations of folk pedagogy, the core of which is spiritual culture, folk customs, traditions, socio-ethical norms (according to V. Kukushin [8]).

Considering the conceptual apparatus of the research, it should be emphasized that the category «space» is historically determined and has its roots in the ancient world (Aristotle, Democritus, Socrates, etc.). Note that until the XIX century, the phenomenon «space» was an absolute abstraction, a philosophical category.

The analysis of psychological and pedagogical literature revealed that scientists interpret the construct of educational space differently and define it as follows: a special organized set of educational systems, to each of which within the latter a certain place is assigned, that is organized by the image and similarity of government system (according to H. Serikov); a qualitatively new historical and logical education organization level, which preserves continuity both in relation to the innovative forms of the educational process organization, as well as to the traditional, classical form – the subject (by O. Hukalenko); the result of creative and integration activities (N. Selivanova); an integral whole, consisting of educational environments (spheres, areas) and the inner world of a given person (by A. Khutorsky); part of the country, which is an integral socio-economic system with a common economic, political and spiritual life, a common historical past, cultural and social identity (by A. Mudrik).

Therefore, based on the research of O. Gukalenko, it was found out that the basis of the educational space is the educational system (preschool, school, out-of-school, social, secondary and higher educational institutions). The author considers the structure of a multicultural educational space through the interaction of such components as: multicultural, multinational group of students; multicultural composition of the teaching staff; cross-cultural nature of the pedagogical process; socio-cultural educational environment. Also among the components of educational space there are: family, cultural and educational institutions, mass media, children and youth organizations, self-government bodies and administrations of territorial communities.

The tasks of the multicultural educational space are defined as: providing each of the children with an individual trajectory of development and learning, taking into account his / her ethnocultural, psychological features, abilities, inclinations;

providing conditions and ways to support and adapt the individual in the socio-cultural environment by means of multicultural education; assimilation by the students of basic knowledge of national and world culture, their initiation to common human values, formation of their motivation for self-development in the world of culture; organization of social experience, formation of intercultural dialogue skills, tolerant behavior skills, ways of making the right decisions in a situation of choice, in establishing contacts by means of intercultural communication.

A multicultural educational space must meet the requirements of humanitarianism, integrity, openness, dialogicity, self-development, the integrality of motivational and valuable as well as socio behavioral components of activity and communication [4].

Thus, multicultural educational space in essence and significance provides a culturally appropriate education, which throughout its organization encourages person's cultural self-development and is based on the idea of the child's worth as a creative person.

Based on the analysis of literary sources (S. Pavlyuk, M. Stelmakhovych, E. Syavavko, etc.) it was established that due to folk pedagogy the achievements of material and spiritual culture of the people are transmitted and multiplied by new generations, its national identity and self-consciousness are asserted. In the psychological dictionary, «self-consciousness» is defined as person's conscious attitude to his / her needs and abilities, motives, thoughts and concerns. Self-consciousness is a dynamic system of human perceptions of oneself, one's awareness of their physical, intellectual, and other qualities, one's self-esteem, as well as subjective perception of the factors that affect personality. Self-awareness is a quality of the individual as a social being. It should be noted that developed self-awareness provides emotional and valuable attitude to themselves, differentiation and adequacy of all conscious behavioral reactions, actions, verbal manifestations. The result of self-awareness as a process is the self-conception, which is a product of personal development [6].

In terms of the research, we share the views of scientists (A. Derkach, O. Seleznyova, etc.), who note that self-consciousness includes the following: awareness of norms, rules, models of life activity as standards for awareness of their own qualities; self-assessment of one's own actions and behavior, self-understanding; self-assessment in general, determination of positive qualities and perspectives [7]. In view of the foregoing, we conclude that self-consciousness is a complex process of indirect self-knowledge, which is associated with the movement of time through integration of such numerous images of one's own «Self».

It is known that national self-consciousness is a relatively established, perceivable, unique system of individual's ideas about himself / herself as a representative of the nation [1]. On the other hand, the theoretical analysis (M. Dyachenko, M. Kandybovych) reveals that individual's national consciousness is an understanding and awareness of belonging to the ethical community, the result of assimilating the culture, traditions and customs of their people. This process begins from the moment the child realizes himself / herself as an individual and takes place under the influence of society, school and family. The significance of school as a

means for the purposeful formation of national self-consciousness is being determined by almost all modern researchers. Thus, the main figure who embodies and spreads the national idea to the younger generation is the teacher. His / her activity in this direction will be effective under conditions when the teacher himself / herself has a formed sufficient level of national self-consciousness. Considering the content of national self-consciousness it is necessary to emphasize that the latter includes: self-awareness of being an individual grounded on ideas and knowledge about their natural and biological properties, appearance («Self» – national and physical); self-awareness of being a bearer of national psychology grounded on the cognition of the impact on mental processes, feelings, manifestations of will, mind, language, belonging to a particular nation, people («Self» – national and psychological); self-awareness of being a bearer of individual's national qualities grounded on awareness of their life position, attitude towards reality, other people, work, nationality («Self» – national and social) [3].

In terms of the research, we fully agree with S. Borisova's [2] conclusions that the formation of national self-consciousness should be understood as a process of purposeful and organized human's comprehension of holistic, stable traits and qualities inherent in the national community, as its development towards awareness and estimation of himself / herself as a personality, which in their activities is based on and focuses on values that reflect the positive historical experience of the ethno-national community, expressed in specific cultural forms, and aimed at the humanistic civic ideals of modern civilization.

Theoretical analysis of the psychological and pedagogical literature made it possible to establish that the process of national self-consciousness formation is extremely complex and has, first of all, historical beginnings. Therefore, we believe that during individual's national self-consciousness formation it is necessary to use such principles of ethnic education as: humanism (benevolent attitude to the individual, the use of the most appropriate means of influence in the process of his / her education); conformity to nature (formation of the educational process taking into account the peculiarities of native land nature); connection of education with life (taking into account the peculiarities of socio-political, economic, traditional way of life in the region); labor education (involvement in the experience of production activities based on cognition of the most common and necessary professions of the region); taking into account person's age and individual characteristics (educational influence should correspond to the age, life experience, human capabilities); systematicity and consistency (to prove, persuade consistently increasing the information, complicating it, etc.); the accordance of requirements and respect for the individual (orientation to improve the destiny, concern to the level of gaining life experience, taking into account the views and beliefs, paying attention to individual's life and behavior etc.); connection of pedagogical guidance with the development of student's independence and initiative (reproduction by the teacher of such pedagogical style of relations, which does not suppress, but stimulates the students' potency, develops their independence and initiative) [5].

To implement the abovementioned principles, we consider it expedient to use such methods as: exercise, inurement, persuasion, abidance to working hours and

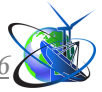
rest, fulfillment of assignments and responsibilities, folk games, entertainment. Thus, the method of exercise is used when it is necessary to influence the state of actions, behavior of a particular person, attitude to themselves and others. The following techniques are most often used: requirement, reminder, control. The method of inurement has its own peculiarities and is implemented through training, demonstration, as well as being focused on self-control. The method of persuasion affects the consciousness, life views, ideals, understanding of the essence of life, and so on. It is performed through explanation, teaching, advice, discussion, conversation, narrative, etc. Abidance to working hours and rest is a method that teaches to save time and affects the development of qualitative habits. Peoples' positive attitude towards this is reflected in the proverbs: «The early bird catches the worm», «Work done – have you fun», «Never put off till tomorrow what you can do today». Performing the assignments and compliance of responsibilities has been and remains the most important thing in the life of every family. This method disciplines, influences the development of initiative, the ability to overcome the difficulties. Folk games through the reproduction of relationships and actions contribute to the noesis of many processes that occur in human life, since they are generated by human labor activity. The last method – method of amusement, entertainment is explained as «break, fun». In a figurative sense it means «easy work». It was prevalent among the people for the organization of recreation.

Continuing the consideration of ethnic education basics, we should pay attention to its means (natural and supernatural). Natural include native language, folklore, surrounded nature, home life, traditions, customs, rites, rituals, holidays, symbols, attributes, relics, calendar, etc. The religion belongs to the supernatural means [9].

Thus, we can identify such regulations that can be implemented into the theory of education of Ukrainian national pedagogy, based on the highlighted principles, methods, means of ethnic education, such as: optimism, credence in the natural inclinations of each child; positive prognosis of the educational process effectiveness; health care and the formation of healthy lifestyle skills from an early age; education through labor; education in integrity with nature; amateur activities of students in life and in the pedagogical process; harmonious unity of different activities (individual, group, collective, independent, etc.); advanced preparation for life in a constantly changing society (according to V. Kuz).

Conclusions.

The analysis of the theoretical foundations on the formation of national identity in a multicultural space does not cover all the aspects of the problem. At the same time, the psychological and pedagogical literature still does not sufficiently disclose the issues that reflect the regional context of multicultural education, the interconnection of its goals, objectives, functions with the peculiarities of the regions. Therefore, the promising areas of research require deep investigation in terms of developing a model of individual's national self-consciousness formation in a multicultural space, taking into account the peculiar properties of the regional community.

Reference:

1. Baronin, A.S. (2000). *Etnicheskaya psikhologiya [Ethnic psychology]*. Kiyev : Tandem. 264 s.
2. Borysova, S.V. (2002). Formuvannya natsional'noyi samosvidomosti maybutnikh uchyteliv zasobamy ukrayins'koho muzychnoho mystetstva [Formation of national self-consciousness of the future teachers by means of Ukrainian musical art] : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. Luhans'kyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. Luhans'k. 21 s.
3. Vykhovna robota zi student-s'koyu moloddyu: navch. posib. [Educative work with student youth]. Za zah. red. T. Yu. Osypovoyi. Odesa : Feniks, 2006. 288 s.
4. Gukalenko, O.V. (2003). Polikul'turnoye obrazovaniye : teoriya i praktika [Multicultural education : theory and practice] : monografiya. Rostov-na-Donu : izd-vo RGPU. 512 s.
5. Hurin, R.S. (2013). Etnopedahohika [Ethnopedagogy : course of lectures] : [metodychni rekomendatsiyi]. Odesa : PNPU im. K. D. Ushyns'koho. 127 s.
6. Hurin, R.S. (2017). Samosvidomist' yak katehoriya pedahohichnoyi akmeolohiyi [Self-consciousness as a category of pedagogical acmeology]. Hlobal'ni vyklyky pedahohichnoyi osvity v universytets'komu prostori : materialy III Mizhnarodnoho Konhresu (m. Odesa, 18-21 travnya 2017). Pivdennoukrayins'kyi natsional'nyy pedahohichnyi universytet imeni K. D. Ushyns'koho. Odesa : Vydavnychyy dim «Hel'vetyka». S. 54-55.
7. Derkach, A.A., Zazykin, V.G., Markova, A.K. (2000). Psikhologiya razvitiya professional [Professional developmental psychology]. M. : RAGS. 259 s.
8. Kukushin, V.S. (2013). Etnopedagogika [Ethnopedagogy] : ucheb.posobiye. 2-ye izd., ispr. i dop. M. : MPSU; Voronezh : MODEK. 432 s.
9. Stel'makhovych, M.H. (1997). Ukrayins'ka narodna pedahohika [Ukrainian folk pedagogy] : navchal'no-metodychnyy posibnyk. Kyyiv : IZMN. 232 s.

Анотація. У статті розглянуто теоретичні аспекти формування національної самосвідомості особистості в полікультурному просторі. Спираючись на теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури визначено змістовне наповнення загальних категорій відповідно до предмету дослідження. Окреслення напрямів подальшого наукового пошуку уможливорює доведення отриманих результатів до більш глибоких розвідок методологічних основ народної педагогіки.

Ключові слова: освітній простір, полікультурний простір, національна самосвідомість.

УДК: 159.95

REFLEXIVE STAGE OF NEW CREATION PROFESSIONAL IDENTIFICATION STUDENTS РЕФЛЕКСИВНІ СТАДІЇ НОВОУТВОРЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ СТУДЕНТІВ

Нароненко Л.О. / Гапоненко Л. О.

с.ped.s., as.prof. /к.пед.н., доц..

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3040-671X>

Kryvyi Rih State Pedagogical University, Krivoy Rog, Gagarina 54, 50086

Криворізький державний педагогічний університет, кривий Ріг, пр. Гагаріна 54, 50086

Анотація. У роботі представлений психоаналітичний опис механізму ідентифікації утворення «Я» (З.Фрейд, Ж. Лакан) в розвитку особи. Посилаючись на ці положення, автор розглядає позитивну ідентифікацію «Я» з позитивною рефлексією (за Д.О.Леонтьєвим) та доводить про існування чотирьох рефлексивних стадій професійної ідентифікації. Визначення рольових позицій дозволяє розподілити ці стадії. Тільки за умов позитивної рефлексії, студент успішно проходить чотири стадії професійної ідентифікації, які за своєю суттю ієрархічні.

Ключові слова: рефлексія, рефлексивне спілкування, ідентифікація, професійна ідентифікація, квазірефлексія, інтроспекція, рефлексивні стадії, рольові позиції.

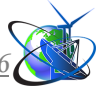
Вступ.

Високий рівень розвитку інноваційних процесів у виробництві, наукових дослідженнях, а також зростання конкуренції на ринку праці, зумовлює запит на творчих спеціалістів, здатних рефлексивно усвідомлювати своє буття в соціумі. Зазначені соціальні вимоги обумовлюють потребу визначення рефлексії як механізму процесів професійної ідентифікації студентів. Цінність таких досліджень полягає в подоланні психічних та психологічних бар'єрів професійної самовизначеності, що значно покращить академічну успішність та подолати байдужість до обраного професійного навчання.

Існує велика кількість наукових праць з визначення рефлексії та її різновидів, значення рефлексії в розвитку особистості, її ролі в ідентифікації «Я» та професійній ідентичності, але проблема визначення рефлексивних стадій професійної ідентифікації студента майже не досліджена.

Основний текст.

Теоретико-методологічною основою нашого дослідження склали психоаналітичні праці про несвідомі процеси ідентифікації особи ще в дитячий період життя (З.Фрейд, 1989; Ж. Лакан, 2008). У працях цих майстрів психології визначені стадії самовизначення дитини з фігурами батьків як процес новоутворення психічної реальності «Я» та зв'язок «Я» із Іншими. Первинний досвід ідентифікації «Я» фіксується на все життя, і тільки за умов психологічної корекції відбувається позитивна дезінтеграція і вторинна інтеграція на більш вищому рівні розвитку психіки. У гештальттерапії здійснюється допомога людині через актуалізацію незавершених проблем дитинства. Увага зосереджується на визначенні особистісної відповідальності суб'єкта за все, що він робить, думає (Ф.Перлз «Его, голод і агресія», 1942). Проговорювання душевних трав дитинства зміщується з питання «Чому?» на

питання «Що?» і «Як?».

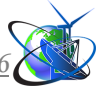
Загальна стратегія досліджень з професійної ідентифікації представлена теоріями, які виникли на базі емпіричних матеріалів професійної освіти майбутніх фахівців. Відзначимо, що дослідження у своїй більшості спрямовані на виявлення переліку професійно важливих якостей: 1) теорія професійного розвитку (Д. Сьюпер, 1951); 2) концепція професійного вибору (Д.Л.Холланд, 2002); 3) теорія індивідуально-психологічних властивостей професіонала в новій економіці (Е.А. Лутохіна, 2000); 4) феномен підприємницької діяльності (В.І.Верховин, С.Б. Логінов, 1995); 5) теоретичні положення про ідентичність К.А. Абульханова-Славська, 2012). Професійні властивості в ідентифікації студента-психолога розглядається з різних кутів (Г.С.Абрамова, Є.О.Клімов, О.В. Лук'янова, В.Г.Панок, Т.М. Н. І., Пов'якел, В.А. Семеченко, Титаренко, Б.О. Федоришин, Н.В. Чепелева, С.І.Яковенко).

Філософські та теоретичні положення про рефлексію складали роботи К.А.Вартазаняна (2008), А.В.Карпова (2003), Д.О. Леонтьєва (2014) , М.К. Мамардашвілі (2015), І.М. Семенова та С.Ю. Степанова (2012). Ознаки рефлексивного спілкування та рефлексивно-рольової поведінки студента-психолога були взяті за роботами Л.О.Гапоненко [2], [3], [4], положення про рефлексивність та методики її вимірювання були взяті за працями А.В.Карпова [5].

Робочою гіпотезою нашого дослідження було положення про взаємозв'язок позитивної рефлексії з професійною ідентифікацією, яка проходить рефлексивні стадії становлення образу «Я» студент-психолог». За умов відсутності рефлексії, тобто наявності інтроспекції та квазірефлексії, професійна ідентифікація не відбувається.

Ми опиралися на положення З.Фрейда про те, що позитивне переживання дитини власного «Я» залежить від емоційної підтримки матері та ідентифікації з образом батька як Закону, яке зберігається протягом життя. Далі він визначає два види утворення ідентифікації: 1) захисний, що виникає із страху покарання на агресивне намагання і потяг; 2) розвивальний, який виникає несвідомо, проявляється в ототожненні себе з іншою особою як страх втрати його любові [8]. Ідентифікація особистості за Ж. Лаканом складається з 3-х стадій. 1. Стадія «уявленого», яка характеризується здібністю особи усвідомити соціокультурне оточуюче середовище. По-суті – це новоутворення співвідношення власного «Я» з Іншими. 2. Стадія «символічного» як процес закріплення норм і заборон, які утворилися в процесі ідентифікації з образом Батька. 3. Стадія «реального», ознаки якого відстежується в розумінні соціальних норм і законів, прийняття їх як частину свого соціального життя, зберігаючи індивідуальну неповторність, відмінність себе від інших [6].

Психологічні ознаки позитивної рефлексії – це здатність «стати над ситуацією», «над власними емоційними переживаннями, почуттями», бо сам термін походить від лат. reflexio, що позначає «повертаюся назад», «встати над ситуацією», «споглядати її з боку», «розглянути іншого з позиції внутрішніх переживань», «пізнати іншого із зовні» [4, с.162]. У роботі «Рефлексія «хороша» і «дурна», автори пояснюють моделі рефлексії за її

диференціальними різновидами (Д.О. Леонтьєва та Є.М. Осина [7]). Автори виділили: 1) позитивну рефлексію (системна, розумна, правильна, розвиваюча рефлексія); 2) проміжну рефлексію (інтроспекція, «нав'язлива», невротична, руйнуюча); 3) негативну рефлексію (квазірефлексія, дурна, гальмуюча розвиток, егоцентрична) [7].

Узагальнення вище означеного матеріалу дозволяє розглядати: *внутрішньоіндивідуальну реальність* (емоційно-мотиваційна, когнітивна) професійної ідентифікації як смислової цінності; *зовнішньоіндивідуальну реальність* професійної ідентифікації, яка фіксується рефлексивним спілкуванням у навчальній взаємодії, потягом до професійної діяльності.

Для визначення критеріїв рефлексивних стадій професійної ідентифікації, ми обрали три рівні виміру:

Рефлексивний рівень (позитивний): внутрішня і зовнішня психічна реальність обумовлені позитивною рефлексією. Визначається потягом зміцнення мотиваційних інтересів у *самопроектуванні та дотриманнях* смисложиттєвих професійних цінностях, академічній доброчесності, рефлексивного спілкування, протистояння байдужості, конформізму.

Інтроспективний рівень (проміжний): внутрішня і зовнішня психічна реальність обумовлені інтроспекцією на власні інтереси та уникнення від професійної важності психолога, виявляється протистоянням до академічних зауважень, схильністю обирати авторитет для дружби.

Квазірефлексивний рівень (негативний): внутрішня і зовнішня психічна реальність обумовлені ригідністю до навчання, прагненням зберігати в сталому стані життєві цінності, схильність до підвищеної тривожності та втоми.

Матеріал емпіричного дослідження. У емпіричному дослідженні взяли участь студентів-першокурсників – 75 осіб (55 жінок, 25 чоловіків) і студентів-бакалаврів – 43 особи (38 жінок, 5 чоловіків), які навчаються за спеціальністю 053 «Психологія». Вік досліджуваних від 17 до 24 років. База дослідження – психолого-педагогічний факультет КДПУ (м. Кривий Ріг).

Збір первинної інформації проводився за допомоги методики А.В. Карпова «Рефлексивність як психологічна властивість», К. Земфіра в модифікації А.О. Реана «Методика вивчення факторів привабливості професії», Л.Б. Шнейдера «Методика вивчення професійної ідентичності (МВПІ) та авторський опитувальник «Привабливість професії психолог».

Розподіл респондентів за рівнями серед *першокурсників* визначився таким чином: 1) рівень системного прояву соціальної зрілості складає 10 осіб (12,63); 2) рівень інтроспективної соціальної орієнтації – 22 особи (30,38); 3) рівень квазірефлексивної орієнтації – 35 осіб (48,46); 4) проміжний рівень інтроспекції з рефлексією – 5 осіб (5,66) 5) проміжна квазірефлексія з інтроспекцією – 3 особи (4,67). Розподіл серед бакалаврів визначився таким чином: 1) рівень системного прояву соціальної зрілості – 19 осіб (47,65) 2) рівень інтроспективної соціальної орієнтації – 8 особи (18,67); 3) рівень квазірефлексивної орієнтації – 9 осіб (21,32); 4) проміжний рівень інтроспекції з рефлексією – 4 осіб (9,3) 5) проміжна квазірефлексія з інтроспекцією – 3 особи (6,9). Увагу привертають бакалаври, які зберігають сталий стиль життя в

рольовій позиції «Утриманець», «Дитина», «Невпевнений». Наприклад, «Я боюся самостійно прийняти рішення», «Я завжди когось слухаюсь. Сказала подруга «дій так», і я так дію, а потім жалкую».

Таблиця 1.

Розподіл респондентів за рольовими позиціями (методика MSPSS Д. Зімента, в адаптації В. Ялтонського, Н. Сироти)

Курси	К-сть	%	Рівні розвитку СЗ	Рольові позиції
Першо-курсники N=75	10	12,63	Рс	«Тямущий»
	22	30,38	Іс	«Невпевнений»
	35	48,46	Кс	«Утриманець»; «Дитина»
	5	5,66	$I \geq P$	«Невпевнений» з амбіціями на роль «Тямущого»
	3	4,67	$K \geq I$	«Утриманець», «Дитина» з грою в ролях «Невпевненого»
Бакалаври N= 43	19	47,65	Рс	«Тямущий»
	8	18,67	Іс	«Невпевнений»
	9	21,32	Кс	«Утриманець»; «Дитина»
	4	9,3	$I \geq P$	«Невпевнений» з амбіціями на роль «Тямущого»
	3	6,9	$K \geq I$	«Утриманець», «Дитина» з грою в ролях «Невпевненого»

За рівнем інтроспективної професійної ідентифікації відстежується перебіг емоційно-мотиваційного, когнітивного показнику з рольовими позиціями, які потребують керівника з причин інфантильної мети в ролі «Нетямущий». Студенти цієї групи проявляють зневіру у свої потенціали, хворобливе сприйняття соціальної нестабільності. За рівнем квазірефлексивної соціалізації чітко відстежується показники егоцентризму, протистояння до суб'єктивного контролю та саморозвитку, відчуття самодостатності, схильності зверхнього ставлення до людей. Проміжні рівні свідчать більш за все про ранню дезінтеграцію «Я» як інфантильну мету, яка є бар'єром професійної ідентичності. В рольових позиціях студенти цієї групи проявляють властивості заздрості, злості, ворожості, поділення групи на «Своїх» та «Чужих». Рольові позиції найбільш представлені патерами поведінки: «Заздрісник», «Сором'язливий», «Боягуз», «Ревнивець».

Відібравши студентів за групами з позитивною рефлексією – це експериментальна група та студентів з виявленими ознаками інтроспекції та квазірефлексії – це контрольна група, ми провели опитування за авторською методикою «Привабливість професії психолог». Результати в таблиці 3.

Прояв рефлексії складають у першокурсників тільки у 14,6% респондентів, низький рівень розвитку рефлексивності з перевагою інтроспекції визначено у 32,5% та низький рівень рефлексивності з перевагою квазірефлексивності визначений у 52,9% респондентів. Значно кращі показники у бакалаврів: виявлено, що у них відстежується здатність до суб'єктивного контролю, вміють визначати смислові життєві цінності за майбутньою професією. Рефлексивне мислення обумовлює здібності комунікативної взаємодії ($p \leq 0,05$). Частотний аналіз підтвердив, що бакалаври

мають повноцінне наповнення категоріальними ознаками бажаного образу «Психолог» та ідентифікації бажаного образу із власним «Я».

Таблиця 2.

Частота прояву видів рефлексії

Види рефлексії / частота прояву	Спрямованість емоційної сфери			Спрямованість мотивації		Рольові позиції	
	Види рефлексії	к-ть	бали	к-ть	бали	к-ть	бали
Привабливість професійного навчання та підготовка до роботи психологом в кореляції з видами рефлексії.	Рс	12	15,83	9	12,9	4	16,77
	Рп	8	14,73	11	11,02	3	11,98
	Іп	10	11,01	8	12,23	6	5,08
Нівелювання професійного навчання та невизначеність майбутньої роботи в кореляції з рефлексією.	Кс	8	7,62	6	5,08	7	6,93
	Рпн	6	5,08	5	4,73	9	7,62
	УВР	5	3,08	3	1,98	3	1,98
Всього (N=118)		49		42		27	

Примітка: Рс – системна рефлексія; Іс – системна інтроспекція; Кс системна квазірефлексія; Рпн- проміжна несформована рефлексія; Іп – проміжна інтроспекція; УВР – усі види рефлексії.

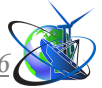
Увагу привертають ті бакалаври, які залишаються на незмінному рівні професійної самовизначеності та зберігають інтроспекцію та квазірефлексію. Вони виявляють асоціальну спрямованість, професійну невизначеність. Наприклад: «...я вважаю себе успішною, навіть коли своєю поведінкою розчаровую інших. ... Я ще не знаю, ким я буду працювати. Головне вдало вийти заміж». Другий приклад: «Не маю бажання змінювати себе, хай друг зміню себе, тоді все буде гаразд. ...Мені не дуже подобається бути психологом, вчуся, щоб отримати диплом, а там буде видно».

Розподіл на експериментальну та контрольну групу відбувався за виявленням рефлексії, інтроспекції та квазірефлексії. В експериментальну групу увійшли рефлексивні студенти в контрольну – всі інші.

Таблиця 3.

Визначені коефіцієнти значимих факторів привабливості професійної освіти, яку обрали студенти

Фактори привабливості професії	Коефіцієнт значимості	
	Група експериментальна	Група контрольна
Психологічні знання приваблюють мене і дають поштовх для саморозвитку.	0,87	0,35
Відчуваю психологічну щодо аналізу власних конфліктів.	0,71	0,41
Відчуття радості від рефлексивного спілкування.	0,84	0,35
Академічна робота не викликає важкості або хворобливої втоми.	0,76	0,37
Отримання вмінь здійснювати діагностику та корекцію для мене це основа самовдосконалення.	0,56	1,00
Навчання відповідає моїм інтересам та здібностям.	0,79	0,31

Як видно з таблиці, показники експериментальної групи відрізняються від контрольної. Цю різницю ми пояснюємо наявністю рефлексії у експериментальній групі та відсутністю рефлексії у контрольній групі. За умов позитивної рефлексії здійснюється професійна ідентифікація за рефлексивними чотирма стадіями.

Перша стадія – самоаналіз почуттів захоплення й задоволення обраної професії психолога, здатність контролювати емоційні стани в напруженій ситуації, прояв мотивації до психологічних знань, умінь. Патери поведінки визначаються рольовими позиціями: «Відповідальний».

Друга стадія – здатність «встати над ситуацією» завдяки порівнянню уявленого образу «Професійна поведінка психолога» і «Власна поведінка» тепер і зараз. Рольові позиції «Творчий», «Ініціативний». На цій стадії відбувається інтеграція самоспоглядання внутрішньої відповідності із зовнішніми академічними вимогами. Студент апробує свої знання в різних варіаціях своєї навчальної активності: від питань типу «*Чи правильно я зрозумів ...?*» до «*Чи можна здійснити і таке судження щодо*».

Третя стадія – це рефлексивне мислення про недостатність психологічних знань як таких, що дозволяють вільно оперувати теоріями, концепціями, парадигмами в розв'язанні власних психічних та психологічних проблем. Студент внутрішньо переживає когнітивний дисонанс в обраній професії, але домінування позитивної професійної мотивації переборює внутрішні конфлікти як такі, що дають новий діалектичний виток його розвитку. Рольова позиція цих студентів домінує на ролі «Пошукач». Ці студенти є учасниками наукових студентських гуртків.

Четверта стадія – рефлексія як здатність до рефлексивного спілкування та рефлексивності (особливої психічної властивості в структурних компонентах особистості студента). На цій стадії проявляється здатність інтегрувати в психологічну спільноту, приймати участь в дослідженнях, виступати на конференціях, відвідувати додаткові заняття та курси з психотерапії. Суттєвою відміною студентів, що перебувають на цій стадії, є здатність самостійно ставити робочі гіпотези, приймати управлінські рішення. Рольові позиції – це «Студент-психолог», «Партнер», «Пошукач», «Друг», «Відповідальний».

Висновки.

Професійна ідентифікація є складним психічним і психологічними процесами, які мають зв'язок із ідентифікацією «Я», що утворилася ще в дитячому віці. За умов розв'язання інфантильної мети, студент здатний переходити від інтроспекції до рефлексії, що виявляється здатністю рефлексивного спілкування в навчальному процесі. Студенти, що перебувають в стані квазірефлексії потребують психотерапевтичної допомоги. Запропоновані чотири рефлексивних стадій є ієрархічні, про що свідчить поступовість ідентифікації рольових позицій, а саме: від позиції «Відповідальний» до «Я студент-психолог», «Творчий», «Інноваційний», «Турботливий», «Пошукач», «Партнер». В кореляції з розвитком цих рольових позицій відбувається і професійна ідентифікація. За умов не достатньо сформованої рефлексії, студент проявляє інфантильні інтереси та мету свого

життя. Домінуюча його роль – це «Дитина».

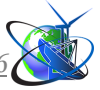
Подальшого дослідження потребують технології психологічної корекції інфантильних інтересів, які «застрягли» з дитячих травмуючи психосексуальних потреб.

Література:

1. Вартазарян К.А. Способи формування рефлексії / К.А. Вартазарян/[https://lib.herzen.spb.ru/media/magazines/contents/1/29\(65\)/vartazaryan_29_65_364_367.pf](https://lib.herzen.spb.ru/media/magazines/contents/1/29(65)/vartazaryan_29_65_364_367.pf)
2. Гапоненко Л. О. Рефлексія в подоланні егоцентричної сфокусованості студентів-психологів у навчальній кризі / Л. О. Гапоненко // Безпека в сучасному світі : матеріали Міжнародної наукової конференції (м. Дніпро, 27-28 вересня 2019 р.) / наук. ред. О. Ю. Висоцький. – Дніпро, 2019. – С. 205-207.
3. Гапоненко Л.О. Рефлексивно-рольова концепція в роботі коучинга з розвитку соціальної зрілості студента-психолога / Л.О.Гапоненко // The 7-th International scientific and practical conference “Scientific achievements of modern society” (March 4-6, 2020) Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom. 2020. P. 408-414.
4. Гапоненко Л.О. Рефлексивне спілкування як умова розвитку особистості: монографія / Л.О.Гапоненко. – Дніпропетровськ: Пороги, 2009. – 175 с.
5. Карпов А.В. Рефлексивность как детерминанта стилей принятия решений в управленческой деятельности / А.В.Карпов // Психологический журнал. 2003. Т. 24. № 5. С. 45-57.
6. Лакан Ж. Изнанка психоанализа / Ж. Лакан. – М.: Логос, 2008. – 272 с.
7. Леонтьев, Д. А. Рефлексия «хорошая» и «дурная»: от объяснительной модели к дифференциальной диагностике / Д. А. Леонтьев, Е. Н. Осин // Журнал Высшей школы экономики. Психология. – 2014. – Т. 11. – № 4. – С. 110- 135.
8. Фрейд З. Психология бессознательного: Сб. произведений / З.Фрейд. – М.: Просвещение, 1989. – 448 с.

Reference

1. Vartazarian K.A. Sposoby formirovaniya refleksyy / K.A. Vartazarian /[https://lib.herzen.spb.ru/media/magazines/contents/1/29\(65\)/vartazaryan_29_65_364_367.pf](https://lib.herzen.spb.ru/media/magazines/contents/1/29(65)/vartazaryan_29_65_364_367.pf)
2. Haponenko L. O. Refleksiiia v podolanni ehotsentrychnoi sfokusovanosti studentiv-psykholohiv u navchalnii kryzi / L. O. Haponenko // Bezpeka v suchasnomu sviti : materialy Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii (m. Dnipro, 27-28 veresnia 2019 r.) / nauk. red. O. Yu. Vysotskyi. – Dnipro, 2019. – S. 205-207.
3. Haponenko L.O. Refleksyvno-rolova kontseptsiiia v roboti kouchynha z rozvytku sotsialnoi zrilosti studenta-psykholoha / L.O.Haponenko // The 7-th International scientific and practical conference “Scientific achievements of modern society” (March 4-6, 2020) Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom. 2020. R. 408-414.
4. Haponenko L.O. Refleksyvne spilkuvannia yak umova rozvytku osobystosti: monohrafiia / L.O.Haponenko. – Dnipropetrovsk: Porohy, 2009. – 175 s.
5. Karpov A.V. Refleksyvnost kak determynanta stylei pryniatyia reshenyi v upravlencheskoi deiatelnosti / A.V.Karpov // Psykholohycheskyi zhurnal. 2003. T. 24. № 5. S. 45-57.

6. Lakan Zh. Yznanka psykhoanalyza / Zh. Lakan. – M.: Lohos, 2008. – 272 s.
7. Leontev, D. A. Refleksyia «khoroshaia» y «durnaia»: ot ob'iasnytelnoi modely k dyfferentsyalnoi dyahnostyke / D. A. Leontev, E. N. Osyn // Zhurnal Vysheishoi shkoly ekonomyky. Psykholohyia. – 2014. – T. 11. – № 4. – S. 110- 135.
8. Freid Z. Psykholohyia bessoznatelnoho: Sb. proyzvedenyi / Z.Freid. – M.: Prosveshchenye, 1989. – 448 s.

Abstract. *The paper presents a psychoanalytic description of the mechanism of identification of the formation of "I" (Z. Freud, J. Lacan) in the development of personality. Referring to these provisions, the author considers the positive identification of "I" with positive reflection (according to DO Leontiev) and proves the existence of four reflexive stages of professional identification. Defining role positions allows you to distribute these stages. Only under conditions of positive reflection, the student successfully passes four stages of professional identification.*

Key words: *reflection, reflexive communication, identification, professional identification, quasi-reflection, introspection, reflexive stages, role positions.*

*Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри практичної психології
Криворізького державного педагогічного університету.*

*Стаття підготовлена в рамках кафедральної Програми
«Теорія і практика професійної розвитку студента-психолога»*

стаття відправлена 18.02.2022 р

© Гапоненко Л.О.

УДК 37.013.32

**DISTANCE LEARNING GRAPHIC DISCIPLINES:
PERSPECTIVES AND METHODS****ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ГРАФІЧНИМ ДИСЦИПЛІНАМ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА
МЕТОДИКИ****Sydorova N.V. /Сидорова Н.В.***s.t.s., as.prof / к.т.н., доц.**Одеська державна академія будівництва та архітектури,**Одеса, Дідрихсона 9, 65029**Odessa state academy of civil engineering and architecture,**Odessa, Didrikhsona str., 9, 65029*

Анотація. Завданням сучасної вищої освіти є не тільки підготовка випускників, що володіють науковими знаннями в тій чи іншій сфері, але також розвиток у студентів самостійності, самоорганізації, формування у них дослідницьких умінь і навичок. Без цього не може бути підготовлений компетентний, грамотний фахівець, затребуваний на ринку праці, здатний адаптуватися до його швидкої зміни.

Актуальність дистанційного навчання пояснюється зручністю його використання іноземними студентами, студентами з повною зайнятістю та під час загального карантину в країні. Слід зазначити, що використання дистанційної освіти за допомогою мережі інтернет відкриває студентам онлайн-навчання доступ до широкої бази матеріалів, яким потрібно вміти і хотіти користуватися.

Графічні дисципліни, такі як Мистецтво шрифту багато в чому специфічні і відрізняються від інших природничих і гуманітарних дисциплін роботою з графічним матеріалом. Викладачами розроблено спеціальний навчальний курс, який тільки візуалізує теоретичний матеріал у вигляді рисунків, фотографій, карт і графіків, епіграфів та цікавинок, таблиць та схем, прикладів використання та прикладів-зразків. Саме такий курс допоміг швидко отримати і ефективно структурувати знання.

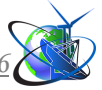
Ключові слова: онлайн навчання, дистанційна освіта, ефективність, самоорганізація, саморозвиток, зворотній зв'язок.

Вступ.

Розвиток сучасного суспільства в рамках сьогоденних реалій змушує шукати шляхи для досягнення освіти більш високої якості, яка до того ж була б ще й доступною. У зв'язку з цим дистанційна освіта стає все більш і більш актуальною. Завданням сучасної вищої освіти є не тільки підготовка випускників, що володіють науковими знаннями в тій чи іншій сфері, але також розвиток у студентів самостійності, самоорганізації, формування у них дослідницьких умінь і навичок. Без цього не може бути підготовлений компетентний, грамотний фахівець, затребуваний на ринку праці, здатний адаптуватися до його швидкої зміни.

Основний текст.

Головною особливістю методик дистанційного навчання є збереження всіх притаманних очній освіті типів подачі та закріплення матеріалу, контролю знань, цілей, завдань, але з використанням сучасних технічних засобів, наприклад, інтернету. Актуальність дистанційного навчання пояснюється зручністю його використання іноземними студентами, студентами з повною зайнятістю і під час загального карантину в країні. Слід зазначити, що

використання дистанційної освіти за допомогою мережі інтернет відкриває студентам онлайн-навчання доступ до широкої бази матеріалів, якою потрібно вміти і хотіти користуватися.

Ефективність дистанційного навчання залежить від якості використовуваних матеріалів (навчальних курсів) і майстерності педагогів, що беруть участь в цьому процесі. Тому педагогічна, змістовна організація дистанційного навчання (як на етапі проектування курсу, так і в процесі його використання) є пріоритетною. З огляду на те, що фокус уваги слухачів необхідно утримувати тривалий час, фактори, що впливають на якість інформації, що подається, повинні підтримуватися на високому рівні. До них відносяться необхідна і достатня кількість і якість інформації, достовірність і точність інформації, своєчасність отримання, повнота, корисність і технологічні параметри інформації, що потребує значної підготовки і серйозного технічного оснащення. Однак основною проблемою дистанційного навчання є не програми, а самі студенти. Навчання за такою формою є досить-таки складним, необхідно мати хорошу концентрацію і посидючість для занять [1]. В системі дистанційного навчання саме на студента покладається основна відповідальність за формування навичок спілкування. Викладач передає роль джерела знань навчальним комп'ютерним програмам. Організація і управління навчальним процесом стають основною функцією викладача.

Слід зазначити, що онлайн навчання має достатню кількість як переваг, так і недоліків. Про них докладно написано в [2].

Графічні дисципліни, такі як Мистецтво шрифту багато в чому специфічні і відрізняються від інших природничих і гуманітарних дисциплін роботою з графічним матеріалом. Сьогодні, втім як і завжди, великий обсяг завдань виконується за традиційною методикою (лінійка-циркуль-олівець), але в той же час викладачі знаходяться в постійному пошуку відповіді на питання: як можна використовувати сучасні освітні технології та ресурси при вивченні графічних дисциплін?

Викладачами кафедри нарисної геометрії та інженерної графіки ОДАБА розроблено спеціальний навчальний курс, який тільки візуалізує теоретичний матеріал у вигляді рисунків, фотографій, карт і графіків, епіграфів та цікавинок, таблиць та схем, прикладів використання та прикладів-зразків. Саме такий курс допоміг швидко отримати і ефективно структурувати знання. Матеріал такої програми передавався в особистому спілкуванні у вигляді лекцій онлайн. Після проведення онлайн занять весь матеріал передавався студентам через чати спілкування, що дозволяло вести миттєвий обмін повідомленнями. Це оптимальна форма для прояснення різних питань, як в ході обговорення всередині груп на дистанційних заняттях, так і в ході спілкування з викладачами. Завдяки впровадженню курсу автоматично відпали такі питання, як для кількості студентів 80-90 осіб провести лекцію зацікавлено, щоб слухачі не вимикали камери, щоб весь час знаходилися на зв'язку, щоб підтримували дискусії. Основна перевага цього курсу – це індивідуальний зворотній зв'язок. Всі студенти отримували зворотній зв'язок від викладачів в текстовому форматі онлайн, а також на щотижневих практичних заняттях стаціонарно в академії.

Студент фотографував свої роботи і завантажував фото в особистий кабінет: викладачі консультували, давали оцінку і допомагали корисними порадами. По необхідності на індивідуальних консультаціях зворотнього зв'язку викладачі в прямому ефірі розбирали графічні роботи студентів і відповідали на питання.

В I семестрі 2020-2021 н.р. лекції в ОДАБА проходили онлайн, а на практичних заняттях, які проходили щотижня в академії, студенти мали можливість виконувати завдання, які потребують безпосередньо поетапного контролю викладача, і спілкуватися з викладачем.

Ефективність даного курсу і якість засвоюваного матеріалу можна визначити по роботах студентів [3] (рис. 1,2,3).

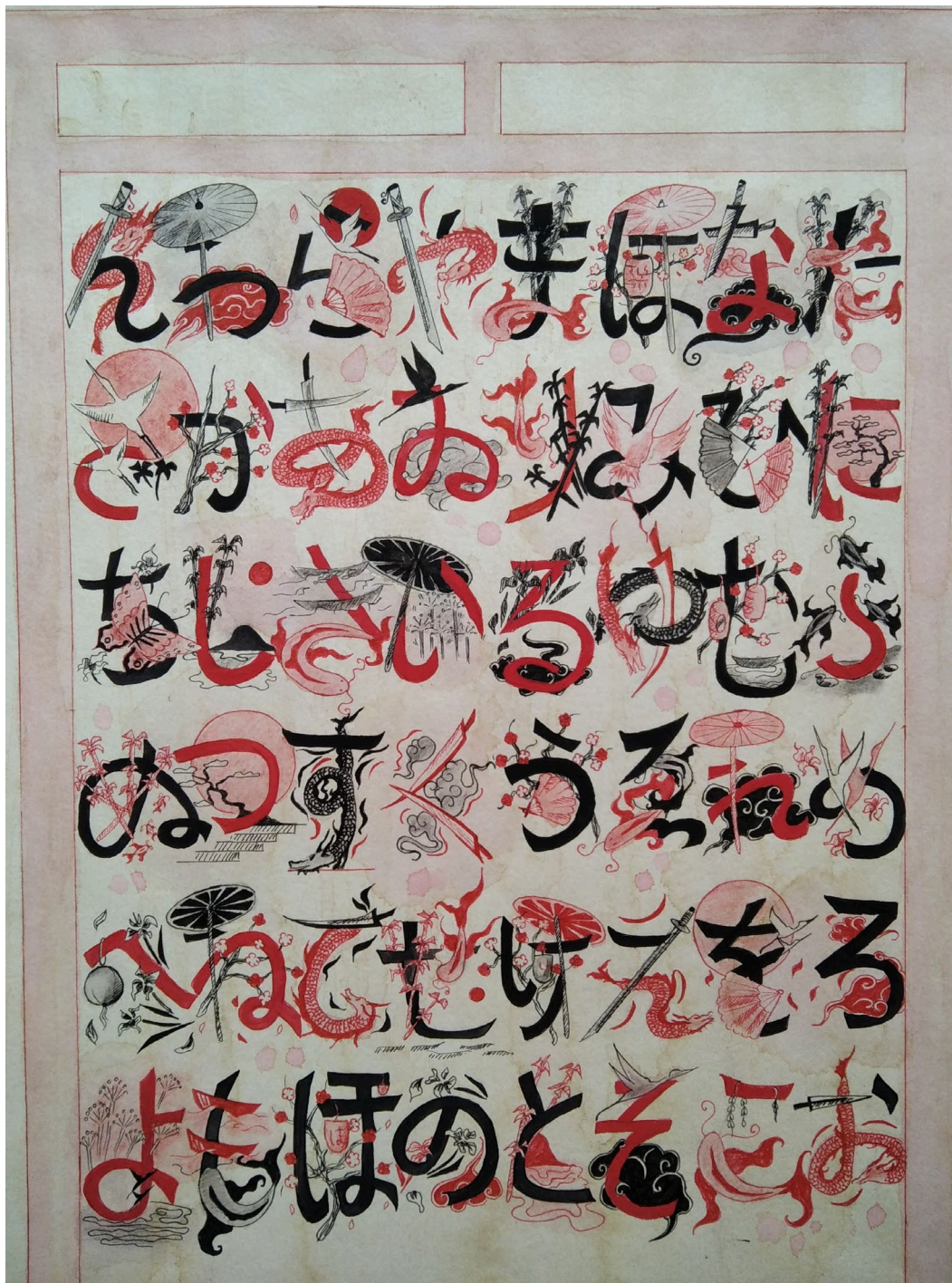

Рис.1. Приклад виконання шрифтової композиції

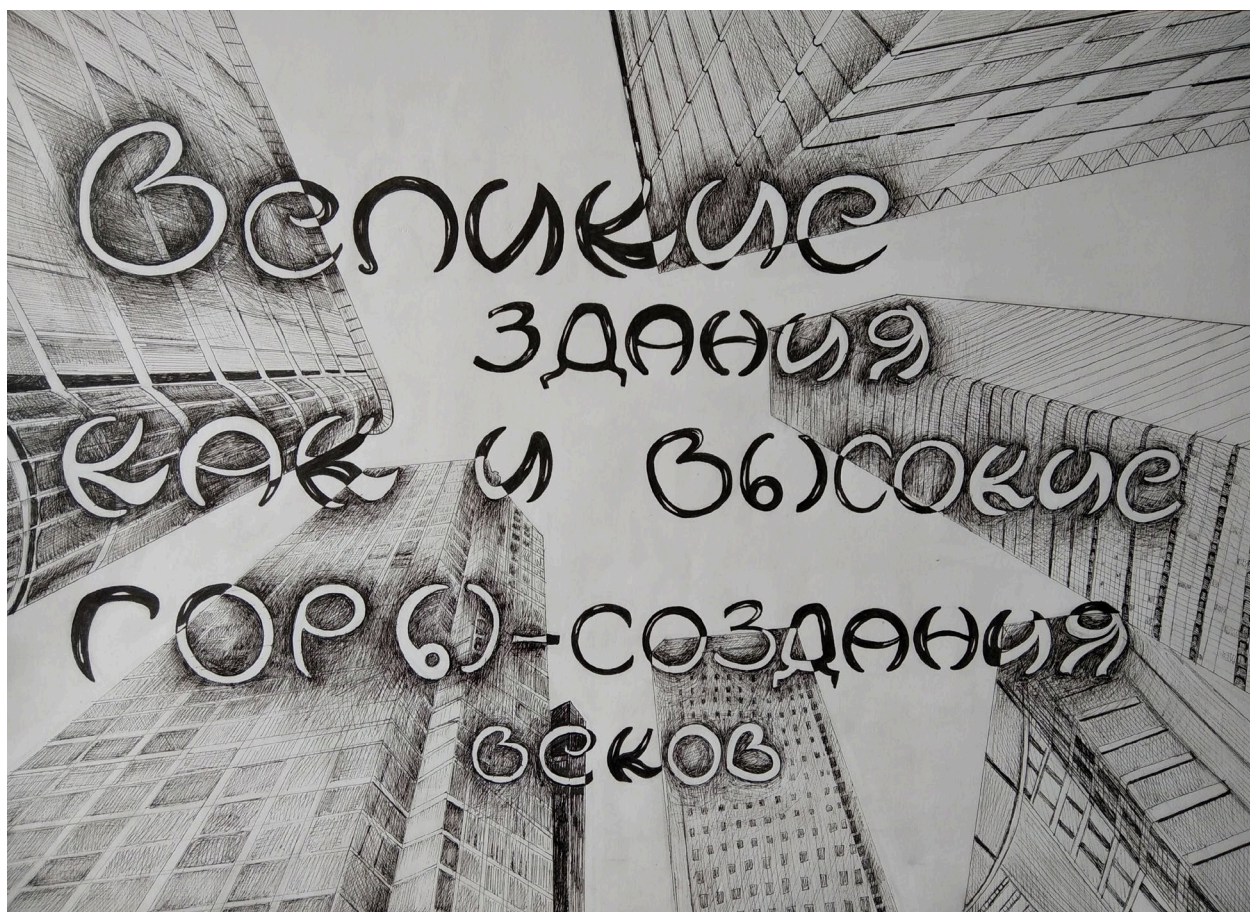

Рис.2. Пример выполнения шрифтовой композиции

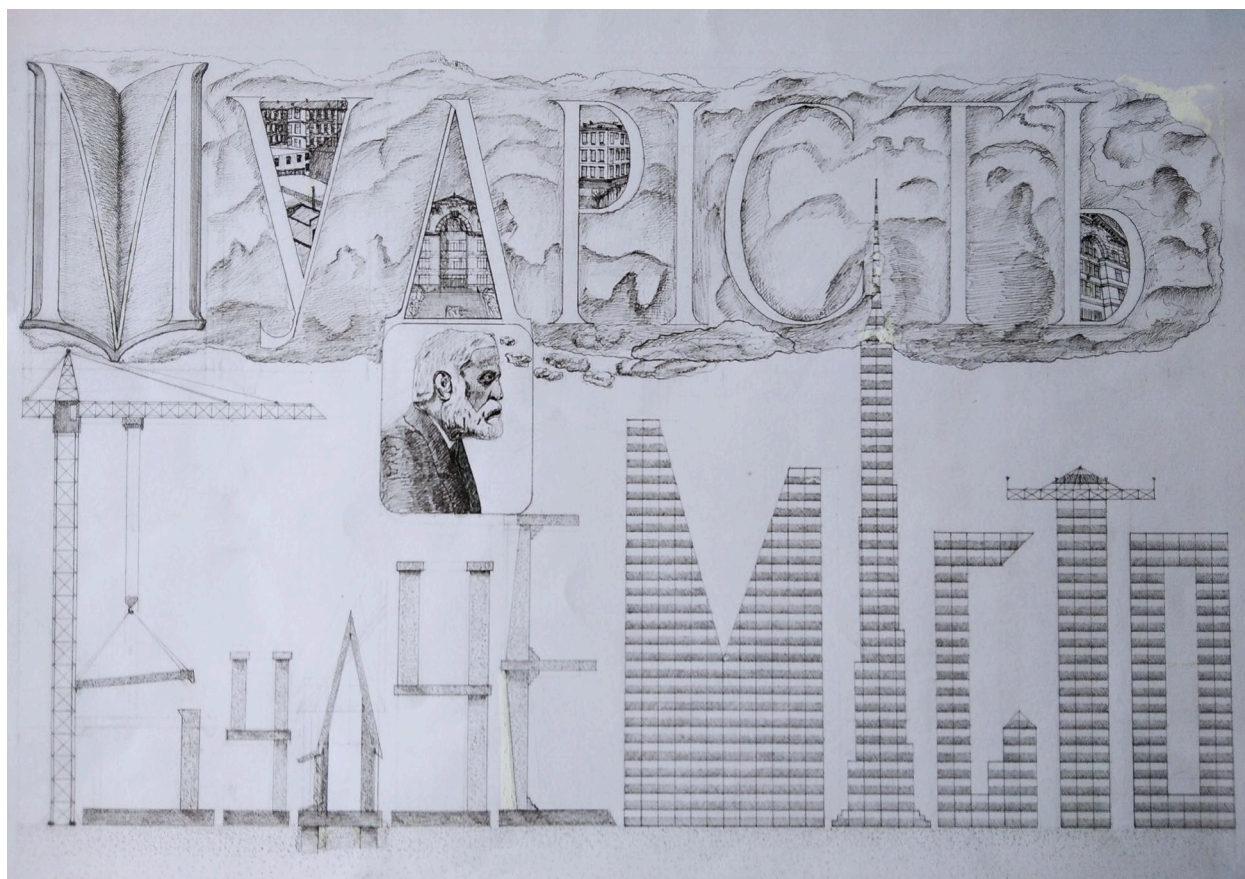

Рис.3. Пример выполнения шрифтовой композиции

Висновки.

Підводячи підсумки, слід сказати, що дистанційне навчання є раціональним рішенням для людей, охочих отримати онлайн-освіту. Але при цьому отримати професію дистанційно не вийде, не володіючи такими якостями, як самодисципліна, посидючість, працьовитість, уважність і відповідальність, адже поруч не буде викладача, готового дати повчання або надати підтримку. У ХХІ столітті різноманітність форм отримання освіти дивує і є причиною, по якій абсолютно кожен може знайти відповідний варіант отримати професію.

Як показує практика, поєднання лекцій онлайн-формату і «живого» спілкування на практичних заняттях є потужним психологічним фактором, що стимулює якісне освоєння студентами дисципліни і призводить до позитивних результатів.

Література:

1. Сидорова Н.В. Методи підвищення ефективності та якості викладання нарисної геометрії. Науково-практичний журнал Наука і освіта. Педагогіка № 6, 2017. – С.161-167. / Сидорова Н.В., Думанська В.В., Доценко Ю.В.
2. Н. Сидорова, Ю. Доценко, В. Думанська, О. Калінін Переваги та недоліки дистанційного вивчення графічних дисциплін в умовах карантину. Інноваційна педагогіка. Науковий журнал. Вип.30. Том1. - Видавничий дім Гельветика, 2020. – С.142-146.
3. Инновационная наука, образование, производство и транспорт: юриспруденция, образование и воспитание, физическое воспитание и спорт, философия, литература и лингвистика: монография / [авт. кол.: Зайцева С.Е., Доценко Ю.В., Мороз М.А., Воропаева Т.С. и др.] - Одеса: Куприенко СВ, 2018. – С. 85-97.

Abstract. The task of modern higher education is not only the training of graduates with scientific knowledge in a particular field, but also the development of students' independence, self-organization, the formation of their research skills and abilities. Without this, there can be no trained competent, competent specialist in demand in the labor market, able to adapt to its rapid change.

The relevance of distance learning is explained by the convenience of its use by foreign students, full-time students and during general quarantine in the country. It should be noted that the use of distance education via the Internet provides online students with a wide base of materials that need to be able and willing to use.

Graphic disciplines such as Art of Font are largely specific and differ from other natural sciences and humanities by working with graphic material. Teachers have developed a special training course that only visualizes theoretical material in the form of drawings, photographs, maps and graphs, epigraphs and curiosities, tables and diagrams, examples of use and sample examples. This course helped to quickly acquire and effectively structure knowledge.

Key words: online learning, distance education, efficiency, self-organization, self-development, feedback.

Стаття відправлена: 15.02.2021 г.
© Сидорова Н.В.

УДК 695.09

VOLLEYBALL AS A SYSTEM FOR THE DEVELOPMENT OF PHYSICAL QUALITIES OF UNIVERSITY STUDENTS**ВОЛЕЙБОЛ КАК СИСТЕМА РАЗВИТИЯ ФИЗИЧЕСКИХ КАЧЕСТВ СТУДЕНТОВ ВУЗОВ****Mustafina K.K./ Мустафина К.К.***master / магистр***Umarov A.X./ Умаров А.Х.***master/магистр***Bubeyev A.K./ Бубеев А.К.***teacher/преподаватель**Taraz Regional University named after M.Kh. Dulati, Kazakhstan, Taraz, st. Tolebi 60, 080000**Таразский Региональный Университет им. М.Х.Дулати, Казахстан, Тараз, ул. Толеби 60.*

Аннотация. В работе рассматривается физическое воспитание в высшем учебном заведении особо значимая часть образовательного процесса, которая оказывает положительное влияние на общее состояние организма студента в целом. В данной статье рассматривается влияние физических нагрузок в виде игры в волейбол на развитие физических качеств студентов вузов.

Ключевые слова: волейбол, физическая культура, физические качества, всесторонне развитие.

Вступление. Волейбол принято считать одной из наиболее популярных и распространенных игр среди населения. В число самых популярных видов спорта волейбол вошел благодаря тому, что его можно легко обучить, широко доступен, динамичен в процессе проведения. Волейбол наибольшую популярность получил среди молодежи, поэтому, он как игровой вид, развивающий и совершенствующий физические качества студентов, входит в учебную программу дисциплины «Физическая культура».

Основной текст. Волейбол представляет собой, как атлетический вид спорта, заниматься которым могут спортсмены, состояние организма которых можно охарактеризовать высоким и сильным уровнем функциональных требований. При ознакомлении результатами исследований пульсовой диагностики и наблюдавшейся фиксированной потерей веса у спортсменов, можно убедиться, что волейбол является видом спорта, которому свойственны большой объем нагрузок и интенсивность проведения занятия. Данные характеристики предъявляют высокие требования к физическому состоянию студентов, которые непосредственно участвуют в процессе игры. Нужно заметить, что волейбол направлен на развитие выносливости из-за высокой насыщенности прыжков и интенсивности их выполнения. Именно интенсивность выполнения прыжков является отличительной чертой волейбола на фоне других видов спортивных игр. В условиях современного развития мира игра в волейбол на занятиях по физической культуре в вузах не теряет актуальности, а даже набирает свою популярность. Какие же задачи стоят перед проведением игр в волейбол? Во-первых, повышение уровня здоровья студентов, во-вторых, формирование физических качеств, которые обязательно

пригодятся учащимся учебного заведения в дальнейшей жизни и профессиональном труде после завершения получения образования, что будет способствовать более эффективной деятельности будущих специалистов.

К профессионально значимым физическим качествам будущих специалистов, проходящих обучение в нашем университете, является: высокая работоспособность и устойчивость к утомлению, стрессоустойчивость, сила, выносливость, ловкость, внимательность, быстрая скорость реакции, высокая концентрация и переключаемость внимания, хорошо развитая память, особенно оперативная, высокий уровень восприятия и развитая наблюдательность, сформированное практическое мышление, умение оперативно принимать решения в сложных ситуациях, наблюдательность, высокая координация движения. Все вышеперечисленные качества - необходимое требование для занятия волейболом, поэтому проведение занятий физической культуры в целом, а также игры в волейбол, в частности, должно быть организовано грамотно.

Для того чтобы методически грамотно и правильно были построены занятия по волейболу со студентами, преподаватель должен знать анатомо-физиологические особенности молодого организма. Только при этом условии занятия по волейболу будут способствовать правильному развитию физических качеств студентов.

Эффективность процесса обучения непосредственно связана со многими факторами, в частности с работоспособностью студента на занятии по волейболу. Работоспособность является возможностью студента выполнять технические приемы и тактические комбинации на протяжении всего занятия по волейболу. Другими словами, учащиеся должны сохранять во время тренировки сравнительно долговременно высокую активность. Соответственно, весь период подготовки трудно представить без высоко развитых физических качеств организма, таких как сила, выносливость, ловкость, быстрота, гибкость. Все они способствуют выработке тепловой энергии, необходимой для работы отдельных групп мышц. Только в таком случае двигательные игровые действия будут проявляться эффективно.

На практике уже давно доказан тот факт, что любая физическая нагрузка благоприятно влияет на повышение уровня общей активности студента и его физической и умственной работоспособности, чего нельзя сказать об учащих, которые избегают физических нагрузок и занятий любым видом спорта. Проявление данных качеств происходит в том случае, если занятия направлены на преимущественное развитие выносливости, смекалки, духа коллективизма и силы.

Так же, как и другие виды спорта, волейбол развивает у студентов умение выполнять сочетание сложных комбинаций, формирует умение максимально целесообразно принимать решения в связи с внезапно образовавшимися условиями и задачами, а также внезапными их изменениями, то есть способствует овладению ловкостью.

Учащимся приходится решать тактические задачи в ходе игры, исходя из срочной оценки большого объема информации о конкретной сложившейся

ситуации во времени и пространстве, сопоставления данной обстановки с имеющимся опытом за плечами. В данном случае решение тактических задач имеет вероятностный характер, и игрок выбирает из множества решений то, которое, по его мнению, дает большую вероятность позитивного исхода. Взвесив в уме стратегию дальнейших действий, игрок сосредоточивает внимание на объекте игры, тренирует зрительную память и невербальное восприятие действительности. Итак, волейбол одновременно развивает как физические возможности, так и тактическое мышление.

К концу тренировочного занятия у учащихся наблюдается увеличение поля и глубины зрения. Замечено также повышение интенсивности, устойчивости и особенно переключения внимания. Это непосредственно объясняется ростом общей работоспособности студентов, повышением силы и подвижности нервных процессов.

Волейболу свойственны движения, которые базируются на прыжках, беге, а также метании, передаче мяча. В настоящее время ученые в области медицины, биологии, социологии выявили, что постоянно организованные занятия волейболом значительно сказываются на функционировании всех органов чувств.

Постоянная игра в волейбол положительно сказывается на опорно-двигательном аппарате, улучшает работоспособность желудочно-кишечного тракта и системы кровообращения.

В процессе игры в волейбол студенты находятся в благоприятных условиях, при которых существует прекрасная возможность проявить силу, ловкость, быстроту, смекалку, коллективизм, а также много других качеств, необходимых обучающимся для совершенствования и становления себя как личности.

Естественно, участвуя в игре, студенты должны научиться пользоваться волейбольными способами и приемами, которые служат средствами физического совершенствования обучающихся, необходимыми в будущей жизни за стенами учебного заведения.

Техника игры в волейбол предусматривает выполнение многократного количества прыжков, которые непосредственно способствуют укреплению отдельных групп мышц и увеличению их динамической силы. Для достижения эффективности ведения игры, должна быть хорошая подвижность в лучезапястном, локтевом, плечевом суставах, крестцово-позвоночном сочленении, а также в тазобедренном и голеностопном суставах. Развивая подвижность суставов, студенты улучшают физические качества своего организма.

Немаловажное значение в волейболе имеет психологическая подготовка. Отличие волейбола от других игр состоит в том, что данному виду спорта присущ высокий уровень эмоционально-интеллектуальной нагрузки. Психологические особенности обусловлены правилами игры. Одной из главных задач, стоящих во время подготовки к волейболу, является развитие волевых качеств. С данной задачей справляются тренировочные занятия, в процессе которых учащиеся проявляют новые усилия, сосредоточенность,

координацию внимания.

Заключение и выводы. Исследуя из всего выше сказанного, можно сделать вывод, что применение средств и методов игры в волейбол в организации занятий по физической культуре в вузе способствует совершенствованию профессионально важных качеств студентов.

Волейбол в целом необходимо рассматривать не только как вид спорта, способствующий достижению высоких спортивных показателей, но и как одно из средств подготовки к производственному труду людей, профессия которых характеризуется проявлением физических качеств, высокой интенсивностью, устойчивостью, быстротой и точностью переключения внимания, высокой скоростью реагирования и точностью восприятия мышечных усилий. Не стоит сомневаться, что именно волейбол является одним из средств, с помощью которого происходит развитие физических качеств студентов вузов.

Волейбол как средство и вид спорта в физическом воспитании может и должен быть использован в оздоровительной работе. Опираясь на многочисленные исследования, позволяет утверждать, что занятия волейболом могут служить средством сохранения и укрепления здоровья. При этом, исследуя результаты исследований, можно сделать вывод, что у учащихся, занимающихся волейболом параметры физической подготовленности лучше по сравнению с учащимися ведущих малоподвижный образ жизни. А соответственно работоспособность, выносливость организма намного выше, чем у не тренированных учащихся. Данные о состоянии опорно-двигательной системы учащихся показывают: у ребят, занимающихся волейболом, отлично развита гибкость позвоночника, они показывают высокие результаты в прыжках в длину с места. Данные оценки функций состояния сердечно-сосудистой системы учащихся показывают: Обучающиеся, которые занимаются спортом, намного лучше переносят физическую нагрузку; после физической нагрузки происходит быстрое восстановление, а это говорит о хорошей тренированности организма. Данные анализа образа жизни учащихся показали, что учащиеся волейболисты на первое место ставят - здоровый образ жизни. Они занимаются спортом, следят за своим весом, развивают мускулатуру, участвуют в соревнованиях. Все эти данные свидетельствуют о неопределимом положительном влиянии занятий волейболом на организм человека.

Литература:

1. Ашмарин Б.А. Теория и методика физического воспитания. /М.: Физкультура и спорт, 2015. - 235 с.
2. Холодов Ж.К., Кузнецов В.С. Теория и методика физического воспитания и спорта: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. - М.: Издательский центр «Академия», 2015. - 352 с.
3. Железняк, Ю. Д., Портнов Ю. М. Спортивные игры: Совершенствование спортивного мастерства: учеб. для студ. высш. учеб. завед. М.: Академия, 2004. 400 с.

Annotation: *The paper considers physical education in a higher educational institution as a particularly significant part of the educational process, which has a positive impact on the overall state of the student's body as a whole. This article examines the influence of physical activity in the form of volleyball on the development of physical qualities of university students.*

Key words: *volleyball, physical culture, physical qualities, comprehensive development.*

Статья отправлена: 16.02.2021 г.

© Мустафина К.К.

Expert-Peer Review Board of the journal Экспертно-рецензионный Совет журнала

Abdulveleva Rauza Rashitovna, Orenburg State University, Russia
Antoshkina Elizaveta Grigorevna, South Ural State University, Russia
Artyuhina Marina Vladimirovna, Slavic State Pedagogical University, Ukraine
Afinskaya Zoya Nikolaevna, Moscow State University named after M.V. Lomonosov, Russia
Bashlaj Sergej Viktorovich, Ukrainian Academy of Banking, Ukraine
Belous Tatyana Mihajlovna, Bukovinian State Medical Academy, Ukraine
Bondarenko Yuliya Sergeevna, PSU named after T.G. Shevcheckko Department of Psychology, Ukraine
Butyrskij Aleksandr Gennadevich, Medical Academy named after S.I. Georgievsky, Russia
Vasilishin Vitalij Yaroslavovich, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ukraine
Vojcehovskij Vladimir Ivanovich, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine
Gavrilova Irina Viktorovna, Magnitogorsk State Technical University named after G.I. Nosov, Russia
Ginis Larisa Aleksandrovna, South Federal University, Russia
Gutova Svetlana Georgievna, Nizhnevartovsk State University, Russia
Ivanova Svetlana Yurevna, Kemerovo State University, Russia
Ivlev Anton Vasilevich, Magnitogorsk State Technical University named after G.I. Nosov, Russia
Idrisova Zemfira Nazipovna, Ufa State Aviation Technical University, Russia
Iliev Veselin, Bulgaria
Kirillova Tatyana Klimentevna, Irkutsk State Transport University, Russia
Kovalenko Tatyana Antolevna, Volga State University of Telecommunications and Informatics, Russia
Kotova Svetlana Sergeevna, Russian State Vocational Pedagogical University, Russia
Krestyanpol Lyubov Yurevna, Lutsk State Technical University, Ukraine
Kuhtenko Galina Pavlovna, National University of Pharmacy of Ukraine, Ukraine
Lobacheva Olga Leonidovna, Mining University, Russia
Lyashenko Dmitrij Alekseevich, National Transport University, Ukraine
Makarenko Andrej Viktorovich, Donbass State Pedagogical University, Ukraine
Melnikov Aleksandr Yurevich, Donbass State Engineering Academy, Ukraine
Moroz Lyudmila Ivanovna, "National University" "Lviv Polytechnic" "", Ukraine
Muzylyov Dmitrij Aleksandrovich, Kharkov National Technical University of Agriculture named after Petr Vasilenko, Ukraine
Nadopta Tatyana Anatolievna, Khmelnytsky National University, Ukraine
Napalkov Sergej Vasilevich, Nizhny Novgorod State University named after N.I. Lobachevsky, Russia
Nikulina Evgeniya Viktorovna, Belgorod State National Research University, Russia
Orlova Anna Viktorovna, Belgorod State National Research University, Russia
Osipov Viktor Avenirovich, Tyumen State University, Russia
Privalov Evgenij Evgrafovich, Stavropol State Agrarian University, Russia
Pyzhyanova Nataliya Vladimirovna, Ukraine
Segin Lyubomir Vasilovich, Slavic State Pedagogical University, Ukraine
Sergienko Aleksandr Alekseevich, Lviv National Medical University named after Daniil of Galitsky, Ukraine
Sochinskaya-Sibirceva Irina Nikolaevna, Kirovograd State Technical University, Ukraine
Sysoeva Vera Aleksandrovna, Belarusian National Technical University, Belarus
Tleuov Ashat Halilovich, Kazakh Agro Technical University, Kazakhstan
Tolbatov Volodimir Aronovich, Sumy State University, Ukraine
Tolbatov Sergij Volodimirovich, Sumy National Agrarian University, Ukraine
Hodzhaeva Gyulnaz Kazym kyzy, Russia
Chigirinskij Yulij Lvovich, Volgograd State Technical University, Russia
Shehmirzova Andzhela Muharbievna, Adygea State University, Russia
Shpinkovskij Aleksandr Anatolevich, Odessa National Polytechnic University, Ukraine

CONTENTS / СОДЕРЖАНИЕ**Innovations in Education****Инновации в педагогике, психологии и социологии**

- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit15-06-004> 6
MODERN TRENDS AND INNOVATIONS IN TEACHING
UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE
СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ІННОВАЦІЇ У ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ
Fomenko T. M. / Фоменко Т. М.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit15-06-006> 10
USE OF INNOVATIVE AND TRADITIONAL TECHNOLOGIES OF LEARNING
IN THE STUDY OF THE DISCIPLINE "EPIDEMIOLOGY"
ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ І ТРАДИЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ "ЕПІДЕМІОЛОГІЯ"
Davydenko O.M. / Давиденко О.М., Myronyk O.V./Мироник О.В.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit15-06-007> 14
USE OF MIXED TEACHING METHODS OF THE DISCIPLINE "INFECTIOUS
DISEASES" IN THE EDUCATIONAL PROCESS AT THE FACULTY
"DENTISTRY"
ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІНИ "ІНФЕКЦІЙНІ ХВОРОБИ" У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ НА ФАКУЛЬТЕТІ "СТОМАТОЛОГІЯ"
Myronyk O.V./Мироник О.В., Davydenko O.M./ Давиденко О.М.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit15-06-011> 17
COMPLEX COORDINATION APPLICATION FOR INTERACTIVE METHODS
WHILE TEACHING FOREIGN LANGUAGES
ЗАСТОСУВАННЯ КОМПЛЕКСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
Voloshyna O.V. / Волошина О.В.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit15-06-012> 29
PSYCHOLOGICAL PREREQUISITES FOR THE DEVELOPMENT OF
ENTREPRENEURSHIP AS A SPECIAL TYPE OF ECONOMIC MENTALITY
ПСИХОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК ОСОБЛИВОГО ТИПУ ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ
Tomashevskaya O.A./ Томашевська О.А.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit15-06-015> 35
THE IMPLEMENTATION OF ICT AS ESSENTIAL EDUCATIONAL
RESOURCES IN SYNCHRONOUS AND ASYNCHRONOUS MODES OF
DISTANCE LEARNING
ПРИМЕНЕНИЕ ИКТ КАК ОСНОВНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ РЕСУРСОВ В СИНХРОННОМ И АСИНХРОННОМ РЕЖИМАХ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ
Berestok O.V. / Бересток О.В.

- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit15-06-021> 40
FORMATION OF MOTIVATION OF FUTURE TEACHERS TO THE
FORMATION OF INTERACTIVE COMPETENCE
*СФОРМОВАНОСТЬ МОТИВАЦІЇ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ДО СТАНОВЛЕННЯ
ІНТЕРАКТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ*
Teslyuk V.M./ Теслюк В.М., Bondarenko A.P. /Бондаренко А.П., Shumkov I.O./Шумков І.О.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit15-06-029> 44
COMPETENCE IN TEACHING SCAN STRATEGY IN ENGLISH LEARNING
*КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАННЯ СТРАТЕГІЇ СКАНУВАННЯ ПРИ ВИЧЕНІ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ*
Pastushenko O.A / Пастушенко О.А.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit15-06-030> 48
METHODS OF TEACHING A COURSE IN BIOCHEMISTRY AND THE
FORMATION OF GENERAL SUBJECT COMPETENCIES FOR STUDENTS
MAJORING IN "TECHNOLOGY OF PRODUCTION AND PROCESSING OF
LIVESTOCK PRODUCTS"
*МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ БІОХІМІЇ І ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОПРЕДМЕТНИХ
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ « ТЕХНОЛОГІЯ
ВИРОБНИЦТВА І ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА»*
Prylipko T.M / Приліпко Т.М., Koval T.V./ Коваль Т.В.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit15-06-031> 56
INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES TOOLS IN
EDUCATIONAL WORK WITH CHILDREN OF SENIOR PRESCHOOL AGE:
ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS
*СРЕДСТВА ИНФОРМАЦИОННО - КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В
ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЕ С ДЕТЬМИ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА:
ОРГАНИЗАЦИОННО - ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ*
Borodich S.A./Бородич С.А., Lavitskaya M.V. /Лавицкая М.В.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit15-06-034> 60
DEVELOPMENT OF THE EDUCATIONAL PROFESSIONAL PROGRAM OF
THE SECOND LEVEL OF HIGHER EDUCATION IN THE ABSENCE OF
STANDARD: SOME APPLIED ASPECTS
*РОЗРОБЛЕННЯ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ ДРУГОГО РІВНЯ ВИЩОЇ
ОСВІТИ В УМОВАХ ВІДСУТНОСТІ СТАНДАРТУ: ДЕЯКІ ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ*
Sidorovich (Sidorovych) M.M. / Сидорович М.М.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit15-06-036> 64
STUDY TOURS IN CHEMISTRY AS A FORM OF ORGANIZATION OF
EXTRACURRICULAR ACTIVITIES
*УЧЕБНЫЕ ЭКСКУРСИИ ПО ХИМИИ КАК ФОРМА ОРГАНИЗАЦИИ ВНЕУРОЧНОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ*
Hadanovich A.V. / Хаданович А.В., Ivanchikova T.V. /Иванчикова Т.В.

- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit15-06-050> 68
USE OF SPECIAL EQUIPMENT FROM THE ARSENAL OF UNMATCHED
ARTS TO INCREASE THE LEVEL OF PHYSICAL READINESS OF STUDENTS
AT THE UNIVERSITY
*ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СПЕЦИАЛЬНЫХ СРЕДСТВ ИЗ АРСЕНАЛА ЕДИНОБОРСТВ ДЛЯ
ПОВЫШЕНИЯ УРОВНЯ ФИЗИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВЛЕННОСТИ СТУДЕНТОВ В ВУЗЕ*
Begmetova M.Kh./ Бегметова М.Х., Lakeykina I.A./ Лакейкина И.А.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit15-06-052> 72
DEVELOPMENT OF COGNITIVE INTEREST IN FOREIGN LANGUAGE
STUDY BY MEANS OF SOCIAL INTERNET SERVICES
*РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ШЛЯХОМ
ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ІНТЕРНЕТ-СЕРВІСІВ*
Rybalka N.V. / Рибалка Н.В.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit15-06-055> 77
LEADERSHIP STYLE AS A RELATIONSHIP FORM OF PHYSICAL CULTURE'S
TEACHERS WITH STUDENTS
*СТИЛЬ РУКОВОДСТВА КАК ФОРМА ОТНОШЕНИЙ
УЧИТЕЛЯ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ С УЧЕНИКАМИ*
Кобер И.Х./ Kober I.H., Шарипова Г.К./ Sharipova G.K., Мустафина К.К./Mustafina K.K
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit15-06-057> 82
LEAN PRODUCTION AT THE UNIVERSITY
«БЕРЕЖЛИВОЕ ПРОИЗВОДСТВО» В УНИВЕРСИТЕТЕ
*Iudin S.V. / Юдин С.В., Egorushkina T.N. / Егорушкина Т.Н.
Vorontsova N.V. / Воронцова Н.В., Iudin A.S. / Юдин А.С.*
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit15-06-064> 86
THE ROLE OF RESEARCH IN THE TEACHING OF BIOLOGY STUDENTS
*РОЛЬ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ РАБОТЫ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ
СТУДЕНТОВ-БИОЛОГОВ*
Hadanovich A.V. / Хаданович А.В., Pyrh O.V. / Пырх О.В.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit15-06-075> 90
SUBJECTIVIZATION OF THE PRIMARY SCHOOL TEACHER IN THE
CONDITIONS OF EDUCATIONAL DIALOGUE: AXOLOGICAL ASPECT
*СУБ'ЄКТИВІЗАЦІЯ УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНОГО
ДІАЛОГУ: АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ*
Vykhreshch V.O. / Вухрущ В.О.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit15-06-079> 100
COMMUNICATIVE TOLERANCE IN THE RELATIONSHIPS BETWEEN A
MEDICAL STUDENT AND A PATIENT
Piddubna A.A., Fediushko I.M., Shuryhailo A. I.

- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit15-06-080> 104
PRINCIPLES OF PROFESSIONAL TRAINING OF STUDENTS AS AN
IMPORTANT COMPONENT OF THE EDUCATIONAL PROCESS
Piddubna A.A., Marchuk O.V., Pasichnyk A.V.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit15-06-085> 108
THE ESSENCE OF INTERPRETIVE CULTURE OF SPECIALISTS IN FINE
ARTS AND CRAFTS
*СУЩНОСТЬ ИНТЕРПРЕТАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ
ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО И ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО ИСКУССТВА*
Anad Ali Shaheid / Али Анад Шахейд
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit15-06-090> 113
SOCIOMETRIC STATUS OF FOREIGN STUDENTS OF THE MEDICINE
SPECIALTY UNDER DISTANCE LEARNING
*СОЦІОМЕТРИЧНИЙ СТАТУС ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
"МЕДИЦИНА" ЗА УМОВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ*
Badogina L.P., Obolonska O.Yu., Allahverdieva Z.S., Samsonenko S.V.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit15-06-099> 117
THEORETICAL ASPECTS OF INDIVIDUAL'S NATIONAL
SELF-CONSCIOUSNESS FORMATION IN POLYCULTURAL SPACE
*ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ
ОСОБИСТОСТІ В ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ*
Hurin R.S./Гурін Р.С.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit15-06-100> 123
REFLEXIVE STAGE OF NEW CREATION PROFESSIONAL IDENTIFICATION
STUDENTS
*РЕФЛЕКСИВНІ СТАДІЇ НОВОУТВОРЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ
СТУДЕНТІВ*
Наропенко Л.О./Гапоненко Л. О.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit15-06-102> 131
DISTANCE LEARNING GRAPHIC DISCIPLINES: PERSPECTIVES AND
METHODS
*ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ГРАФІЧНИМ ДИСЦИПЛІНАМ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА
МЕТОДИКИ*
Sydorova N.V./Сидорова Н.В.
- <http://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit15-06-114> 136
VOLLEYBALL AS A SYSTEM FOR THE DEVELOPMENT OF PHYSICAL QUALITIES OF
UNIVERSITY STUDENTS
ВОЛЕЙБОЛ КАК СИСТЕМА РАЗВИТИЯ ФИЗИЧЕСКИХ КАЧЕСТВ СТУДЕНТОВ ВУЗОВ
Mustafina K.K./ Мустафина К.К., Umarov A.X./Умаров А.Х., Bubeyev A.K./Бубеев А.К.

International periodic scientific journal

MODERN ENGINEERING AND INNOVATIVE TECHNOLOGIES

Heutiges Ingenieurwesen und
innovative Technologien

Indexed in
INDEX COPERNICUS
high impact factor (ICV: 84.35)

Issue №15

Part 6

February 2021

Development of the original layout - Sergeieva&Co
Articles published in the author's edition

Signed: February 2021

Sergeieva&Co
Lußstr. 13
76227 Karlsruhe
e-mail: editor@moderntechno.de
site: www.moderntechno.de

With the support of International research
project SWorld
ww.sworld.education

ISSN 2567-5273

9

772567

527306

www.moderntechno.de

e-mail: editor@moderntechno.de